

HOOGHEEMRAADSCHAP
**DE STICHTSE
RIJNLANDEN**

11-10-2018

Bestuursverslag 2018 ONTWERP

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
2018 in één oogopslag	4
Overzicht effectindicatoren	7
Waterveiligheid	8
Voldoende water	11
Gezond water	19
Gezuiverd afvalwater	25
Genieten van water	29
Vitale overheidsorganisatie	32
2018 in cijfers	39
Investerings	40
Belastingen	42
De paragrafen	43
Bijlage 1: Kosten en opbrengsten per programma	73
Bijlage 2: Investerings – rapportage grote projecten	85
Bijlage 3: Muskusrattenbeheer	87

Voorwoord

Werken aan een veilige, gezonde en prettige leefomgeving

Voor u ligt het bestuursverslag 2018. In dit bestuursverslag wordt beschreven hoe het waterschap het afgelopen jaar gewerkt heeft aan zijn opgaven. Het laatste bestuursverslag van deze bestuursperiode. Een mooi moment om de balans op te maken en te kijken naar waar we staan met het behalen van onze doelen. Met trots kunnen we zeggen dat

Het is een verslag waarin staat te lezen dat HDSR het afgelopen jaar hard gewerkt heeft. Het gaat hierbij niet alleen over opgaven met betrekking tot de uitvoering van afgesproken beleid ten aanzien van waterveiligheid, voldoende water, gezond water, gezuiverd afvalwater en ten aanzien van genieten van water. Maar ook over uitdagingen naar aanleiding van het weer, zoals het opvangen van de droogte afgelopen zomer, invulling geven aan het programma Veenweide, waarbij het gaat over het vertragen van de bodemdaling en het oppakken van een aantal grootschalige projecten in het kader van het hoogwaterbeschermingsprogramma. Over de prestaties mogen we best trots zijn. Helemaal als je dit plaatst in de context van een snel groeiende organisatie en de extra uitdagingen wat dat met zich meebrengt. Het is continu balanceren tussen wat noodzakelijk is om te doen, het ontwikkelen als organisatie en daarmee ook het ontwikkelen als medewerker en wat medewerkers nog aan kunnen.

Dit is het eerste jaar dat de voortgang en ontwikkelingen met effectindicatoren zijn beschreven. Deze effectindicatoren zijn door het Algemeen Bestuur vastgesteld. Voorheen gebeurde de rapportage op basis van prestatie-indicatoren. Met een rapportage op effectindicatoren wordt beter inzicht gegeven in het bereiken van beoogde effecten binnen elk thema en maken we de stap naar sturing en toezicht op het grotere geheel. De eventuele bijstelling van doelen en effectindicatoren vindt plaats bij de begroting.

Bestuursverslag onderdeel van de beleidscyclus

Dit bestuursverslag is onderdeel van de beleids- en beheercyclus en informeert op hoofdlijnen over de voortgang en ontwikkeling van onze doelen over het afgelopen begrotingsjaar. Het bestuursverslag geeft ook een beknopt inzicht in het saldo van kosten, belastingopbrengsten en overige opbrengsten en het resultaat over het begrotingsjaar 2018. De jaarrekening 2018 geeft een compleet beeld van de financiële resultaten.

Effectindicatoren in lijn met de Waterkoers

We rapporteren op effectindicatoren om zo het daadwerkelijke effect van beleid en uitgevoerde werkzaamheden op de Waterkoersdoelen te beschrijven. Hoever we hierin zijn leest u in dit bestuursverslag. We formuleren dit in lijn met de Waterkoers als volgt:

- *op koers*: met de reguliere werkzaamheden, de vastgestelde plannen en het vigerend beleid behalen we de doelen of hebben we die al bereikt.
- *niet op koers*: het doel is niet behaald en met de huidige vastgestelde plannen en middelen zal dit ook niet gaan gebeuren.
- *oogje in het zeil houden*: er moet op gelet worden. Op dit moment is het op koers, maar in de nabije toekomst voorzien we ontwikkelingen en/of wijzigingen waardoor bijsturen nodig kan zijn om het doel te behalen.

Het college van dijkgraaf en hoogheemraden van De Stichtse Rijnlanden

Jaarverslag 2018 in één oogopslag

Zo staat het met onze doelen

WATERVEILIGHEID

Voor de primaire waterkeringen staat HDSR voor een grote versterkingsopgave. Het overgrote deel van de primaire keringen voldoet niet aan de nieuwe normen, maar we hebben tot 2050 om aan deze normen te voldoen. Naast de reguliere inspanningen voor beheer en onderhoud wordt daarom hard gewerkt aan het realiseren van deze grote versterkingsopgave, de Sterke Lekdijk. Voor het thema waterveiligheid ligt HDSR 'op koers'.

VOLDOENDE WATER

2018 kenmerkt zich door een beproeving van ons watersysteem door de extreme droogte, gecombineerd met extreme neerslag begin september in de omgeving van Woerden. Uiteindelijk bleken we voor deze uitdagingen gesteld te staan maar dit vereiste een langdurige en aanzienlijke inspanning van de organisatie. Voor het thema voldoende water ligt HDSR 'op koers', maar klimaatveranderingen vragen aanpassingen aan het watersysteem.

GEZOND WATER

Met regionale analyses en ecoscans is het inzicht in de werking van het aquatische ecosysteem vergroot. De ecologische toestand baart zorgen, met name het gebrek aan waterplanten en in stedelijk gebied het teveel aan kroos. Fluorantheen, en in twee waterlichamen voor het eerst nikkel, zorgen voor slechte scores op de chemische waterkwaliteit. De stimuleringsregelingen voor zowel landelijk als stedelijk gebied zijn overvraagd; de 'Samen met' aanpak werkt. Ondanks het uitvoeren van de verschillende maatregelen liggen we niet op koers in de KRW waterlichamen en in het water in de stad.

GEZUIVERD AFVALWATER

De effluentkwaliteit van het afvalwater is op orde. Op de rwzi Utrecht is de moderne Nereda-technologie gerealiseerd waarmee we voorsorteren op het terugwinnen van grondstoffen. Om echt meerwaarde uit afvalwater te halen worden goede vorderingen gemaakt, maar moeten de komende jaren nog verdere stappen worden gezet. Voor het thema gezuiverd afvalwater ligt HDSR 'op koers', maar er is nog een opgave met het zelf opwekken van energie

GENIETEN VAN WATER

De zomer van 2018 was extreem warm, zeer zonnig en zeer droog. De recreant werd als het ware naar het water toegetrokken. Tijdens de KWA is zoveel mogelijk rekening gehouden met de waterrecreant. Ondanks een ingesteld vaarverbod op delen van de Oude Rijn en Leidsche Rijn en aangepaste schuttijden van sluis Bodegraven werd er volop gevaren. Voor het thema genieten van water ligt HDSR 'op koers'.

VITALE OVERHEIDSORGANISATIE

'Werken met het oog op de toekomst' vraagt om een vitale overheidsorganisatie, die inspanningen verricht op het gebied van duurzaamheid, goede samenwerking, betrouwbaarheid, servicegerichtheid en transparantie. De afgelopen jaren heeft HDSR hier goede stappen in gemaakt, maar het is een voortdurend en dynamisch proces. Voor het thema vitale overheidsorganisatie ligt HDSR 'op koers', waarbij duurzaamheid en de digitalisering extra inspanningen blijft vragen.

Financiële resultaten 2018

Het exploitatieresultaat is het verschil tussen de uitgaven en de inkomsten en inclusief de verwerking van de mutaties in de bestemmingsreserves. Het jaar 2018 is afgesloten met een positief exploitatieresultaat van €11,253 miljoen: het verschil tussen de uitgaven (netto lasten van €111,354 miljoen) en de inkomsten (netto belastingbijdragen van €122,606 miljoen) en inclusief de verwerking van de mutaties in de bestemmingsreserves van €6,863 miljoen.

In de begroting van 2018 was rekening gehouden met een positief resultaat van €1,589 miljoen. Dit bedrag was in de begroting verwerkt als een onttrekking aan de egalisatiereserves Watersysteem en een toevoeging aan de egalisatiereserve Zuiveringsheffing. De onttrekking aan de egalisatiereserve Watersysteem is het gevolg van het feit dat de tarieven voor Watersysteem nog niet kostendekkend zijn en het streven naar een gelijkmatige tariefsontwikkeling. Voor de zuiveringsheffing geldt dat de tarieven meer dan kostendekkend zijn. Binnen de tarieven wordt gespaard voor de RWZI Utrecht om tariefsprongen in de toekomst te voorkomen.

Bij de Burap 1 en 2 is reeds een extra positief resultaat voorzien van €2,734 miljoen. Hogere inkomsten zijn het gevolg van minder kwijtscheldingen, grotere stijging van de WOZ-waarden, een groter bruto draagvlak voor ingezetenen en een hogere opbrengst op oude jaren voor de categorie Ongebouwd. De lagere uitgaven zijn, naast incidentele meevallers, voor een groot deel toe te rekenen aan minder uitgaven bij de RWZI Utrecht. Dit is eenmalig geweest: voor de overgang naar de nieuwe RWZI Utrecht is tijdelijk extra budget begroot om tijdens de bouw en de overgang te kunnen blijven voldoen aan de effluentnorm. In 2018 heeft de bestaande RWZI zuivering op eigenkracht de bestaande normen behaald en zijn er dus geen extra middelen nodig geweest.

	a	b	c	d = a+b+c	e	f = d-e
Begroting 2018 per bestuurlijk thema en programma	Begroting 2018	1e BW 2018	2e en 3e BW 2018	Begroting 2018 na wijziging	Realisatie 2018	Vershil
<i>Bedragen zijn in duizenden euro's</i>						
Kosten						
Veiligheid	18.504	-	227	18.731	17.997	734
Waterkeringbeheer	15.264	-	236	15.500	14.873	627
Calamiteitenzorg	648	-	-	648	609	39
Muskusrattenbeheer eigen gebied	2.592	-	9-	2.583	2.515	68
Voldoende water	36.088	-	32	36.120	31.203	4.917
Watersysteembeheer	32.281	-	40	32.321	27.789	4.532
Beperking gevolgen klimaatverandering	3.807	-	8-	3.799	3.414	385
Gezond water	47.095	-	808	47.903	44.759	3.144
Gezond water	4.009	-	-	4.009	3.881	129
Zuiveringsbeheer	43.086	-	808	43.894	40.878	3.015
Bestuur, middelen & maatschappij	26.898	-	812	27.710	27.258	452
Lastendruk	3.814	-	-	3.814	3.741	73
Maatschappelijk verantwoord ondernemen en duurzaamheid	-	-	-	-	-	-
Tevredenheid belanghebbenden	-	-	-	-	-	-
Bestuur en organisatie	23.084	-	812	23.896	23.517	379
Totale Kosten	128.585	-	1.879	130.464	121.217	9.247
						-
<i>Kosten gemeene rekening</i>	9.671	-	-	9.671	9.702	32-
GR Muskusrattenbeheer	9.671	-	-	9.671	9.702	32-
						-
Totaal kosten incl kosten voor gemeene rekening	138.256	-	1.879	140.135	130.920	9.215
Overige opbrengsten						
Veiligheid	1.894	-	240-	1.654	2.655	1.002-
Waterkeringbeheer	1.842	-	240-	1.602	2.635	1.034-
Calamiteitenzorg	52	-	-	52	20	32
Muskusrattenbeheer eigen gebied	-	-	-	-	-	-
Voldoende water	4.545	-	210-	4.335	6.946	2.611-
Watersysteembeheer	4.324	-	210-	4.114	3.921	193
Beperking gevolgen klimaatverandering	221	-	-	221	3.026	2.805-
Gezond water	4.144	-	700	4.844	5.220	376-
Gezond water	546	-	-	546	532	14
Zuiveringsbeheer	3.598	-	700	4.298	4.688	390-
Bestuur, middelen & maatschappij	2.503	-	-	2.503	1.906	596
Lastendruk	-	-	-	-	-	-
Maatschappelijk verantwoord ondernemen en duurzaamheid	-	-	-	-	-	-
Tevredenheid belanghebbenden	-	-	-	-	-	-
Bestuur en organisatie	2.503	-	-	2.503	1.906	596
						-
Totale overige opbrengsten	13.085	-	250	13.335	16.727	3.392-
<i>Opbrengsten gemeene rekening:</i>	9.671	-	-	9.671	9.702	32-
GR Muskusrattenbeheer	9.671	-	-	9.671	9.702	32-
						-
Totaal overige opbrengsten	22.756	-	250	23.006	26.429	3.424-
						-
Saldo kosten en overige opbrengsten	115.500		1.629	117.129	104.490	12.639
Mutaties reserves						
Onttrekking bestemmingsreserves	7.319	-	360	7.679	3.363	4.317-
Toevoeging bestemmingsreserves	7.366	-	-	7.366	10.226	2.860
Saldo Mutaties Bestemmingsreserves	47-	-	360	313	6.863-	7.177-
Saldo kosten en overige opbrengsten en bestemmingsreserves	115.547	-	1.269	116.816	111.354	5.462
Belastingopbrengsten						
Watersysteemheffing ingezetenen	21.905	58-	400	22.247	22.532	285
Watersysteemheffing overig ongebouwd	4.824	10-	125	4.940	4.875	64-
Watersysteemheffing natuur	54	5	-	59	63	4
Watersysteemheffing gebouwd	27.764	1.742	500	30.005	30.609	603
Zuiveringsheffing woningen en bedrijven	62.590	-	1.300	63.890	64.527	637
Totaal netto bijdrage	117.136	1.678	2.325	121.140	122.606	1.466
Saldo na netto bijdrage	1.589	1.678	1.056	4.324	11.253	6.929

Overzicht effectindicatoren

Waterveiligheid

1. Overstromingen voorkomen ("Laag 1")
Eff 1: Voldoen aan de rijksnormen voor primaire waterkeringen
2. Beperken negatieve effecten overstromingen ("Laag 2 & 3")
Eff 2a: Waterschap is voorbereid op een overstroming
Eff 2b: Medeoverheden en inwoners met hulp van waterschap voorbereid op overstroming

Voldoende water

3. Waterinfrastructuur op orde houden
Eff 3a: Functies zijn bediend met passende waterhuishouding
Eff 3b: Watersysteem kan tegen een stootje
4. Waterinfrastructuur op orde brengen
Eff 4a: Acceptabel beschermingsniveau tegen wateroverlast
Eff 4b: Voldoen aan de provinciale normen voor regionale waterkeringen
5. Beperken effecten wateroverlast bij extreme situaties
Eff 5a: Risico wateroverlast geaccepteerd
Eff 5b: Gemeenten en bewoners nemen bewust maatregelen om effect wateroverlast te beperken
6. Beperken effecten watertekort
Eff 6a: Watertekort is voorkomen
Eff 6b: Negatieve effecten watertekort zijn beperkt

Gezond water

7. Schoon en gezond oppervlaktewater
Eff 7a: Ecologie en chemie voldoet aan KRW doelen waterlichamen (% WL per KRW maatlat)
Eff 7b: Ecologie en chemie voldoet aan doelen 'overig water' (%)
8. Levendige en veerkrachtige boerensloten
Eff 8: Agrariërs nemen bewust maatregelen tbv schoon en gezond oppervlaktewater (% agrariërs)
9. Gezond en zichtbaar water in de stad
Eff 9a: Voldoet aan het streefbeeld 'zichtbaar water'
Eff 9b: Gemeenten en bewoners nemen maatregelen tbv schoon en gezond oppervlaktewater

Gezuiverd afvalwater

10. Kwaliteit effluentwater passend bij ontvangend oppervlaktewater
Eff 10a: Voldoen aan de effluentnorm
Eff 10b: Voldoen aan afnameverplichting
11. Meerwaarde uit afvalwater
Eff 11a: Energie opwekken uit het zuiveren van afvalwater
Eff 11b: Waardevolle grondstoffen zijn optimaal benut

Genieten van water

12. Waterrecreant waardeert het watersysteem
Eff 12: Heldere afspraken over vaarverkeer
13. Waterschapswerken worden beleefd
Eff 13: Recreatief medegebruik van waterassets waar mogelijk faciliteren

Vitale overheidsorganisatie

14. Werken met oog op de toekomst
Eff 14: Duurzaam is uitgangspunt bij onze werken
15. Maatschappelijke meerwaarde door samen doen
Eff 15a: Waterbewust handelen samen met samenwerkingspartners
Eff 15b: Doelen bereiken door samenwerking
16. Betrouwbare en servicegerichte overheid
Eff 16a: Bieden van goede service
Eff 16b: Waterschap is toegankelijk en transparant

Waterveiligheid

In Beeld Waterveiligheid 2018

Voor de primaire waterkeringen staat HDSR voor een grote versterkingsopgave. Het overgrote deel van de primaire keringen voldoet niet aan de nieuwe normen, maar we hebben tot 2050 om aan deze normen te voldoen. Naast de reguliere inspanningen voor beheer en onderhoud wordt daarom hard gewerkt aan het realiseren van deze grote versterkingsopgave, de Sterke Lekdijk. Voor het thema waterveiligheid ligt HDSR 'op koers'.

Een belangrijke kerntaak van het waterschap is het voorkomen van overstromingen. De primaire waterkeringen van HDSR, de Neder-Rijn- en Lekdijk tussen Amerongen en Schoonhoven, beschermen een groot deel van Midden- en West-Nederland tegen een overstroming vanuit de rivier. In dit gebied wonen veel mensen en het heeft een hoge economische waarde. Het thema Waterveiligheid staat voor de maatschappelijke waarde 'de samenleving is en voelt zich veilig bij hoogwater' en daarvoor worden de volgende waterschapsdoelen met bijbehorende effectindicatoren nagestreefd:

1. Overstromingen voorkomen ("Laag 1")
 - Eff 1: Voldoen aan de rijksnormen voor primaire waterkeringen
2. Beperken negatieve effecten overstromingen ("Laag 2 & 3")
 - Eff 2a: Waterschap is voorbereid op een overstroming
 - Eff 2b: Medeoverheden en inwoners met hulp van waterschap voorbereid op overstroming

NB: Voor de waterveiligheid is het voorkomen van schade aan de waterkeringen door het bestrijden van muskusratten en het voldoen aan de provinciale normen voor de regionale waterkeringen ook een belangrijke indicator. Dit is beschreven bij de effectindicator '[Voldoen aan de provinciale normen voor regionale waterkeringen](#)' binnen het thema Voldoende Water.

Doel 1: Overstromingen voorkomen ("Laag 1")

2018 - Een jaar waarin twee keer sprake was van hoogwater en daarnaast van een extreme en langdurige droogte. Omstandigheden die door klimaatverandering vaker gaan voorkomen en grote impact kunnen hebben op waterkeringen.

Effectindicator 1 Voldoen aan de rijksnormen voor primaire waterkeringen: op koers

Volgens de nieuwe normen voor primaire waterkeringen, die op 1 januari 2017 van kracht zijn geworden, voldoet het overgrote deel van onze primaire keringen niet aan de norm. De versterkingsopgave bedraagt 53,7 kilometer (inclusief 3,7 kilometer die HDSR voor Rijkswaterstaat gaat versterken) van de in totaal 56,1 kilometer aan primaire waterkeringen. Ook de Waaiersluis moet versterkt worden. De waterbeheerders hebben tot 2050 de tijd om de waterkeringen die niet voldoen te versterken.

HDSR heeft vanwege de urgentie besloten om gelijk in 2017 te starten met de versterking van de Neder-Rijn- en Lekdijk in het project Sterke Lekdijk. Dit project bestaat uit zeven deelprojecten, drie daarvan bevinden zich in de verkenningsfase. De rest wordt de komende jaren opgestart. De planning is om voor 2030 alle deelprojecten af te ronden.

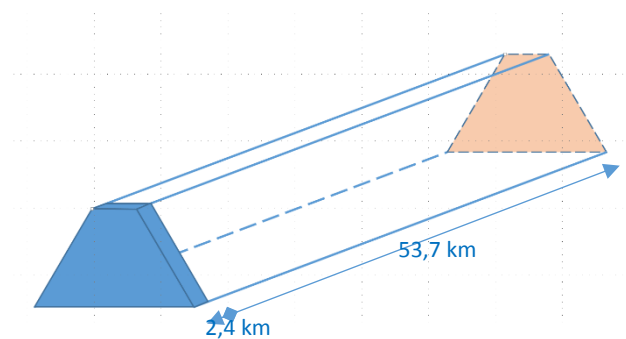

Hoogwater bij Wijk bij Duurstede (januari 2018)

Per 1 januari 2019 is status van de kering aan de noordzijde van de Gekanaliseerde Hollandsche IJssel (voormalige primaire C-kering) gewijzigd van een primaire naar een regionale kering. Om deze kering aan de eisen voor een regionale kering te laten voldoen moeten 6,8 kilometer waterkering en 39 kunstwerken verbeterd worden. Wettelijk is geregeld dat de versterking van deze kering eenmalig vanuit het Hoogwaterbeschermingsprogramma mag worden gesubsidieerd.

De formele beoordeling van de twee dijktrajecten van HDSR met de nieuwe normen is in 2018 afgerond. De inspectie voor Leefomgeving en Transport (ILT) heeft met deze beoordelingen ingestemd. Dit heeft het mogelijk gemaakt om alle negen versterkingsprojecten (zeven deelprojecten van het project Sterke Lekdijk, de Gekanaliseerde Hollandsche IJssel-Noord en de Waaiersluis) op het Hoogwaterbeschermingsprogramma te krijgen en HWBP-subsidie aan te vragen. Deels is dat al gebeurd.

Het beheer en onderhoud van de waterkeringen vraagt blijvend om een grote inspanning. Hierbij wordt extra aandacht besteed aan het creëren van bloemrijke dijken. In 2018 heeft de ILT bij HDSR een audit op de zorgplicht waterkeringen uitgevoerd. De uitkomsten van die audit zijn dat HDSR de inrichting en uitvoering van veel activiteiten op orde heeft. Er zijn twee tekortkomingen geconstateerd en verschillende aandachtspunten waarvoor het college in augustus 2018 een verbeterplan heeft vastgesteld.

*Versterkingsopgave primaire waterkeringen
(blauw voldoet, rest is opgave)*

Versterkingsopgave primaire waterkeringen

Doel 2: Beperken negatieve effecten overstromingen ("Laag 2 & 3")

De kans op een overstroming is klein. Mocht toch een overstroming (dreigen) op (te) treden, dan dient iedereen daar goed op voorbereid te zijn. Op die manier kunnen het aantal slachtoffers en de schade worden beperkt.

Effectindicator 2a Waterschap is voorbereid op een overstroming: op koers

De calamiteitenzorg van HDSR is op orde. In 2018 is de calamiteitenorganisatie onder andere tijdens de hoogwatergolven en de droogteperiode opgeschaald geweest. De landelijke samenwerking op het gebied van calamiteitenzorg is geïntensiveerd (inzet mensen en middelen). Ons waterschap levert een bijdrage aan het landelijke Crisis Expertise Team Waterkeringen. Continu wordt gewerkt aan het Opleiden-Traineren-Oefenen (OTO) van alle medewerkers die een rol hebben binnen de calamiteitenzorg. Als onderdeel van het verder professionaliseren moet de dijkbewaking 'aantoonbaar bekwaam' worden. In dat kader heeft in 2018 een eerste groep van dijkbewakers na een toets een certificaat gekregen. In 2019 moet de rest van de dijkbewakers zo'n certificaat behalen. Na elke calamiteit wordt een evaluatie uitgevoerd. De verbeterpunten uit die evaluatie worden vervolgens geïmplementeerd. Zo is het na de droge zomer nodig om de schade aan waterkeringen aan te pakken om de waterveiligheid op orde te houden.

Certificaat dijkbewaking

Inspectie tijdens hoogwater (januari 2018)

Effectindicator 2b Medeoverheden en inwoners met hulp van waterschap voorbereid op overstroming: op koers

Samen met de Veiligheidsregio Utrecht (VRU) werkt HDSR aan het informeren van medeoverheden. De medeoverheden worden bewust gemaakt van het risico op een overstroming, de mogelijke gevolgen van een overstroming en wat hun eigen rol/verantwoordelijkheid dan is.

Het informeren van inwoners wordt getrokken door de VRU. HDSR lift daar in mee. De inwoners worden ook geïnformeerd over het risico op een overstroming, hoe ze zich daar goed op kunnen voorbereiden en wat ze moeten doen als het optreedt (zelfredzaamheid). Dit doet de VRU onder andere door het verspreiden van een folder over regionale overstromingsrisico's.

Overstromingsdreigingen in provincie Utrecht

Hoogwater op Nederrijn en Lek

Bij hoge waterstanden vanaf 14 meter boven NAP: een dreigende overstroming of doorbraak van de rivierdeijk kan je in het oranje gebied een dreigende situatie krijgen om preventief te evacueren. Na een dijkdoorbraak kan in het licht oranje en gele gebied ook tot evacuatie worden overgegaan. Dit hangt af van de waterhoogte in de rivieren, het aantal dijkdoorbraken en de locatie van de doorbraak. In het grijsroze gebied wordt niet geëvacueerd, maar kunnen de autovoorzieningen wel uitvallen. Dit geldt ook in de gebieden die overstroom.

Dreiging rivieren

WAT TE DOEN BIJ WATEROVERLAST IN KOCKENGEN

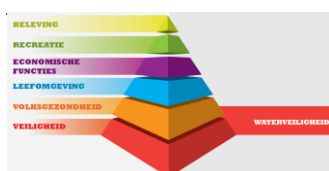
WATERSCHAP	GEMEENTE
Meldingsloket waterschap: (030) 634 5700 www.stichtse-rijnlanden.nl @HDSR_waterschap	Telefonisch informatie Centrum (TIC) gemeente: 14 0346 (24-uurslijn nummer) www.stichtsevecht.nl @Stichtsevecht

Informatiecentrum Kockengen
Sportweg 1a (Brandweerlocatie)

Deel van overstromingsinformatie uit voorlichtingsfolder van VRU

Voorlichtingsfolder voor inwoners Kockengen

» Kosten en opbrengsten Waterkeringbeheer

Voldoende water

In Beeld Voldoende water 2018

2018 kenmerkt zich door een beproeving van ons watersysteem door de extreme droogte, gecombineerd met extreme neerslag begin september in de omgeving van Woerden. Uiteindelijk bleken we voor deze uitdagingen gesteld te staan maar dit vereiste een langdurige en aanzienlijke inspanning van de organisatie. Voor het thema voldoende water ligt HDSR 'op koers', maar klimaatveranderingen vragen aanpassingen aan het watersysteem.

Het thema Voldoende Water staat voor de maatschappelijke waarde 'Voldoende water: niet te nat, niet te droog'. De inzet van het waterschap richt zich op vier hieronder genoemde doelen met bijbehorende effectindicatoren:

3. Waterinfrastructuur op orde houden
 - Eff 3a: Functies zijn bediend met passende waterhuishouding
 - Eff 3b: Watersysteem kan tegen een stootje
4. Waterinfrastructuur op orde brengen
 - Eff 4a: Acceptabel beschermingsniveau tegen wateroverlast
 - Eff 4b: Voldoen aan de provinciale normen voor regionale waterkeringen
5. Beperken effecten wateroverlast bij extreme situaties
 - Eff 5a: Risico wateroverlast geaccepteerd
 - Eff 5b: Gemeenten en bewoners nemen bewust maatregelen om effect wateroverlast te beperken
6. Beperken effecten watertekort
 - Eff 6a: Watertekort is voorkomen
 - Eff 6b: Negatieve effecten watertekort zijn beperkt

Doel 3: Waterinfrastructuur op orde houden

Door dagelijks en periodiek onderhoud van het primaire systeem van waterlopen en kunstwerken blijft het watersysteem op orde en zorgt het voor het reguleren van de peilen, aan- en afvoer van water en bevorderen van de waterkwaliteit. Tevens borgen we de waterinfrastructuur door toepassing van de regelgeving uit de Keur en het toezicht op onderhoud door derden van het tertiaire systeem. Dit kunnen we niet alleen, maar doen we samen met inwoners, bedrijven en mede-overheden. We zetten in op samenwerking en een goede verstandhouding door:

- aanwezigheid in het gebied door de gebiedsteams voor vragen, meldingen, klachten en advies;
- overleg met gemeentes en gebiedspartijen rondom beheer en onderhoud;
- jaarlijks uitvoeren van schouw op het tertiaire systeem (diepteschouw vierjaarlijks);
- toezicht op uitgevoerde werken door onszelf en derden.

Effectindicator 3a Functies zijn bediend met passende waterhuishouding: op koers

In het beheergebied komen verschillende gebruiksfuncties voor, bijvoorbeeld landbouw, natuur en bebouwing, maar ook ecologie en recreatief medegebruik. Elke functie heeft eigen wensen met betrekking tot het watersysteem en het oppervlaktewaterpeil. In het proces van het vaststellen van peilbesluiten wordt de afweging gemaakt wat het meest passend oppervlaktewaterpeil is bij de functie, rekening houdend met de verwevenheid van functies die we kennen in ons hele beheergebied.

In 2018 zijn de peilbesluiten voor Rietveld, Bodegraven Noord en Lange Weide vastgesteld. Zorgvuldige gebiedsprocessen renderen in gedragen raamwaterplannen en peilbesluiten door het gebied. Ook is voor vijf

peilbesluiten verlenging aangevraagd bij de provincie Utrecht. Op dit moment (december 2018) is alleen peilbesluit Zegveld ouder dan 10 jaar en niet verlengd (3% van het oppervlakte van ons beheergebied).

De waterpeilen zijn in 2018 over het algemeen binnen de beheermarges van het peilbesluit gehandhaafd. Ook tijdens de langdurige periode van watertekort zijn de waterpeilen binnen de beheermarges van het peilbesluit gehandhaafd. Een uitzondering dit jaar was 5 september toen een grote hoeveelheid neerslag viel ten noordwesten van Woerden. Hierdoor zijn de peilen boven de beheermarges geweest maar dit heeft niet tot schade geleid.

In normale jaren vindt in een groot aantal peilgebieden in oktober de overgang plaats van (het hogere) zomer- naar (het lagere) winterpeil. De langdurige droogte van 2018 heeft geleid tot het ver uitzakken van de grondwaterpeilen. Om de aanvulling van grondwater zoveel mogelijk te bevorderen is in 2018 de overgang naar winterpeil veel later dan gebruikelijk ingezet. Veel peilgebieden zijn pas in december 2018 of januari 2019 naar winterpeil gezet en enkele peilgebieden zullen naar verwachting dit seizoen helemaal niet naar winterpeil gaan.

Veenweideprogramma HDSR volop in de aandacht

Vertragen van bodemdaling in het veenweidegebied is in 2018 zowel regionaal als landelijk volop in de aandacht geweest. Dit komt met name door de koppeling aan de “CO2 emissiereductie” opgave zoals die is opgenomen in het klimaatakkoord. Onze ambitie “tenminste 25% minder bodemdaling in 2050” was in 2017 spannend en vooruitstrevend. Door kennis te ontwikkelen, pilots te ondersteunen en onze peilen niet meer volledig te (gaan) indexeren hebben we een start gemaakt met de invulling van deze ambitie. Andere partijen komen ook in beweging en hun ambitie reikt al verder dan onze eigen ambitie. Zo heeft de provincie Utrecht in haar visie Bodemdaling 2018 neergelegd dat zij 25% minder bodemdaling al in 2030 wil realiseren.

Leren van pilots

De bedrijvenproef Spengen (“Boeren aan het roer”) draait nu 2 jaar. Sinds het voorjaar van 2018 is de drukdrainage ook echt in bedrijf. In de droge zomer is gebleken dat de techniek werkt; de grondwaterstand in de percelen met drukdrainage lag hoger dan in de percelen zonder. De bedrijvenproef heeft in november 2018 de Waterinnovatieprijs gewonnen in de categorie Voldoende water. In 2018 is gestart met de polder brede aanleg van onderwaterdrainage in polder Lange Weide (Toekomstbestendige polder Lange Weide). Het was bij de start in augustus flink in de aandacht van diverse media, onder andere met een item in het 8 uur journaal. Het initiatief voor dit project komt uit het gebied zelf. Inmiddels is op circa 50% van de percelen onderwaterdrainage aangelegd en zal er flexibel peilbeheer worden ingevoerd.

Nieuwe initiatieven voor aanpak bodemdaling veenweide

De ontwikkelingen gaan snel en vanuit het Rijk zijn er een tweetal initiatieven toegekend waar we aan meedoen. De regiodeal Bodemdaling Groene Hart en het programma Klimaatslim Boeren op veen (uit de klimaat envelop 2018 van het ministerie van LNV). Als spin-off van het programma zijn in de omgeving van Vlist en in de polders Kortrijk en Portengen intentieverklaringen getekend om samen met de boeren en de agrarische collectieven aan de slag te gaan.

Kennis vergroten

Binnen het programma is ook geld beschikbaar voor kennisontwikkeling wat zich richt op de doorontwikkeling van een interactieve computermodel over bodemdaling (REPEAT) en vergroten van de kennis rondom bodemdaling. De kennis die we opdoen met de monitoring van de pilots alsmede de samenwerking met het Nationaal kennisprogramma bodemdaling (NKB) helpt om de kennis verder te brengen. Een van de openstaande vragen is wat de effecten zullen zijn op het toekomstige waterbeheer zijn, bijvoorbeeld op de watervraag.

Effectindicator 3b Watersysteem kan tegen een stootje: oogje in het zeil houden

Ons watersysteem is een wijdvertakt netwerk van waterlopen voorzien van stuwen, gemalen, inlaten en andere middelen om ons peilbeheer mee uit te voeren. Het op orde houden van dit systeem staat onder druk en vraagt om extra aandacht. De twee belangrijkste aandachtspunten zijn nieuw oplopende achterstanden bij het baggeren van onze watergangen en het bestrijden van plaagsoorten die de ecologische kwaliteit en de doorvoercapaciteit bedreigen.

Het reguliere (maai)onderhoud aan onze watergangen is in orde. Doordat we toestandsafhankelijk maaibeheer toepassen, kan ingespeeld worden op eventuele uitzonderlijke omstandigheden. Het warme en droge weer heeft, met uitzondering van de [Klimaatbestendige Wateraanvoer](#) route, niet geleid tot grootschalige extra maairondes. Binnen het huidige maairegime zijn we door middel van een aantal pilots aan het onderzoeken hoe het maaibeheer aan te passen om de ecologie in de watergangen verder te verbeteren. Onderzocht wordt bijvoorbeeld wat het effect is op de waterkwaliteit en -kwantiteit als 25% meer begroeiing langs de waterkanten blijft staan.

In 2018 is er veel op en langs het water gewerkt: bruggen zijn geïnspecteerd en onderhouden, oeverbeschoeiingen zijn vervangen en er is gesnoeid. Door ook binnen het (groot)onderhoud aan kunstwerken en oevers plan- en projectmatig te werken zijn de assets in orde en waren er in 2018 nauwelijks problemen met het bedienen van het watersysteem. De spoedreparatie aan gemaal de Aanvoerder, de noodreparatie van de sluisdeuren in Bodegraven en het inregelen van de zelfbediening (automatisering) van de sluis in Oudewater en Hekendorp zijn hier uitzonderingen op.

Het baggeren van onze watergangen wordt uitgevoerd volgens de meerjarenplanning 2015-2019. In deze planning is vertraging opgetreden. Door de aantrekkende markt en een aantal tegenvallers stijgen de kosten, terwijl de beschikbare middelen zijn verminderd door oplopende kosten in de exotenbestrijding (beide worden gefinancierd uit dezelfde voorziening). Het gevolg is dat een aantal projecten naar achteren zijn geschoven omdat de middelen ontbreken. Omdat daarnaast de baggeraanwas sneller gaat op een aantal plekken dan verwacht, worden er nieuwe achterstanden opgelopen en wordt op deze plaatsen het ook merkbaar in het dagelijks beheer.

We zien de afgelopen jaren een toename van invasieve exoten (woekerende waterplanten zoals grote waternavel en andere plaagsoorten zoals rivierkreeften) in ons watersysteem. De explosieve groei van deze exoten heeft een negatief effect op zowel de waterkwaliteit als -kwantiteit. Door intensief toezicht en bestrijding is in 2018 (tov 2017) een afname van de omvang van de reeds aanwezige besmettingshaarden gerealiseerd. Er zijn echter ook een aantal nieuwe grote besmettingshaarden bijgekomen, waardoor de totale uitgaven voor de bestrijding blijven stijgen. Voor een effectieve bestrijding zoeken we nadrukkelijk de samenwerking met mede-overheden. De bestrijding in stedelijke gebieden wordt grotendeels gezamenlijk met gemeenten opgepakt. Tevens is een provinciaal overlegplatform opgericht waarin we samen met de provincie, gemeenten, waterschappen en terreinbeherende organisaties optrekken om de problematiek rond de plaagsoortenbestrijding aan te pakken.

Doel 4: Waterinfrastructuur op orde brengen

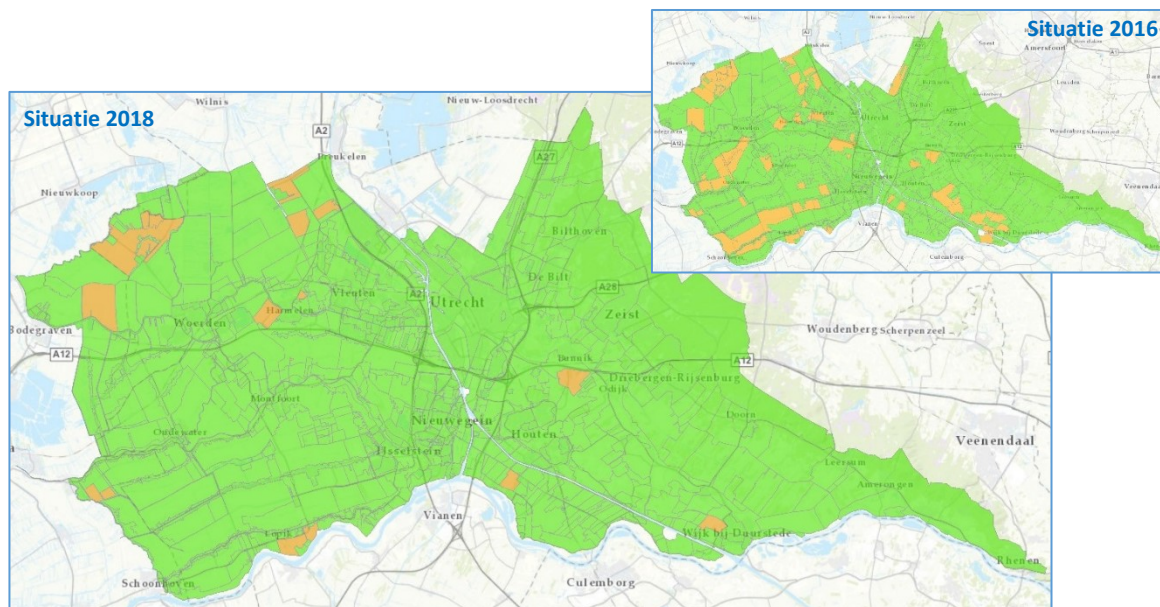
Het op orde brengen van de waterinfrastructuur betreft het verbeteren van het watersysteem om aan de provinciale normen voor wateroverlast te voldoen. Een ander onderdeel van het op orde brengen en houden van de waterinfrastructuur betreft de regionale waterkeringen. Als een regionale waterkering bezwijkt, kan dat tot een overstroming vanuit het regionale watersysteem leiden. De kans dat dit tot slachtoffers leidt, is extreem klein, maar het kan wel tot aanzienlijke overlast en schade leiden.

Effectindicator 4a Acceptabel beschermingsniveau tegen wateroverlast: op koers

Ruim 99% van ons beheergebied voldoet aan de provinciale normen voor wateroverlast. Eind 2017 voldeed 500 ha nog niet aan de norm. Dat aantal is eind 2018 teruggebracht tot 215 ha. Dit is gerealiseerd door het uitvoeren van hydraulische maatregelen, het slimmer sturen met de aan- en afslagpeilen bij gemalen en het aanpakken van opgaven binnen watergebiedsplannen. In 2018 is de eerste blauwe dienst waterberging (pilot) afgesloten, waarbij een agrariër in Papekop voor waterberging op zijn perceel zorgt ten tijde van

wateroverlast. Van de overgebleven 215 ha 'Wateropgave Wateroverlast' wordt ruim 100 ha opgepakt binnen lopende watergebiedsplannen en voor het resterende deel zijn hydraulische maatregelen in voorbereiding.

Stand van zaken wateropgave wateroverlast per 1 januari 2019 (oranje gebieden hebben een wateropgave)

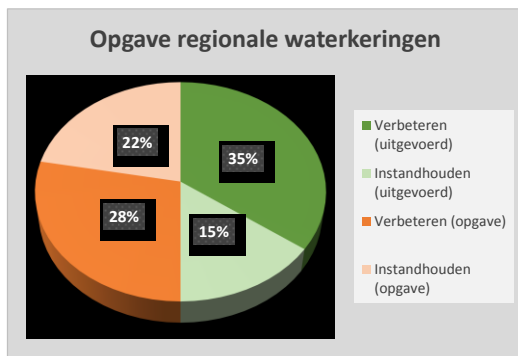
Met het uitvoeren van geplande maatregelen wordt de Wateropgave Wateroverlast opgelost, maar is de beschikbare ruimte in ons watersysteem maximaal benut. Het watersysteem is straks op orde, maar het is nog niet toekomstbestendig en/of klimaat-robuust. Bij verdere klimaatverandering zal een nieuwe opgave ontstaan. In 2021 wordt het watersysteem opnieuw getoetst aan de hand van de nieuwe klimaatscenario's en neerslagstatistieken.

Effectindicator 4b Voldoen aan de provinciale normen voor regionale waterkeringen: oogje in het zeil houden

Van de 312 kilometer aan regionale waterkeringen voldoet 273 kilometer (88%) op dit moment aan de norm, maar er moeten nog steeds veel verbeteringsmaatregelen worden uitgevoerd. Met de provincie Utrecht is afgesproken dat de verbeteringsopgave aan de regionale keringen van de eerste toetsronde in 2020 uitgevoerd moet zijn. De opgave voor het instandhouden (voldoet wel aan de norm, maar om dat zo te houden is herstel nodig) moet in 2021 klaar zijn. Daar wordt hard aan gewerkt. De totale opgave (verbeteren en instandhouden) bedroeg 157 kilometer. Daarvan is eind 2018 82 kilometer afgerond. In 2019 wordt voor meerdere projecten uitstel aangevraagd bij de provincie Utrecht. Dat is onder andere het gevolg van de afstemming met de wegbeheerder en het benutten van meekoppelkansen.

In 2019 start de tweede toetsronde van de regionale keringen om in beeld te brengen welke opgave, na afronding van het huidige programma, moeten worden uitgevoerd. Uit deze nieuwe toetsronde, met aangescherpte eisen, volgt de komende jaren een nieuwe (investerings- en) verbeteropgave.

De aanhoudende droogte van 2018 heeft tot schade geleid aan de regionale keringen, onder andere schade aan grasmat en scheuren. Deze schades zijn inmiddels allemaal hersteld.

Stand van zaken opgave regionale waterkeringen per 1 januari 2019 (incl. opgave Gekanaliseerde Hollandsche IJssel voormalige primaire C-kering)

Historisch lage vangsten bij muskusrattenbeheer

Muskusratten brengen schade toe aan waterkeringen, waarmee de bestrijding van deze dieren direct betrekking heeft op één van de kerntaken van het waterschap: het in orde en veilig houden van de waterkeringen. De organisatie Muskusrattenbeheer West- en Midden Nederland, is ondergebracht bij HDSR en werkt namens zes samenwerkende westelijke waterschappen aan het bestrijden van muskusratten in het hele gebied van West- en Midden Nederland.

Verdere daling van aantal vangsten in 2018

In 2018 is ingezet op een kwaliteitsverbetering en rendementsverhoging van de bestrijding door een intern opleidingstraject, het goed analyseren van de manureninzet en de inzet van mentoren en auditors. Mede hierdoor is dit jaar een verdere daling van het aantal vangsten gerealiseerd. In het beheergebied van HDSR konden minder uren worden ingezet. Het aantal vangsten is gedaald van 3.943 in 2017 naar circa 2.750 in 2018 oftewel van 0,33 naar 0,23 vangsten per kilometer. De doelstelling, van 0,15 vangsten per kilometer, is hiermee nog niet behaald, maar er zijn goede stappen gemaakt en de vangsten zijn historisch laag.

Onderzoek naar andere manieren muskusrattenbestrijding

HDSR doet mee met verschillende onderzoeken naar een effectievere muskusrattenbestrijding. Onderzoek naar de toepassing van environmental DNA (eDNA) stemmen zeer hoopvol. eDNA is een methode om de aanwezigheid van bijvoorbeeld muskusratten in een water aan te tonen. Een [onderzoek](#) naar de relatie tussen de bestrijdingsinspanning, het aantal muskusratten en (het risico op) schade in opdracht van de Unie van Waterschappen is afgerond. Eén van de conclusies is dat landelijk het beste kan worden ingezet op intensievere bestrijding waarbij de muskusrat wordt terug gedrongen tot de landsgrenzen (volledige verwijdering). Dit sluit ook aan bij de doelstelling van de Europese Unie, die de muskusrat sinds augustus 2017 op de Unielijst van invasieve exoten heeft geplaatst. Uit het voorgenoemde veldonderzoek is ook naar voren gekomen dat voor het terugdringen van de populaties grote investeringen in zowel mensen als middelen noodzakelijk waren en blijven.

Doel 5: Beperken effecten wateroverlast bij extreme situaties

Als het harder regent dan de norm kan toch wateroverlast en mogelijk schade ontstaan. Het waterschap zet zich dan in om de effecten en schade van wateroverlast bij extreme situaties zoveel mogelijk te beperken. Dit gebeurt door bewustwording van het risico op wateroverlast, het nemen van maatregelen door derden en het op orde hebben van de calamiteitenorganisatie

Effectindicator 5a Risico wateroverlast geaccepteerd: op koers

Acceptatie van wateroverlast hangt af van veel factoren zoals de (weers-) omstandigheden, de duur van de overlast, duidelijke communicatie en verwachtingen. Het waterschap werkt met partners aan het verbeteren van deze bewustwording. Ook via de landelijke media is er aandacht voor dit onderwerp in het kader van de klimaatdiscussie. In hoeverre het risico wordt geaccepteerd is lastig te duiden. We merken dat wanneer we direct aansluitend aan een gebeurtenis in het gebied aanwezig zijn, de acceptatie groter is dan wanneer we niet zichtbaar zijn. Rond 5 september, een dag met forse regen- en onweersbuien bij Nieuwkoop en Woerden, is door gesprekken in het veld contact gezocht met inwoners van Bodegraven-Noord en Zegveld. Hierdoor is met name het begrip voor de situatie vergroot.

Gemeenten en waterschap trekken samen op in de communicatie naar bewoners over risico's en maatregelen die bewoners zelf kunnen treffen. Zo worden in de campagne '[Natuurlijk! De watervriendelijke Tuin](#)' samen met gemeenten en tuincentra bewoners bewust gemaakt hoe om te gaan met wateroverlast en heeft het waterschap samen met het KNMI een [magazine](#) gemaakt over de klimaatveranderingen. Ook via het inzetten van de 'wateroverlastspeeltafel' gaan we het gesprek aan met inwoners. Voor het hellend vlak (Utrechtse Heuvelrug) is een nieuwe wateroverlastspeeltafel ontwikkeld. Daarnaast zorgen we voor kennisdeling en samenwerking door actief deel te nemen aan de [Coalitie Ruimtelijke Adaptatie](#). Ook worden bewoners door de [Blauwe Bewoners Initiatieven](#) gestimuleerd zelf maatregelen te nemen en wordt het waterbewustzijn vergroot.

Effectindicator 5b Gemeenten en bewoners nemen bewust maatregelen om effect wateroverlast te beperken: op koers

In 2018 is de piekbuienstudie samen met de gemeenten IJsselstein en Houten afgerond. De gemeenten Oudewater, Schoonhoven en het Hoogheemraadschap Schieland en Krimpenerwaard volgen nog. Het doel van de piekbuienstudies is om eventuele kwetsbare gebieden voor te bereiden op extreme neerslag. Deze piekbuienstudies zijn zeer goede input voor de klimaatstresstesten vanuit het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie.

Gemeenten hebben in 2018 klimaatstresstesten uitgevoerd, mede op initiatief van het waterschap. Hiermee is een eerste inzicht in het risico op wateroverlast in stedelijk gebied (en op de andere klimaatthema's). In de praktijk blijkt dat in stedelijk gebied de gemeenten het eerste aanspreekpunt zijn voor wateroverlast. De resultaten van de klimaatstresstest worden gecommuniceerd via de [websites](#) van de gemeenten, provincie en waterschap.

Samenwerken met andere overheden aan klimaatadaptatie is essentieel. Tijdens de Klimaattop in november 2018 bij het KNMI is deze samenwerking bestendigd. Het waterschap stimuleert gemeenten met de Impulsregeling Klimaatadaptatie in de Stad tot het treffen van uitvoeringsmaatregelen. Het animo is groot en het budget (€450.000) is elk jaar overtekend.

Doel 6: Beperken effecten watertekort

Voldoende aanvoer van water is nodig om:

- aan de peilbesluiten te voldoen
- een goede ecologische waterkwaliteit (doorspoelen)
- voor de berekening van percelen met een onttrekkingsvergunning (met name fruitteelt).

In 2018 is gebleken dat ondanks de weerextremen het watersysteem voldoende is blijven functioneren, maar wel dankzij een grote inspanning van de medewerkers op tandvlees en karakter. Het waterschap is opgeschaald geweest gedurende 19 weken tijdens deze lange periode van droogte en watertekort. Deze extra calamiteiteninzet was een grote belasting voor de organisatie en het watersysteem en is ten koste gegaan van het reguliere werk. Dat heeft onder andere tot gevolg dat plan- en projectmatige werkzaamheden (watergebiedsplannen, inspectieplannen, groot onderhoud waterkeringen) vertraging hebben opgelopen en dat er achterstanden in het dagelijks beheer zijn ontstaan.

“Door de inzet van de KWA en noodmaatregelen hebben we tijdens de droogte het westen van Nederland van voldoende water kunnen voorzien, maar er zijn ingrepen in ons watersysteem nodig om ook in de toekomst voldoende water beschikbaar te hebben voor de verschillende functies”

Effectindicator 6a Watertekort is voorkomen: oogje in het zeil houden

Op basis van het huidige beleid en met de nodige tijdelijke maatregelen is watertekort deze zomer voorkomen en is het niet nodig geweest om een beregeningsverbod af te kondigen. Er zijn op diverse plaatsen tijdelijke maatregelen ingezet om de peilen te kunnen handhaven. Vanwege de lage Lekwaterstand functioneerde onder meer de inlaat bij Wijk bij Duurstede niet meer. Op het oostelijk deel

van het Eiland van Schalkwijk is bijna jaarlijks de aanvoer van water beperkt door lage rivierstanden. Met tijdelijke pompen, met name in het Kromme Rijngebied, is een watertekort voorkomen en zijn de gevolgen beperkt gebleven. Tot 10 december zijn nog drie tijdelijke pompen in gebruik geweest.

Ook is de [Klimaatbestendige Wateraanvoer \(KWA\)](#) ingezet en is daarmee de afgesproken hoeveelheid water geleverd aan West-Nederland, conform het waterakkoord. Gedurende het watertekort nam de waterbehoefte van de westelijke waterschappen toe. Op verzoek van Rijnland is het debiet flink opgevoerd tot 15 m³/s door middel van tijdelijke maatregelen. In het project KWA+ worden structurele maatregelen genomen om KWA capaciteit te vergroten, het project bevindt zich in de planuitwerkingsfase en bij het Noordergemaal al in de uitvoeringsfase.

Tijdens de lange periode van watertekort is op 5 september in de omgeving van Woerden 80-100 mm neerslag gevallen. Hierdoor ontstond een complexe situatie voor de calamiteitenorganisatie die gelijktijdig bezig was met droogte én wateroverlast: in het oosten van ons werkgebied moest nog steeds water met tijdelijke pompen worden ingelaten, terwijl in het westen maximaal water werd afgevoerd. In Woerden en omgeving heeft dit tot beperkte en incidentele wateroverlast geleid.

Het is aannemelijk dat als gevolg van klimaatverandering lange, droge zomers vaker voorkomen en daarmee de waterbehoefte in ons beheersgebied zal toenemen. Ontwikkelingen zoals de grootschalige aanleg van onderwaterdrainage kunnen dit nog versnellen. Daarnaast zal er in toenemende mate een beroep worden gedaan op de KWA om water door te voeren naar buurwaterschappen die in droge tijden zelf onvoldoende mogelijkheden hebben voor de aanvoer van zoet water van voldoende kwaliteit. Het structureel tegengaan van watertekort kan aanpassingen van het watersysteem en de organisatie vragen en daar moeten plannen en afspraken voor gemaakt worden in de komende jaren.

Effectindicator 6b Negatieve effecten watertekort zijn beperkt: op koers

Door de extra inzet is het gelukt om de peilen te handhaven in het eigen gebied. Dat de oppervlaktewateren op peil bleven, betekent echter niet dat er geen droogteschade is opgetreden. Met name met agrarische bedrijven is afgestemd om de onttrekkingen zoveel mogelijk te spreiden over de dag om pieken in de wateronttrekking te voorkomen. In het oostelijk deel van ons beheersgebied heeft naast de landbouw, ook de natuur veel schade ondervonden van grondwaterstanden die ver uitzakten. In het veenweidegebied zijn de grondwaterstanden tussen de sloten extreem diep uitgezakt, met als gevolg uitdroging van de bodem, veenoxidatie en een grotere bodemdaling dan gemiddeld. Ongetwijfeld heeft dit ook geleid tot schade aan gebouwen en wegen. Er is een evaluatie opgesteld van deze bijzondere periode. Na aanleiding van deze evaluatie zijn direct een aantal zaken in gang gezet (schade aan waterkeringen aanpakken, langer vasthouden van zomerpeil om verdroging tegen te gaan).

Qua beregening voor nachtvorstschadebestrijding in de fruitteelt was 2018 ook een bijzonder jaar. In gemiddelde jaren is er ca. 4 tot 8 keer sprake van nachtvorstschadebestrijding in de maanden april en mei. In 2018 waren de nachten in april en mei relatief warm waardoor er uiteindelijk geen grootschalige nachtvorstschadebestrijding heeft plaatsgevonden.

Gezond water

In Beeld Gezond water 2018

Met regionale analyses en ecoscans is het inzicht in de werking van het aquatische ecosysteem vergroot. De ecologische toestand baart zorgen, met name het gebrek aan waterplanten en in stedelijk gebied het teveel aan kroos. Fluorantheen, en in twee waterlichamen voor het eerst nikkel, zorgen voor slechte scores op de chemische waterkwaliteit. De stimuleringsregelingen voor zowel landelijk als stedelijk gebied zijn overvraagd; de ‘Samen met’ aanpak werkt. Ondanks het uitvoeren van de verschillende maatregelen liggen we ‘niet op koers’ in de KRW waterlichamen en in het water in de stad.

Het programma Gezond water staat voor de maatschappelijke waarde ‘gezond water voor mens, plant en dier’. De inzet van het waterschap richt zich op drie hieronder genoemde doelen met bijbehorende effectindicatoren. De indicatoren brengen ook de inzet van derden in beeld, omdat een goede waterkwaliteit in grote mate daarvan afhankelijk is en het waterschap daar op stuurt:

7. Schoon en gezond oppervlaktewater
 - Eff 7a: Ecologie en chemie voldoet aan KRW doelen waterlichamen (% WL per KRW maatlat)
 - Eff 7b: Ecologie en chemie voldoet aan doelen ‘overig water’(%)
8. Levendige en veerkrachtige boerensloten
 - Eff 8: Agrariërs nemen bewust maatregelen tbv schoon en gezond oppervlaktewater (%)
9. Gezond en zichtbaar water in de stad
 - Eff 9a: Voldoet aan het streefbeeld ‘zichtbaar water’
 - Eff 9b: Gemeenten en bewoners nemen maatregelen tbv schoon en gezond oppervlaktewater

Met het Kaderrichtlijn Water (KRW)-maatregelenpakket 2016-2021 wordt hard gewerkt aan onder andere het uitvoeren van het emissiebeheerplan, de aanleg van natuurvriendelijke oevers en vispassages en samenwerking met agrariërs, gemeenten en steeds vaker ook met burgers. Een belangrijk resultaat in 2018 zijn de regionale watersysteemanalyses, waarbij voor alle 30 waterlichamen is onderzocht welke oorzaken ten grondslag liggen aan de (beperkte) waterkwaliteit.

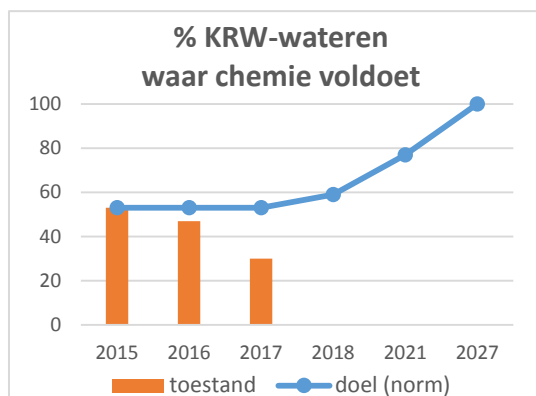
De indicator voor overig water (Effectindicator 7b) wordt pas vanaf 2019 in beeld gebracht, omdat hiervoor in 2019 voor het eerst doelen worden bepaald.

Doel 7: Schoon en gezond oppervlaktewater

HDSR streeft naar schoon en ecologisch gezond water in alle wateren in 2027. Met de KRW-maatlatten als indicator wordt de vinger aan de pols gehouden in de grotere wateren. Het tussendoel in 2021 is de prognose die het waterschap heeft afgegeven bij het vaststellen van het KRW-maatregelenpakket in 2015. Uiteindelijk moeten alle KRW-wateren in 2027 voldoen. Met het “one out - all out principe” voldoet nog geen enkel KRW waterlichaam. Uitsplitsing naar de onderliggende maatlatten chemie, waterplanten en vissen geeft een positiever beeld en een beter inzicht in de stand van zaken.

NB: in dit jaarverslag is gebruik gemaakt van gegevens van 2017; monitoringsanalyses over 2018 komen pas beschikbaar in juni 2019.

Effectindicator 7a Chemie - 30% voldoet: niet op koers

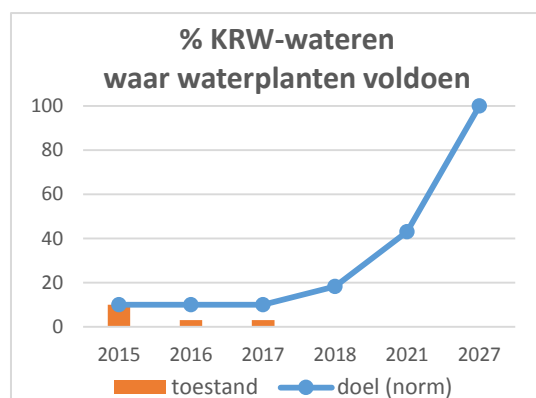
HDSR meet in de KRW-waterlichamen of de concentraties chemische stoffen voldoen aan de normen voor prioritaire stoffen. Dit zijn stoffen die in heel Europa de grootste risico's vormen voor mens en dier, zoals kwik, cadmium en PCB's. Tot 2014 was dit in onze wateren altijd 100% op orde, maar door aanscherping van normen voldoet in 2017 nog maar 30% van de waterlichamen. De overschrijding wordt in de meeste waterlichamen alleen veroorzaakt door de stof fluorantheen, in één waterlichaam door de stoffen nikkel en fluorantheen en in één waterlichaam door de stof nikkel. Voor alle andere

prioritaire stoffen zijn geen normoverschrijdingen waargenomen in de KRW-waterlichamen. Fluorantheen, een PAK (polycyclisch aromatische koolwaterstof), is in de rest van Nederland ook de meest problematische prioritaire stof.

De belasting van het oppervlaktewater met fluorantheen is voor 95% afkomstig van verontreiniging uit de lucht (atmosferische depositie), waar het waterschap geen maatregelen tegen kan nemen. De nikkeloverschrijding vindt plaats in twee waterlichamen: Honswijk en De Koekoek. Op basis van de meetgegevens over 2018 bepalen we of dit een incident is gebleken of dat aanvullend onderzoek en maatregelen nodig zijn.

Naast fluorantheen zijn er meer stoffen met negatieve effecten (bij de categorie 'ecologie'). Ook werken we aan de aanpak voor 'opkomende' stoffen, waarbij we onderscheid maken tussen medicijnresten, (micro)plastics en industriële stoffen. In 2018 is samen met de provincie Utrecht en vier buurwaterschappen een aanpak geformuleerd, hebben we onderzoek naar de eigen hotspots voor verwijderen medicijnresten (extra zuiveringsstap op RWZI Houten als pilot) uitgevoerd en hebben we ingezet op diverse bewustwordingsacties op het gebied van microplastics en zwerfafval (Duikvaker beurs, plastic walvis naar Utrecht halen).

Effectindicator 7a Waterplanten – 3% voldoet: niet op koers

Door onder andere de samenwerking met agrariërs en gemeenten, de aanleg van natuurvriendelijke oevers en de pilots voor meer natuurvriendelijk maaibeheer wordt gewerkt aan betere kansen voor waterplanten.

Dit is nog niet terug te zien in het percentage waterlichamen dat voldoet voor waterplanten. De afgelopen jaren waren er wel positieve ontwikkelingen, maar de cijfers van 2016 en 2017 waren niet goed: slechts 1 waterlichaam voldeed voor waterplanten. In 2027 moet dat 100% zijn. In de faal- en succesfactoren voor de

aanwezigheid van waterplanten hebben we nog onvoldoende inzicht. Daarom zijn in 2018 gebiedsdekkend watersysteemanalyses uitgevoerd, is het effect van groenblauwe diensten in beeld gebracht en zijn we aangesloten bij onderzoek naar maatregel-effectrelaties voor maatregelen in het veenweidegebied. In 2019, bij het verkennen van doelen en maatregelen voor het stroomgebiedbeheerprogramma, zal hier extra aandacht voor zijn.

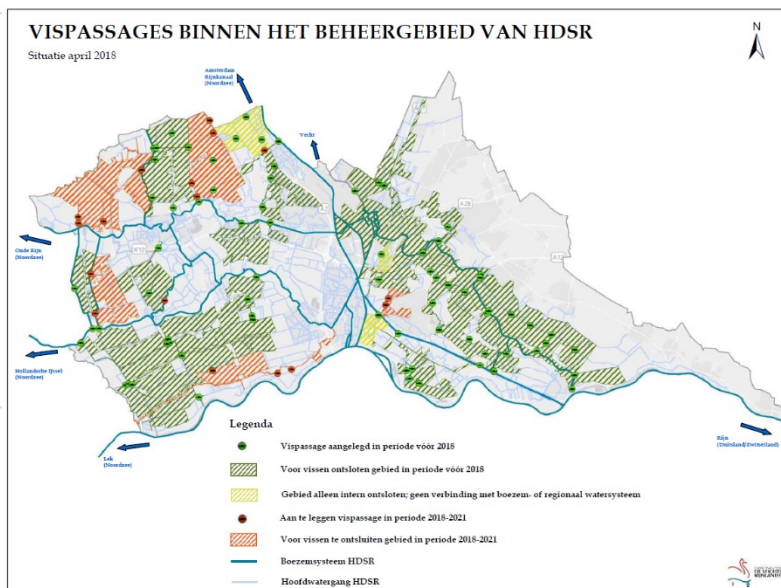
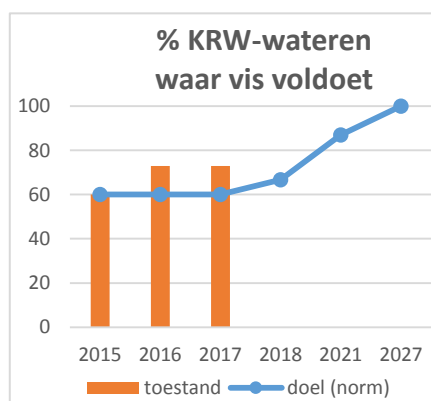

Effectindicator 7a Vissen - 73% voldoet: op koers

Met diverse maatregelen wordt gewerkt aan geschiktheid en bereikbaarheid van het HDSR gebied voor vissen. De indicator laat zien dat het aantal waterlichamen waar vis goed scoort al best hoog is (73%). De gestage aanleg van vispassages sinds 1997 heeft hier zeker aan bijgedragen. Het kaartje met de vispassages toont, voor de planperiode 2016-2021, waar vispassages zijn aangelegd en waar er nog vispassages gerealiseerd worden.

In 2018 is er, door het uitvoeren van monitoring en inspectie, geconstateerd dat niet alle vispassages naar behoren werken. De redenen hiervoor zijn deels constructie technisch en deels beheermatig. Voor beiden is inmiddels voldoende aandacht:

- Constructie technisch 1: de bodem van de vispassage sluit niet altijd (meer) aan op de waterbodem. Dit kan technisch opgelost worden. Er is een bestuursvoorstel in voorbereiding om hiervoor gebruik te maken van POP3 subsidies.
- Constructie technisch 2: Bij sluisvispassages die worden toegepast bij een polder-boezemverbinding blijken aanpassingen in het ontwerp nodig. Bij nieuw aan te leggen sluisvispassages worden de gewenste aanpassingen direct meegenomen. Het effect hiervan gaat de komende periode gemonitord worden. Mede op basis van de monitoringsresultaten wordt een optimalisatieplan voor de bestaande sluisvispassages opgesteld. Dit wordt meegenomen in de planvorming voor de derde KRW-planperiode.
- Beheermatig: Gebiedsteams en ecologen kijken samen waar optimalisatie van het bedienings- en onderhoudsregime wenselijk en mogelijk is.

Indicator vissen

Gerealiseerde vispassages en restopgaven binnen HDSR

Doel 8: Levendige en veerkrachtige boerensloten

Voor de aanpak van de waterkwaliteitsopgaven zijn agrariërs hard nodig. Daarom stimuleren we op grote schaal natuurvriendelijk beheer van sloten via de KRW-maatregel Groenblauwe diensten, is er de regeling Regionaal partnerschap voor bodem en water en zijn er allerlei samenwerkingsprojecten (DAW Gouwe Wiericke, Polderkennis op Peil, Bezem door de middenkast) gericht op kennisuitwisseling en specifieke bovenwettelijke maatregelen. Zo wordt er samengewerkt met zo'n 300 agrariërs, ofwel 20% van het totaal.

Effectindicator 8 Agrariërs nemen bewust maatregelen tbv schoon en gezond oppervlaktewater: op koers

Groenblauwe diensten

2016 was nog een opstartjaar, maar in 2017 is het aantal deelnemende agrariërs en dus aantal ha slootkant waarvoor contracten zijn afgesloten, sterk toegenomen. In 2018 is er een kleine groei van het aantal

deelnemende agrariërs geweest.

Het gewenste aantal ha (waarvoor budget was) was in 2017 al

ruimschoots behaald en is in 2018

wederom behaald. Vooral in het

noordwesten van het gebied zijn

veel deelnemers. In 2018 is daarom

extra ingezet op het vinden van

deelnemers in het oosten, wat

mondjesmaat is gelukt. De

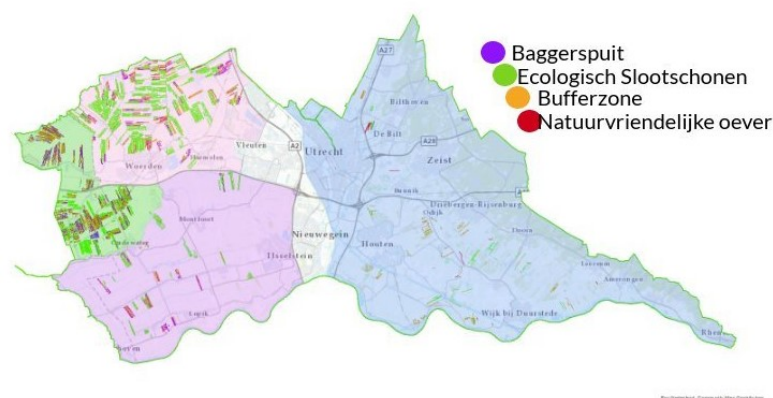
ervaringen van deelnemers zijn

positief, en uit de monitoring blijkt

een toename van oeverplanten in

de 'deelnemende' sloten.

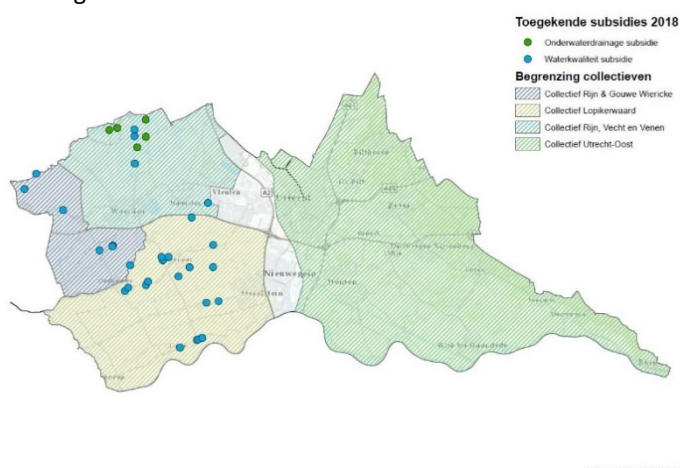
Groen Blauwe diensten 2018

Regionaal partnerschap voor bodem en water

Om de samenwerking met agrariërs verder te stimuleren is de subsidieregeling Regionaal partnerschap voor water en bodem opgezet. Deze regeling stimuleert kleinschalige, fysieke investeringen waarmee een agrariër de waterkwaliteit kan verbeteren en/of de bodemdaling vertraagt. De looptijd van de regeling is vier jaar, waarbij 2018 het eerste jaar was. In totaal zijn in 2018 subsidies toegekend aan 34 unieke agrariërs.

Het grootste aandeel van de toegekende subsidies bestond uit melkveehouders, maar er waren ook vijf fruitteilers. De focus lag voornamelijk op gemakkelijk in de bedrijfsvoering toepasbare maatregelen, zoals mobiele drinkbakken om oeververtrapping tegen te gaan, veegmachines, spoelplaats inrichten en aanleg vast rijpad om erfafspoeling te verminderen. Alle toegekende aanvragen zijn afkomstig uit het westen van het beheergebied.

Doel 9: Gezond en zichtbaar water in de stad

Schoon water in de stad draagt bij aan een prettiger leefmilieu. Niet alleen het waterbeheer, maar ook het rioolbeheer moet op orde zijn voor het behalen van gezond en zichtbaar water in de stad; een gezamenlijke verantwoordelijkheid van gemeenten en waterschap.

Effectindicator 9a Voldoet aan streefbeeld 'zichtbaar water' - 50% voldoet: oogje in het zeil houden

In Winnet verband is afgesproken dat alle watergangen in 2027 ten minste voldoen aan het streefbeeld 'zichtbaar'. In 2018 zijn stadswaterscans uitgevoerd om te kijken wat de huidige stand van zaken is en om dit te vergelijken met de stand van zaken van 2015, toen voor het laatst de scans zijn uitgevoerd. 9 gemeenten hebben meegedaan aan de scans, in totaal zijn 308 watergangen onderzocht. De andere 5 gemeenten gaven aan geen verandering te verwachten t.o.v. 2015 of onvoldoende middelen te hebben voor eventuele verbeterpunten die uit de ecoscans zouden voortvloeien.

"Het beheer en onderhoud van het water in het stedelijk gebied vereist, zeker ook met het oog op de waterkwaliteit en hittestress, meer aandacht in de toekomst. De klimaatadaptatie is een grote uitdaging voor ons als waterschap samen met de gemeenten"

Uit de resultaten blijkt dat 50% van de watergangen ten minste voldoet aan het streefbeeld zichtbaar. In 2015 was dat nog 61%. Kroosbedekking en het gebrek aan waterplanten zijn veelal de knelpunten in stedelijk water. Dat is een tegenvaller, te meer daar er wel maatregelen zijn getroffen in de periode 2015-2018. Deels is dit te verklaren door de droge warme zomer van 2018, baggerwerkzaamheden en intensieve

(en effectieve) exotenbestrijding. Aangezien door klimaatverandering dergelijke zomers vaker kunnen voorkomen en exoten ook nog niet verdwenen zijn, zijn dit punten van aandacht voor toekomstige inrichting, beheer en beleid.

In 2019 krijgen deze twee onderwerpen in Winnet verband de aandacht. HDSR werkt in 2019 en verder samen met de gemeenten die dat willen en kunnen en met andere aanliggende eigenaren om de knelpunten aan te pakken.

Effectindicator 9b Gemeenten en bewoners nemen maatregelen tbv schoon en gezond oppervlaktewater: op koers

HDSR heeft twee subsidieregelingen: de 'Impulsregeling' voor gemeenten en 'Blauwe Bewoners Initiatieven' voor bewoners (-collectieven).

Impulsregeling

De impulsregeling voor gemeenten is jaar in jaar uit overvraagd. In 2018 is (het maximum) €450.000,- toegekend aan 20 projecten van 7 gemeenten. Uitvoering van deze projecten door de gemeenten betekent een investering van ongeveer 3 miljoen in het klimaatbestendig maken van onze regio. Veel maatregelen zijn integraal en verbeteren zowel de waterkwaliteit als waterkwantiteit. Het gaat bijvoorbeeld om het klimaatbestendig inrichten van de wijk Driebruggen Oost, uitvoeren van een pilot 'kroos-slurpers' Nieuwegein, aanleggen waterberging Universiteitsweg Utrecht en het vergroten van duikers in Woerden. Meer informatie is te vinden op de [website](#).

Het AB heeft in 2018 een motie aangenomen om het budget met 200 k€ / jaar te verhogen vanaf 2020.

Blauwe Bewoners Initiatieven

De regeling voor Blauwe Bewoners Initiatieven was dit jaar voor het eerst beschikbaar. Het doel van deze regeling is het verhogen van het waterbewustzijn in de maatschappij en het vergroten van het besef dat waterbeheer niet alleen een verantwoordelijkheid is van de overheid, maar van iedereen: 'We doen het

samen'. Met deze regeling worden lokale initiatieven op het gebied van duurzaam waterbeheer met een zwaarwegend collectief, maatschappelijk element gestimuleerd en gefaciliteerd met een financiële bijdrage.

Er is in 2018 aan 19 projecten subsidie verleend, in totaal ca. € 75.000. Het gaat bijvoorbeeld om groenblauwe schoolpleinen, educatieve projecten, de aanleg van enkele ijsvogelbroedwanden, een kanosteiger, een ecologische poel en vergroening van de Singel in Utrecht. Eind 2018 is een evaluatie uitgevoerd. De evaluatie geeft geen aanleiding om de regeling te wijzigen. Wel zal in 2019 extra aandacht worden besteed aan de communicatie over de gesubsidieerde projecten. Dit verhoogt het waterbewustzijn bij een breder publiek en levert ook extra publiciteit op voor de subsidieregeling.

» Kosten en opbrengsten Gezond water

Gezuiverd afvalwater

In Beeld Gezuiverd afvalwater 2018

De effluentkwaliteit van het afvalwater is op orde. Op de rwzi Utrecht is de moderne Nereda-technologie gerealiseerd waarmee we voorsorteren op het terugwinnen van grondstoffen. Om echt meerwaarde uit afvalwater te halen worden goede vorderingen gemaakt, maar moeten de komende jaren nog verdere stappen worden gezet. Voor het thema gezuiverd afvalwater ligt HDSR 'op koers', maar er is nog een opgave met het zelf opwekken van energie.

Zuiver is binnen HDSR verantwoordelijk voor het zuiveren van afvalwater voor de maatschappelijk waarde 'een gezonde leefomgeving'. Om dit te garanderen zijn twee doelen met bijbehorende effectindicatoren geformuleerd:

10. Kwaliteit effluentwater passend bij ontvangend oppervlaktewater
 - Eff 10a: Voldoen aan de effluentnorm
 - Eff 10b: Voldoen aan afnameverplichting
11. Meerwaarde uit afvalwater
 - Eff 11a: Energie opwekken uit het zuiveren van afvalwater
 - Eff 11b: Waardevolle grondstoffen zijn optimaal benut

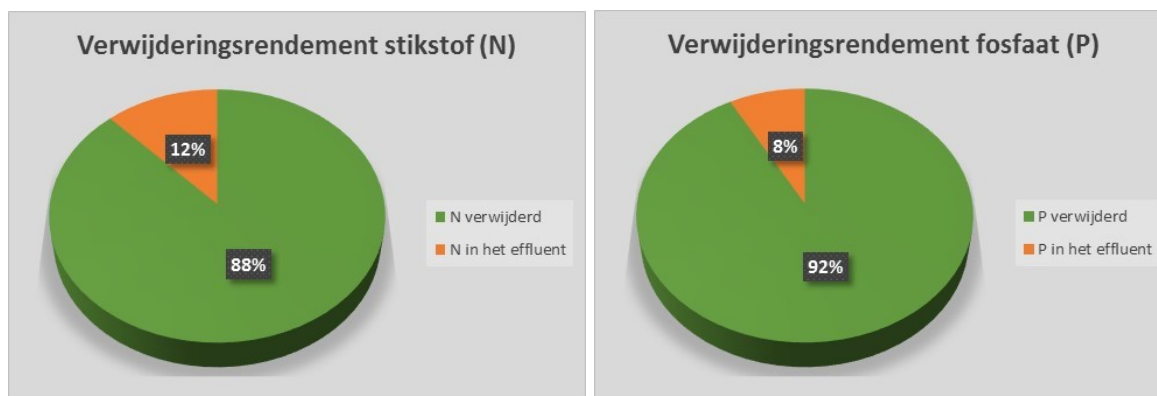
Doel 10: Kwaliteit effluentwater passend bij ontvangend oppervlaktewater

Effectindicator 10a Voldoen aan de effluentnorm - 98% voldoet: op koers

Een van de belangrijkste doelstellingen is het voldoen aan de effluentnorm. Het afgelopen jaar voldeed 98% van de genomen monsters aan de norm. De doelstelling is 100%. De norm, bestaande uit meerdere parameters zoals stikstof, fosfaat en zuurstofbindende stoffen, kan per zuivering verschillen.

Alle monsternames die niet voldeden, hadden betrekking op de rwzi Utrecht. Diverse opstartperikelen van de verschillende Nereda-reactoren hebben geresulteerd in perioden met slechte effluentkwaliteit. De belangrijkste oorzaak hiervan was dat er gedurende een groot deel van de opstartperiode deels voorgezuiverd effluent van de Nereda's teruggevoerd is naar de bestaande rwzi. De ongunstige samenstelling van dit retourwater bemoeilijkt de volledige N-verwijdering in de bestaande rwzi. Hierdoor kon de bestaande rwzi niet voldoen aan de geldende vergunningseisen. Hierop zijn we in gesprek gegaan met het bevoegd gezag (waterschap AGV). Dit heeft erin geresulteerd dat we op 13 december 2018 een gedoogbeschikking hebben ontvangen. In 2018 zijn we binnen de normen van de gedoogbeschikking gebleven.

In 2017 is er onderzoek gedaan naar doelmatige maatregelen bij de zuiveringen om de waterlichamen te laten voldoen aan de KRW. Dit onderzoek heeft ertoe geleid dat op een aantal rwzi's extra chemicaliën gedoseerd gaan worden om de stikstof- en fosfaatverwijdering nog verder (boven de effluentnorm) te verhogen, specifiek om aan de KRW norm te voldoen. In 2018 stond op de planning om te gaan doseren op de rwzi de Bilt. Gebleken is echter dat we hiervoor wat aanpassingen aan de installatie moeten doen waardoor dit is uitgesteld naar 2019.

Effectindicator 10b Voldoen aan de afnameverplichting - 100% voldoet: op koers

Naast een goede effluentkwaliteit is Zuiver ook verantwoordelijk voor het afnemen van voldoende afvalwater dat gemeenten aanleveren via de riolering. In 2018 voldeden al onze installaties aan deze zogenaamde afnameverplichting. De afnameverplichting worden vastgelegd in een bestuurlijk akkoord tussen de betreffende gemeente en HDSR. De doelstelling is dat met alle gemeenten in ons beheergebied die afvoeren naar een zuivering van HDSR een afvalwaterakkoord wordt gesloten. Op dit moment geldt dat voor 14 van de 16 gemeenten. De afvalwaterakkoorden van de gemeenten Lopik en Zeist zijn nog niet afgesloten. De gesprekken hierover met beide gemeenten zijn nog gaande en met Zeist bevinden deze zich in de afrondende fase.

Uitbreiding rwzi Leidsche Rijn levert efficiency op voor twee waterschappen: HDSR en AGV

De uitbreiding van deze rwzi is nodig om het afvalwater afkomstig van de rwzi's Maarssen (waterschap AGV) en Maarssenbroek (HDSR) ook op Leidsche Rijn te behandelen. De centralisering van drie rwzi's tot één installatie leidt tot grotere efficiency, waardoor financiële en beheersmatige voordelen voor beide waterschappen (AGV en HDSR) worden gerealiseerd. De investering is geraamd op € 16,8 mln. Hiervoor heeft het Algemeen Bestuur in 2018 het benodigde uitvoeringskrediet vrijgegeven. De verbouwing van het rioolgemaal Maarssenbroek en de aanleg van de persleiding van rwzi Maarssenbroek naar rwzi Leidsche Rijn zijn zo goed als afgerond. De verbouwing van de rwzi Leidsche Rijn wordt in 2019 afgerond.

“Ik ben trots op onze mensen, door een goede samenwerking met elkaar en de aannemer hebben we de uitbreiding van de RWZI Utrecht binnen de afgesproken kaders gebouwd en gerealiseerd.”

Nieuwbouw rwzi Utrecht: groot project goed op koers

Het afgelopen jaar stond in het teken van de afronding van de bouw van de nieuwe rwzi Utrecht en de biologische opstart van de Nereda installatie. Ook is in augustus gestart met de bouw van het Poortgebouw, het nieuwe kantoor en ontvangstlocatie op het rwzi-terrein. We zijn in afronding van de controle op verschillende procesonderdelen waarna de opstart van deze laatste procesonderdelen op de nieuwe zuivering plaatsvindt. De controle op de procesonderdelen vinden plaats op basis van de functionaliteit, veiligheid en risico's op exploitatie (effluentkwaliteit). De verwachting is dat in het 1e kwartaal van 2019 de laatste procesonderdelen (influentgemaal en de laatste 2 nereda reactoren) in gebruik zijn genomen. Wanneer alle onderdelen zijn opgestart en alle substantiële restpunten zijn afgehandeld kan over worden gegaan tot oplevering. De biologische groei in de Nereda reactoren neemt toe sinds ruwe influent wordt ingenomen. Door de opgelopen achterstand bij de biologische groei lopen de realisatie, kweek en opstart langer door.

De zomer van 2018 stond ook in het teken van geurproblematiek. Door aanvullende maatregelen te nemen zijn deze gereduceerd, maar dit aspect blijft aandacht vragen. In de tussentijd blijft de oude zuivering voldoen aan de gestelde normen.

Ook in 2018 is er veel gedaan aan publieks- en bouwcommunicatie. Zo zijn er nieuwsbrieven verstuurd, is een [website](#) ingericht en zijn [sociale media](#) actief benut in de communicatie. Daarnaast heeft HDSR een groot aantal rondleidingen en kijkmiddagen verzorgd voor uiteenlopend publiek: van collega-waterschappen, wijkbureaus, het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties tot de *International Junior Science Olympiad*.

Met de realisatie van de nieuwe rwzi voldoet HDSR in de toekomst aan strengere lozingsnormen en kan door de moderne Nereda-technologie worden voorgesorteerd op het terugwinnen van grondstoffen uit

Doel 11: Meerwaarde uit afvalwater

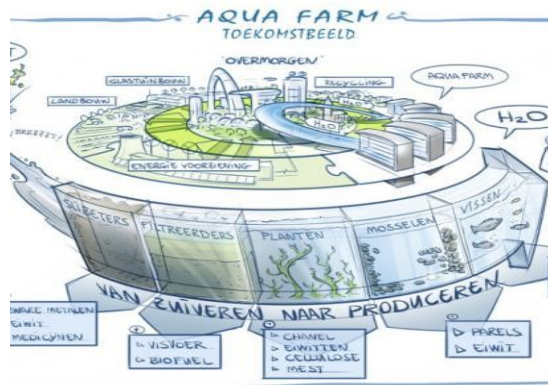
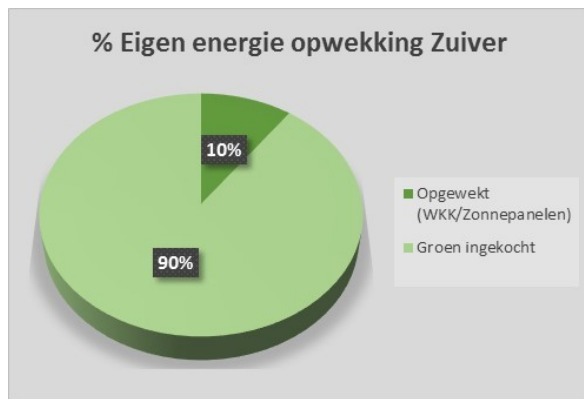
Effectindicator 11a Energie opwekken uit het zuiveren van afvalwater - 10% opgewekt: niet op koers

De meeste energie wekt Zuiver op met het vergisten van slib en verwerken van het hierbij vrijgekomen biogas in een warmte kracht koppeling (gasmotor). Met de bestuurlijke keuze om hiermee te stoppen op de rwzi Utrecht, vanwege het veiligheidsrisico voor de woonwijk, is een grote energiebron wegvallen. In 2016 was het door Zuiver opgewekte energiepercentage met de slibvergisting RWZI Utrecht nog in bedrijf 35%, in 2018 is dat 10 %.

In 2017 is ook een start gemaakt met het onderzoek naar grootschalige energieopwekking via de vergisting van berm- en slootmaaisel en met het leveren van warmte uit afvalwater aan een bestaand warmtenet. Beide projecten zullen op zijn vroegst in 2020 leiden tot een bijdrage aan het energiedoel van het waterschap. Ook is het waterschap bezig eigen daken en terreinen te voorzien van zonnepanelen, hier zijn we in 2018 mee gestart. Naast energieopwekking heeft het waterschap geïnvesteerd in energiebesparing via zogenaamde Energie efficiëntie plan (EEP 2017-2020) maatregelen.

De ambitie voor heel HDSR is om in 2020 voor 40% te voorzien in de eigen energiebehoefte. De realisatie van 40% in 2020 lijkt met de keuze om te stoppen met de slibvergisting op de rwzi Utrecht te ambitieus.

Effectindicator 11b Waardevolle grondstoffen zijn optimaal benut: cellulose en zand: **op koers**

Binnen het ontwerp voor de uitbreiding van rwzi Leidsche Rijn zijn ook zeeftrommels meegenomen. Naast extra bedrijfszekerheid onderscheiden zeeftrommels zich positief op het gebied van duurzaamheid, er wordt minder spuislib geproduceerd en er zijn minder chemicaliën nodig. Interessant is ook dat zeeftrommels cellulose afvangen en daarmee de mogelijkheid ontstaat om dit nuttig te gebruiken. Hiermee kan HDSR invulling geven aan de ambitie om grondstoffen terug te winnen. Om kennis te delen is HDSR lid van de koplopersgroep cellulose, waarin momenteel zes waterschappen en Aquaminerals (samenwerkingsverband van de watersector voor het nuttig gebruik van reststoffen) participeren.

Aquafarm

HDSR neemt actief deel aan Aquafarm. Aquafarm is een innovatief concept om afvalwaterwater op een ecologische manier te zuiveren. Het proof-of-principle (een zuiverende cascade met wormen en kroosvaren) is in 2017 aangetoond. In 2018 hebben we onder andere samen met de waterschappen Hollands Noorderkwartier en Rivierenland succesvol op praktijkschaal eendenkroos gekweekt op effluent en influent van de rwzi Dodewaard. De proef krijgt in 2019 een vervolg op het zuiveringsterrein van rwzi Rhenen. Begin 2019 zijn twee wetenschappelijke onderzoekers aangesteld aan de Wageningen University & Research en Radboud Universiteit (Nijmegen) om het Aquafarmonderzoek voor de komende 4 jaar voort te zetten. HDSR blijft hier de komende jaren actief aan bijdragen.

» Kosten en opbrengsten Gezuiverd afvalwater

Genieten van water

In Beeld Genieten van water 2018

De zomer van 2018 was extreem warm, zeer zonnig en zeer droog. De recreant werd als het ware naar het water toetrokken. Tijdens de KWA is zoveel mogelijk rekening gehouden met de waterrecreant. Ondanks een ingesteld vaarverbod op delen van de Oude Rijn en Leidsche Rijn en aangepaste schuttijden van sluis Bodegraven werd er volop gevaren. Voor het thema genieten van water ligt HDSR 'op koers'.

Nederland is een waterland en mensen recreëren in en op het water. Er wordt gevaren, gezwommen, gevist, geschaatst en langs het water gewandeld en gefietst. Het waterschap spreekt ook wel van recreatief medegebruik, aangezien de waterhuishoudkundige functie de basis is van het waterschapswerk. Hierop is één uitzondering: het vaarwegbeheer is sinds 2014 wel een wettelijke taak van het waterschap. Het waterschap is nautisch beheerder en zorgt voor veilig begaanbaar water. Voor de overige recreatieve thema's neemt het waterschap een faciliterende rol aan; werken mee aan initiatieven van derden, mits het watersysteem het toelaat en de kosten voor de initiatiefnemer zijn. De inzet van het waterschap richt zich op twee hieronder genoemde doelen met bijbehorende effectindicatoren:

12. Waterrecreant waardeert het watersysteem
Eff 12: Heldere afspraken over vaarverkeer
13. Waterschapswerken worden beleefd
Eff 13: Recreatief medegebruik van waterassets waar mogelijk faciliteren

In 2019 heeft cultuurhistorie een eigen effectindicator 13b: Ons watererfgoed behouden en beleefbaar maken voor huidige en toekomstige generaties (commissie SKK 12 april 2018).

Doel 12: Waterrecreant waardeert het watersysteem

Effectindicator 12 Heldere afspraken over vaarverkeer: op koers

Als beheerder hebben we voor de vaarweg onder andere te maken met de bruggen en sluisen, ligplaatsen en het bevaarbaar houden van de vaarwegen. Met gemeenten, provincies en Rijkswaterstaat maken we afspraken over bedieningstijden, doorvaart tijdens werkzaamheden en evenementen. In 2018 is vooral gewerkt aan het ordenen van het vaarwegbeheer en het afstemmen met gemeentes.

Gemeenten langs de Gekanaliseerde Hollandsche IJssel (GHJ) willen graag meer ligplaatsen in hun gemeente. De GHJ is echter relatief smal en doordat ligplaatsen de vaarstrook versmallen is er in verband met de vaarveiligheid maar beperkt ruimte. In 2018 zijn in overleg met de gemeenten de mogelijkheden voor extra ligplaatsen onderzocht. Ons college heeft uiteindelijk geconcludeerd dat in Oudewater en Montfoort geen extra ligplaatsen mogelijk zijn. In andere gemeentes langs de GHJ lijken wel mogelijkheden te zijn.

Tijdens de droogte afgelopen zomer is, om de Klimaatbestendige Water Aanvoer mogelijk te maken, een vaarverbod ingesteld en zijn bedieningstijden van sluisen aangepast. Er is minder gesloten om wateraanvoer naar het westen te optimaliseren. Om de recreant tegemoet te komen, is tijdens deze periode geen sluisgeld geïnd.

Doel 13: Waterschapswerken worden beleefd

Effectindicator 13 Recreatief medegebruik van waterassets waar mogelijk faciliteren: op koers

Als waterschap dragen we op een aantal wijzen bij aan het genieten van het water door mensen:

- door werk aan gezond water wordt water prettig beleefbaar;
In het beheergebied van HDSR zijn zeven officiële [zwemwateren](#). Op basis van de waterkwaliteit van de laatste vier jaar (2015 t/m 2018) vallen vier locaties onder de kwaliteitsklasse uitstekend en twee locaties onder de kwaliteitsklasse goed. Op één in 2017 slecht scorende locatie zijn aanpassingen uitgevoerd. In 2019 worden de effecten daarvan meetbaar.
- op verzoek wordt bijgedragen aan mogelijkheden voor recreatief medegebruik en worden relevante eigendommen opengesteld voor recreatie. Een mooi voorbeeld hiervan is de [fietsroute-app](#) langs de Hollandse Waterlinie. Ook binnen projecten wordt daar waar mogelijk rekening gehouden met (toekomstige) recreatieve wensen. Zo is in januari 2018 de uitkijktoren Wierickewachter geopend en overgedragen aan de gemeente Bodegraven-Reeuwijk. Deze uitkijktoren heeft het waterschap gebouwd als afsluiting van ruim zes jaar werk aan de Wiericke. Vanaf de toren hebben bezoekers een prachtig uitzicht over het gebied.
- meedenken in de mogelijkheden voor hengelsport;
In 2018 hebben de eerste visuitzettingen, conform het nieuwe landelijke toetsingskader “richtlijnen uitzet karper”, plaatsgevonden. In goed overleg tussen het waterschap, sportvisserij Nederland, gemeente Utrecht en de Algemene Utrechtse Hengelaars Vereniging zijn op diverse locaties in Utrecht karpers uitgezet. De uitzettingen dragen bij aan een gezonde visstand en vergroten de mogelijkheden voor de hengelsport.
- ijsprotocol hanteren om ijspret mogelijk te maken.

In februari 2018 heeft het lang en sterk genoeg gevoren om enkele dagen ijspret te geven. Het ijsprotocol werd in werking gesteld. De vorst was niet hevig genoeg om over te gaan naar fase 1, maar desondanks hebben maatregelen in het veld, als sluiten van inlaten, bijgedragen aan ijsgroei.

Beleven van cultuurhistorische waarden

In het beheersgebied van HDSR staan veel cultuurhistorische waardevolle elementen; ons watererfgoed. Het waterschap wil dit erfgoed behouden en waar mogelijk versterken. In 2018 is er bij gemaal Kamerik-Teylingens overeenstemming bereikt met Stichting Watererfgoed Groot Woerden over het herbouwen van de oude kolenloods van het stoomgemaal. De Stichting beheert ook het historische dieselmemaal Papekop-Diemberbroek waarvoor zij in 2018 een “Pluim” hebben gekregen van de Nederlandse Gemalen Stichting. Met de Stichting Krommerijnder zijn afspraken gemaakt over [vaartochten](#) met de trekschuit ‘Krommerijnder’ van Wijk bij Duurstede naar Utrecht. Voor de molen Bonrepas in Vlist, de enige poldermolen in het bezit van het waterschap, is een nieuwe molenaar gekomen. Molenaar Jan van Rijswijk heeft na 49 jaar het stokje over gegeven aan zijn zoon Aart.

In 2018 zijn beperkte activiteiten geweest ter voorbereiding van de viering van 2022. Negenhonderd jaar geleden, in 1122, werd de Kromme Rijn afgedamd: de start van het waterbeheer in de Utrechtse regio. Ook

Utrecht heeft in 2022 wat te vieren, namelijk 900 jaar stadsrechten. Vooral in de relatie met de Stichting Oude Hollandse Waterlinie en de initiatiefgroep in de gemeente Utrecht zijn eerste stappen gezet.

Vitale overheidsorganisatie

In Beeld Vitale overheidsorganisatie 2018

‘Werken met het oog op de toekomst’ vraagt om een vitale overheidsorganisatie, die inspanningen verricht op het gebied van duurzaamheid, goede samenwerking, betrouwbaarheid, servicegerichtheid en transparantie. De afgelopen jaren heeft HDSR hier goede stappen in gemaakt, maar het is een voortdurend en dynamisch proces. Voor het thema vitale overheidsorganisatie ligt HDSR ‘op koers’, waarbij duurzaamheid en de digitalisering extra inspanningen blijft vragen.

Binnen het thema vitale overheidsorganisaties richten we ons op de activiteiten die de kerntaken van het waterschap ondersteunen. De transities in de samenleving, zoals klimaatverandering en aandacht voor duurzaamheid, vragen ook van de overheid een andere rol. Een rol waarin ‘samen doen’ een steeds prominentere rol krijgt. Betrouwbaarheid, transparantie en servicegerichtheid blijven hierbij onverminderd belangrijk, waarbij de digitalisering van de maatschappij een grote invloed heeft. De inzet van het waterschap richt zich daarom op de drie hieronder genoemde doelen met bijbehorende effectindicatoren:

14. Werken met oog op de toekomst
 - Eff 14: Duurzaam is uitgangspunt bij onze werken
15. Maatschappelijke meerwaarde door samen doen
 - Eff 15a: Waterbewust handelen samen met samenwerkingspartners
 - Eff 15b: Doelen bereiken door samenwerking
16. Betrouwbare en servicegerichte overheid
 - Eff 16a: Bieden van goede service
 - Eff 16b: Waterschap is toegankelijk en transparant

Doel 14: Werken met oog op de toekomst

Het waterschap wil niet afwentelen naar anderen, straks of elders en richt zich daarom op duurzaam omgaan met energie, grondstoffen en onze omgeving. In 2017 is de duurzaamheidskalender vastgesteld en hier is in 2018 verder aan gewerkt. HDSR heeft er voor gekozen om de focus te leggen op de duurzaamheidsaspecten die dicht bij ons werk liggen:

1. Energie
2. Aanpak Duurzaam GWW (Grond, Weg- en Waterbouw)
3. Specials (zoals grondstoffen)

Hiermee wil het waterschap zijn CO2 voetafdruk verkleinen.

Het behaalde resultaat voor energie en grondstoffen is beschreven bij de doelstelling [Doel 11: Meerwaarde uit afvalwater](#) binnen het thema Gezuiverd Afvalwater.

Effectindicator 14 Duurzaam is uitgangspunt bij onze werken: niet op koers

In 2018 zijn er serieuze stappen gezet in het programmatisch aanpakken van het thema duurzaamheid. Er is een programmateam gevormd die de Duurzaamheidsagenda vertaald heeft naar concrete stappen. Daarmee dragen we bij aan het reduceren van de CO2 emissie.

De CO2 voetafdruk van het waterschap wordt bepaald door het eigen handelen en door handelen van derden in opdracht van het waterschap. De grootste daling van de uitstoot van CO2 is te verwachten bij het voorzien in eigen herwinbare energie. Daarnaast zet het waterschap in op energiebesparingsprojecten en het verminderen van hulpstoffen bij het zuiveren van afvalwater. In STOWA verband onderzoeken de waterschappen hoe om te gaan met de uitstoot van zuiveringen. Ook is het waterschap aan de hand van de aanpak Duurzaam GWW slimmer gaan ontwerpen en zijn bij de aanbesteding CO2 reducerende maatregelen, zoals verminderde transportafstanden en zuinigere transportmiddelen, mee gaan wegen. Via het programma Veenweide werkt het waterschap mee aan oplossingen voor het probleem van de oxidatie.

De jaarlijkse [klimaatmonitor](#) van de Unie van Waterschappen houdt voor elk waterschap de voortgang van de CO2 reductie bij (zie tabel met overzicht emissies per hoofdactiviteit). Naast de hier weergegeven activiteiten, zijn de uitstoot van lachgas en methaan uit de zuiveringen en de uitstoot van CO2 door oxidatie van de veenbodem ook grote factoren. Doel van het waterschap is om in 2020 30% reductie te hebben in CO2.

Overzicht emissies HDSR per hoofdactiviteit in het jaar 2017

Activiteit	CO ₂ totaal	
	[ton/jaar]	[%]
Afvalwaterzuivering (brandstof & elektriciteit)	18.744	68%
Afvalwaterzuivering (metaalzouten en polymeren)	3.565	13%
Watersysteem (brandstof & elektriciteit)	2.035	7%
Vrachtttransport & personenvervoer	3.054	11%
Huisvesting (brandstoffen & elektriciteit)	289	1%
Totaal	27.687	100%

bron: Klimaatmonitor Waterschappen – verslagjaar2017

In 2018 zijn stappen in de goede richting gezet met het inzetten op de aanpak Duurzaam GWW en het aanjagen van projecten op het gebied van energie en grondstoffen. Tegelijkertijd treft het nog maar een klein deel van al onze werken en medewerkers. Het moet nog breder uitgerold worden om daadwerkelijk de doelen op CO2 reductie, eigen energievoorziening en verstandig omgaan met grondstoffen te halen. De verwachting is dat we met de beschikbare middelen de doelstelling niet zullen bereiken.

Doel 15: Maatschappelijke meerwaarde door samen doen

De doelen en opgaven voor het waterschap staan niet los van ruimtelijke ontwikkelingen en kenmerken van een gebied en daarom is samenwerking met partners essentieel. Met de Waterkoers 2016-2021 is de lijn ingezet van 'zorgen voor naar samen doen' en is er elk jaar meer samenwerking. Naast het samenwerken in verschillende projecten, programma's en via stimuleringsregelingen wordt er volop gewerkt aan de implementatie van de omgevingswet. Deze implementatie is een vliegwiel voor 'samen doen'.

"Ik ben trots op hoe we de betrokkenheid van de mensen in ons gebied weten mee te pakken in ons werk, zoals de initiatieven op het gebied van waterkwaliteit, het remmen van de bodemdaling en projecten als de Sterke Lekdijk. Ook met andere overheden werken we zelfbewust samen"

Effectindicator 15a Waterbewust handelen samen met samenwerkingspartners: op koers

Voor het vergroten van het waterbewustzijn en handelingsperspectief bij derden is aandacht binnen verschillende programma's en projecten van het waterschap. Bij de Sterke Lekdijk is in 2018 aan bewoners gevraagd om letterlijk met 'de stift in de hand' samen met HDSR een ontwerp voor de dijkversterking tussen Wijk bij Duurstede en Amerongen te maken. In december is de campagne 'Bezem door de middenkast' gestart om verouderde bestrijdingsmiddelen af te voeren. Om klimaatadaptatie door particulieren te bevorderen, wordt de Wateroverlast speeltafel ingezet tijdens duurzaamheidsmarkten en wordt actief aangesloten op communicatie door onze overheidspartners. Via de subsidieregeling [Blauwe Bewoners Initiatieven](#) gaan inwoners zelf aan de slag en zorgen deze kleinschalige projecten voor het lokaal vergroten van het waterbewustzijn en duurzaam waterbeheer.

Operatie Steenbreek: 'Samen voor meer groen'

Met de campagne Operatie Steenbreek wil de gemeente iedereen enthousiast maken om hun tuin te vergroenen in plaats van te verstenen. Hoofdeamtschap De Stichtse Rijnlanden is hier ook groot voorstander van.

Het Waterschap onderschrijft de gevolgen van extreem weer en bereidt zich daarop voor. Waarom vindt het Waterschap vergroenen belangrijk? En hoe kunt u een steentje bijdragen aan het voorkomen van wateroverlast en droogte?

Gevolgen van hoosbuien

Hoosbuien waren de afgelopen periode vaak in het nieuws. 'Staten blank door noodweer', 'werkbreek zorgt voor ondergelopen huizen' en 'dode vissen door overstort'. De voorspelling is dat er in de toekomst steeds meer en

heftigere buien vallen. Bij een flinke hoosbui valt zo veel regen in korte tijd dat de riolering het niet meer aan kan. Het regenwater kan ook niet in de grond wegzakken, vanwege bebouwing en bestrooiing. Het blijft tijdelijk op straat staan en kan voor schade zorgen, of er is er heel veel te overrompelen. Naast water op straat treden bij een hoosbui ook de overstromen in werking, de nooduitlaten van het rioolstelsel. Daarbij komt ongezond roodwater direct in het oppervlaktewater terecht. Dit zorgt voor stinkende sluis en soms zelfs tot dode vissen, vanwege zuurstofgebrek. Het Waterschap vindt schoon en gezond water belangrijk en wil overstromen zoveel mogelijk voorkomen. Door eenvoudige maatregelen zoals 'tegel eruit, plant erin' helpt u mee aan minder regenwater in het riool. Hierdoor stroomt het riool minder snel over. Het ligt een kleine slag, maar alle beetjes helpen!

Besparen schoon regenwater

In veel woonwijken zijn de regengolven van de huizen en straten aangesloten op de gemeentelijke riolering. Dit betekent dat het regenwater samen met het afvalwater naar de rioolwaterzuivering van het Waterschap gaat. Het kost veel energie al dat water naar de zuivering te pompen en schoon te maken. Omgekeerd een derde van de jaarlijkse zuiveringskosten wordt veroorzaakt door regenwater. Bovendien wordt de zuivering minder goed doordat regenwater het afvalwater verdunt. Vaak is het helemaal niet nodig om het regenwater naar de zuivering af te voeren, omdat het schoon genoeg is om in de bodem te infiltreren. Hoe minder regenwater er naar de zuivering gaat, hoe beter. Steenk nog gaat op de Heuvelrug is het beter het regenwater vast te houden en zo schade door droogte te voorkomen. Het water van uw dak kan bijvoorbeeld prima gebruikt worden in de tuin door de regengolp af te koppelen van het riool.

Verantwoordelijk op eigen terrein

Regen valt overal en is van iedereen. En als er heel veel regen valt, heeft iedereen er last van. Op eigen terrein zijn huiseigenaren zelf verantwoordelijk voor hun regenwater. De bodem van de Utrechtse Heuvelrug bestaat uit zand en

is goed waterinlatend. Dit is ideaal om regenwater op te vangen. Door minder tegels en meer planten, kan het regenwater beter in de bodem wegzakken en het grondwater aanvullen. Bovendien zorgt groen voor verkoeling op hete dagen en biedt het ruimte aan vogels en andere dieren. Het Waterschap wil samen met inwoners, ondernemers en de gemeente een flinke, gezonde en klimaatbestendige omgeving creëren. Een groot deel van het oppervlak is particulier terrein. Dus iedereen kan zijn steentje bijdragen - of liever gezegd, eruit halen.

Kijk voor tips om uw tuin watervriendelijk te maken op: www.drechtstroomlanden.nl/tuin. Heeft u samen met uw buuren of vereniging een goed waterinitiatief? Kijk dan op: www.hdsr.nl/blauwinitiatief of uw idee in samenwerking komt voor de subsidie van het Waterschap.

Artikel in gemeentenieuws Utrechtse Heuvelrug met verwijzing naar tips voor watervriendelijke tuin en blauw bewonersinitiatief-regeling van het waterschap

Voorbereidingen in volle gang voor Omgevingswet

Een andere opmaat naar 'samen doen' is de Omgevingswet die in 2021 in werking treedt. Deze wet is gericht op een goede balans tussen beschermen en benutten van de leefomgeving. De gedachte is dat met een samenhangende visie per regio en meer lokale afwegingsruimte sneller, betere besluiten genomen kunnen worden, met meer draagvlak. HDSR heeft reeds stappen gezet in de implementatie van de Omgevingswet en dit gedachtegoed. Voorbeelden hiervan zijn het uitgangspunt 'ja, mits' in de nieuwe keur, gebiedsgericht werken in het veenweidegebied, en het werken 'samen met' in de subsidieregeling Blauwe Bewoners Initiatieven. Aan de feitelijke implementatie werkt het waterschap in drie sporen:

1. Op het gebied van 'planvorming' zal het waterschap het waterbelang meer in plannen van anderen moeten inbrengen. Mede daarom heeft HDSR in 2018 een [Wateragenda voor omgevingsvisies](#) opgesteld om inzichtelijk te maken hoe water kan bijdragen aan maatschappelijke thema's en via welke processen.
2. Voor het functioneren als 'één overheid' naar initiatiefnemers ontwikkelt de Unie van Waterschappen instrumenten en werkprocessen. HDSR draagt hier actief aan bij, zoals aan het 'Digitaal stelsel Omgevingswet (DSO)', de Waterschapsverordening en Toepasbare regels.
3. Het op orde brengen van de werkprocessen in de eigen organisatie.

Effectindicator 15b Doelen bereiken door samenwerking: op koers

In 2018 heeft het waterschap een evaluatie uitgevoerd over het 'samen doen' door middel van interviews met medewerkers, (dagelijks) bestuurders en externe partners. De uitkomst was dat er in alle domeinen meer samenwerking is met andere partijen dan voorheen en dat zich dit 'organisch' ontwikkelt. Nieuwe samenwerking ontstaat op alle niveaus; binnen landelijke programma's (Deltaprogramma, Omgevingswet), regionale samenwerkingsverbanden (Winnet, Coalitie Ruimtelijke Adaptatie), via eigen projecten (KWA, Sterke Lekdijk, Regionale Waterkeringen, Gekanaliseerde Hollandse IJssel), programma's en stimuleringsregelingen (Gezond water, Bodemdaling Veenweide) en bij vergunningverlening en handhaving.

Zowel intern als extern werden positieve ervaringen genoemd, zoals betere plannen, meer draagvlak en maatschappelijke meerwaarde. Uit de evaluatie bleek ook een aantal aandachtspunten. Bij beheertaken is er aarzeling rond het loslaten van verantwoordelijkheid (hoe houden we het beheersbaar, hoe leg je afspraken vast?).

De aanbevelingen uit de evaluatie richten zich op:

- het versterken van de organisatie in het ‘samen doen’ door te leren van wat er al gebeurt, intern kennis te delen en competenties voor samenwerken te versterken.
- het ontwikkelen van kaders voor samenwerking, samen met het bestuur, waarbij ook aandacht is voor de rol van bestuurders.

In 2018 heeft het rijk samen met de koepels van provincies, gemeenten en waterschappen het Interbestuurlijk Programma (IBP) ondertekend, bedoeld om in de huidige kabinetsperiode samen grote maatschappelijke opgaven op te pakken. De uitwerking daarvan moet gebeuren in de regio, waarvoor regionale strategieën worden opgesteld.

Doel 16: Betrouwbare en servicegerichte overheid

Bij de beschrijving van een ‘Betrouwbare en servicegerichte overheid’ zijn de volgende uitgangspunten genomen:

- Servicegericht: voor wie iets van het waterschap wil of moet
- Transparant en toegankelijk: voor wie ons zoekt of al kent

Effectindicator 16a Bieden van goede service: op koers

De service van het waterschap is betrouwbaar en op orde. De technische basis van ICT is gemoderniseerd waardoor de digitale dienstverlening veilig is en klaar voor nieuwe ontwikkelingen. Deze ontwikkelingen gaan snel. Een aandachtspunt daarbij is het systeem technisch en functioneel up-to-date te houden en de ontwikkeling van de digitale vaardigheden van de medewerkers. Het waterschap heeft zijn regelgeving aangepast van “nee tenzij ... naar ja mits”. In 2018 zijn de (ontwerp) Keur en de (ontwerp) Legger Oppervlaktewater in de inspraak geweest.

Mensen hebben 24/7 de kans om hun zaken met het waterschap te regelen via een [webshop](#). Voor vragen, klachten en/of meldingen kunnen mensen een email sturen, een e-formulier invullen en/of bellen met het klantcontact centrum, tijdens kantooruren of daarbuiten voor spoedeisende meldingen. De afhandeling vindt plaats op basis van de servicenormen van de Unie van Waterschappen en HDSR voldoet aan deze normen. In 2018 is het aantal meldingen gestegen, wat ook de vindbaarheid van het waterschap aantoont. De stijging in aantal meldingen is deels terug te voeren op de droogte en de geuroverlast bij de nieuwbouw van de RWZI Utrecht. Bij beide problemen is extra ingezet op een transparante overheidscommunicatie. Voor de droogte is een [apart deel van de website](#) ingezet voor actuele berichtgeving en is een [live blog](#) gestart. Daarnaast is sociale media ingezet waarvan Twitter de belangrijkste is.

Effectindicator 16b Waterschap is toegankelijk en transparant: op koers

De [website van het waterschap](#) geeft inzicht in het algemene werk van het waterschap en mensen kunnen er informatie vinden over projecten en werk in uitvoering in hun omgeving. Bij de jaarlijkse belastingaanslag zit een bulletin waarin uitgelegd wordt waaraan het waterschap het geld besteedt. Bij projecten of werk in uitvoering worden regelmatig (elektronische) nieuwsbrieven gemaakt zodat mensen op de hoogte zijn wat er in hun omgeving gebeurt en/of gaat gebeuren. Het privacybeleid van HDSR is in lijn met de nieuwe Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) welke in 2018 van kracht is geworden.

Naast het vergroten van de digitale toegankelijkheid is geïnvesteerd in de vernieuwing van het pand. Het resultaat daarvan is fysieke waarneembare transparantie op de werkvloer. Dit werkt prettig en toont een hogere toegankelijkheid. De hogere toegankelijkheid en transparantie vragen ook om een goede borging van de informatieveiligheid. Hier zet het waterschap zoveel mogelijk op in. In 2018 heeft HDSR een ‘indringingstest’ op de eigen digitale omgeving laten uitvoeren. Tijdens een indringingstest wordt op allerlei manieren en met alle mogelijke middelen geprobeerd toegang te krijgen tot de IT-omgeving. Deze test is afgesloten met een zeer goed resultaat.

Voor mensen die meer willen weten over het werk van het waterschap biedt het waterschap allerlei [lesmateriaal](#) aan, verzorgt het lessen op verschillende scholen, kan een rioolwaterzuivering of gemaal worden bezocht en zijn we te vinden bij publieksevenementen. Ook zijn er activiteiten gericht op de arbeidsmarkt zoals het bieden van snuffelstages, het deelnemen aan beroepenmarkten op scholen en het participeren in lokale Techniek Talent projecten. Zo heeft het waterschap in april weer meegedaan met [Girlsday](#). Een landelijk evenement waarbij jonge meiden kennis kunnen maken met beroepen en functies in beta, techniek en ICT. In 2018 is een nieuwe [NTR Klokhuis serie over water](#) uitgezonden waarbij de aflevering over het waterpeil in ons werkgebied is opgenomen. Het resultaat van een mooie samenwerking met verschillende regionale en landelijke partijen met een groot publiciteitsbereik.

De organisatie HDSR

'Trots en kwetsbaar' is wat HDSR in 2018 en vandaag de dag kenmerkt. Deze trots en kwetsbaarheid komen vooral voort uit de groei van de organisatie en de ontwikkelingen die nodig zijn om als organisatie mee te gaan met wijzigende wetgeving en de veranderende omgeving.

“Wat ik zie is een organisatie waar ontzettend veel werk te doen is, met name in de grote projecten. Het is daarom wel eens lastig om nieuwe zaken en initiatieven op te pakken.”

Groeiend aantal medewerkers

De groei in aantal medewerkers komt voor een groot deel door de benodigde extra capaciteit voor de grote projecten zoals de Sterke Lekdijk, Gekanaliseerde Hollandsche IJssel en de KWA. De groei van de projectenorganisatie heeft ook effect op de rest van de organisatie. Een grotere omvang van projecten en daarmee extra druk op de beheerorganisatie, betekent automatisch extra werkzaamheden op het brede terrein van bedrijfsvoering. Aan het einde van 2018 had ons waterschap 517 medewerkers in dienst, een groei van 20 medewerkers. Bovenop deze vaste medewerkers waren er eind 2018 bijna 130 inhuurmedewerkers actief voor HDSR. Het merendeel van deze medewerkers is ingezet voor de grote projecten, maar ook om te optimaliseren en professionaliseren. Bijvoorbeeld om de vele vacatures in te kunnen vullen is gewerkt aan gerichte arbeidscommunicatie en heeft recruitment een plek gekregen in de organisatie. In de huidige arbeidsmarkt, waarbij schaarste is in medewerkers met een technische achtergrond, is dit een belangrijke ontwikkeling geweest om de juiste medewerkers aan te kunnen trekken. Een ander voorbeeld is dat er een aanzet is gemaakt met het beter in control krijgen van HDSR in een veranderende omgeving en door te starten met toekomst bestendig begroten.

Professionalisering van de werkwijze

De organisatie heeft ook een kwalitatieve groei doorgemaakt:

- Verbeterslagen in (project)organisatie

De toepassing van het Integraal Projectmanagement (IPM) wordt, na succesvol bij Zuiver te zijn geïmplementeerd, nu ook als werkwijze voor de grote en reguliere projecten ingevoerd. Met IPM zorgen we voor een integrale, uniforme werkwijze intern en naar buiten toe. Met name de toepassing van assetmanagement is een stuk concreter geworden. Op elk niveau (strategisch, tactisch en operationeel) zijn de rollen ingevuld en zijn de verschillende teams van start gegaan. Elk team koppelt de werkzaamheden en ervaringen terug naar het bovenliggende niveau. Deze werkwijze zorgt ervoor dat er beter gestuurd en gerapporteerd kan worden op organisatiedoelen en prestaties, risico's en kosten. De onderlinge samenhang binnen de organisatie is ook toegenomen.

- Integratie bij waterbeheer

Het beheer van het watersysteem wordt integraler, en de doelen die met dit beheer bereikt moeten worden, worden breder. Dat vraagt om een verdere doorontwikkeling van de teams die zich met deze taak bezighouden, en ook om een uitbreiding met mensen die in staat zijn om deze veranderingen en complexiteit te overzien. De kracht van onze operationele kennis en ervaring mag daarbij niet verloren gaan, die is en blijft waardevol. Dit veranderingsproces is in 2018 in gang gezet en vraagt de komende tijd veel van de mensen en de organisatie.

- Informatiemanagement & Automatisering (I&A)

Een relatief kleine club die veel werk op zijn bordje heeft. De digitalisering gaat snel. Waterbeheer met ICT is onze corebusiness en data wordt gezien als een productiefactor, waarbij je kan denken aan bundelen van data en dit te gebruiken om het werk efficiënter en effectiever te maken. Afgelopen jaar is succesvol de digitale veiligheid op orde gebracht. Komend jaar wacht een nieuw uitdaging: de overgang naar Windows 10 en het compatible maken van allerlei applicaties hiermee, zodat HDSR mee kan blijven gaan met de noodzakelijke digitale ontwikkelingen.

- **Bedrijfsvoering next level**

De groei van de organisatie, zowel in kwantiteit als in kwaliteit heeft ook gevolgen voor de bedrijfsvoering. Enerzijds door de extra werkzaamheden op te vangen en anderzijds door te ontwikkelen waarbij de focus ligt op efficiënter, effectiever en doelmatiger werken. De vraag die hierin centraal staat is: Hoe kunnen we Bedrijfsvoering zo inrichten dat het de organisatie versterkt en onze kerntaken faciliteert? We hebben het dan over de Administratie, HR, Control, maar ook over Facilitair en Inkoop. De gevraagde ontwikkeling van Bedrijfsvoering staat op gespannen voet met de beperkte kwantitatieve groei van Bedrijfsvoering.

Ontwikkeling van de mens in de organisatie

De groei en ontwikkelingen gaan snel. Het is daarom een uitdaging om elkaar goed aangesloten te houden. Het elkaar goed aangesloten houden is nodig om ervoor te zorgen dat processen elkaar versterken en niet tegen elkaar in gaan werken. Dat vergt wat van medewerkers en draagt bij aan een hogere werkdruk. Het is continu balanceren tussen wat noodzakelijk is om te doen, het ontwikkelen als organisatie en daarmee ook het ontwikkelen als medewerker en wat medewerkers nog aan kunnen. Binnen de verschillende onderdelen van de organisatie wordt hier aandacht aan besteed. Zo is bij Zuiver dit jaar met iedereen een kwaliteitsgesprek gevoerd en is er in de teams aandacht besteed aan het geven en ontvangen van feedback.

Het gemiddelde ziekteverzuim in 2018, exclusief zwangerschap en MRB, was 5,1%. Het verzuimpercentage van MRB, waarbij het vooral gaat om fysieke klachten is 8,5%. Dit is voor beide een afname ten opzichte van vorig jaar. Er is een hoge mate van betrokkenheid van de medewerkers bij hun werk en de organisatie.

Voor de fysiek zwaardere beroepen, zoals muskusrattenbeheerder, is er extra aandacht voor duurzame inzetbaarheid van deze werknemers, waarbij zowel HDSR als de werknemers een verantwoordelijkheid hebben. In 2018 is er een pilot uitgevoerd ter verbreding van de inzet van werknemers die verminderd inzetbaar zijn binnen muskusrattenbeheer. Het positieve resultaat van deze pilot is dat zeven medewerkers hun taken hebben verbreed en drie medewerkers een andere functie hebben gekregen binnen HDSR.

Bij alle aanbestedingsprocedures met een opdrachtwaarde boven de € 100.000 heeft ons waterschap een Social Return on Investment (SROI)-bijdrage van 1-5% van de opdrachtwaarde als eis opgenomen. Bijvoorbeeld in het geval van de rioolwaterzuivering in Utrecht gaat het om een bedrag van € 1,05 miljoen. Na gunning van de opdracht wordt de opdrachtnemer gekoppeld aan de projectleider social return van de gemeente Utrecht. In 2018 is aanvullend aan Social Return on Investment over circa 40 projecten een bedrag van bijna 4 ton gerealiseerd.

Voor medewerkers zijn er ook mogelijkheden om deel te nemen aan projecten in het buitenland en zo bij te dragen aan het delen van kennis over water met waterbeheerders in binnen- en buitenland. De Nederlandse waterschappen, de ministeries van Buitenlandse Zaken en Infrastructuur en Rijkswaterstaat sloten in 2018 een overeenkomst, de 'Blue Deal'. De Blue Deal is een programma dat tot en met 2030 loopt en als doel heeft: 20 miljoen mensen in 40 stroomgebieden wereldwijd aan schoon, voldoende en veilig water helpen.

» Kosten en opbrengsten Bestuur & organisatie

2018 in cijfers

Exploitatieresultaat 2018

Het exploitatieresultaat 2018 bedraagt €11,253 miljoen. Hiervan was €1,589 miljoen begroot. Van het verschil van €9,663 miljoen is reeds €2,734 miljoen in Burap 1 en 2 gemeld. Het restant van €6,929 miljoen bestaat uit een aantal incidentele meevallers. Toelichting per programma staat in bijlage 1.

Hoofdpijnen exploitatieresultaat 2018		
Resultaat 2018		11.253
Begroot resultaat		1.589
Toe te lichten resultaat		9.663
Burap 1	1.678	
burap 2	1.056	
Reeds toegelicht in burap		2.734
Toelichting in Bestuursverslag		6.929
RWZI Utrecht	3.534	
Personeelskosten	1.239	
Belastingen	1.466	
Overige kosten	690	
		6.929

Investeringsen

Algemeen

In onderstaande tabel treft u de investeringsuitgaven aan, zoals begroot en gerealiseerd in de jaarschijf 2018.

*Tabel I - Overzicht investeringsuitgaven 2018
(Bedragen zijn in duizenden euro's)*

Investeringsen naar programma				
(bedragen x €1.000)				
Thema/ Programma/ Doelstelling/ Project	Begroting 2018, initieel	Begroting 2018, na 3e bgw (=A)	Realisatie 2018 t/m dec. (=B)	Realisatie 2018, in % (=B/A)
Thema Veiligheid	10.775	6.875	7.460	109%
Programma Waterkeringenbeheer	10.775	6.875	7.460	109%
Thema Voldoende Water	12.130	12.615	12.328	98%
Programma Watersysteembeheer	11.760	12.405	12.046	97%
Programma Beperking gevolgen klimaatverandering	370	210	283	135%
Thema Gezond Water	17.103	11.300	11.618	103%
Programma Gezond Water	2.803	1.200	1.602	134%
Programma Zuiveringsbeheer	14.300	10.100	10.015	99%
Totaal investeringsniveau programma's	40.008	30.790	31.406	102%
Thema Bestuur, Middelen en Maatschappij	3.940	4.075	4.005	98%
Programma Bestuur, Middelen en Maatschappij	3.940	4.075	4.005	98%
Totaal bedrijfsvoeringsinvesteringen	3.940	4.075	4.005	98%
Taakstellend investeringsniveau (exclusief rwzi Utrecht, GHJ, Sterke Lekdijk en KWA+)	43.948	34.865	35.411	102%
rwzi Utrecht	45.800	42.600	37.201	87%
GHJ (excl. bedragen C-keringen)	7.000	2.600	1.360	52%
KWA+ fase 1	3.000	1.400	944	67%
Sterke Lekdijk	6.014	5.453	4.550	83%
Totaal Specifieke projecten	61.814	52.053	44.056	85%
Taakstellend investeringsniveau (inclusief rwzi Utrecht, GHJ, Sterke Lekdijk en KWA+)	105.762	86.918	79.466	91%

Toelichting: Algemeen

In de begroting is, na de 3^e begrotingswijziging, een (taakstellend) investeringsniveau van € 86,9 mln vastgesteld. Dit is inclusief de grote projecten (RWZI Utrecht, Gekanaliseerde Hollandsche IJssel, Sterke Lekdijk en Klimaatbestendige Water Aanvoorzieningen). Over heel 2018 is voor € 79,5 mln aan investeringsuitgaven gerealiseerd, wat overeen komt met een uitputting van 91% ten opzichte van de begroting na derde wijziging.

Het investeringsniveau van programma's is voor 102% uitgeput; van bedrijfsvoeringsinvesteringen 98% en van de speciale projecten voor 85%. Meer informatie over de voortgang van de projecten kunt u lezen in de diverse project specifieke rapportages en nieuwsspecials die periodiek worden opgesteld.

Totaal investeringsniveau taken Thema Veiligheid

In het programma waterkeringenbeheer is 109% van de voorgenomen investeringen gehaald. Bij GOP Regionale waterkeringen zijn extra uitgaven gedaan voor (onvermijdelijk) calamiteus onderhoud. De herprofilering van de Bosscherwaarden heeft bij GOP Primaire waterkeringen tot meer kosten geleid, als gevolg van de afschuiving van het buitentalud.

Thema voldoende water

In het thema voldoende water is 98% van de voorgenomen investeringen gerealiseerd. Binnen het programma watersysteembeheer laten de watergebiedsplannen een wisselend beeld zien. Karakteristiek voor watergebiedsplannen dat ze meer dan ander projecten beïnvloed worden door externe factoren als gebiedsprocessen, wijzigende inzichten, etc. waardoor de voorspelbaarheid van planning en uitgaven lastig is. Enkele watergebiedsplannen konden mede door het goede zomerweer meer realiseren dan begroot waardoor hun jaarschijf werd overschreden. Andere watergebiedsplannen daarentegen bleven in 2018 achter op de uitgaven door uiteenlopende interne en externe factoren.

Thema Gezond Water

In het programma gezond water is 103% van de voorgenomen investeringen gerealiseerd. De realisatiepercentages lopen op onderliggend projectniveau uiteen. Ook hier konden door het goede zomerweer projecten versneld worden uitgevoerd, terwijl andere in realisatie achter bleven.

Totaal investeringsniveau bedrijfsvoeringsinvesteringen

De renovatie van Poldermolen 2 is volgens planning en binnen budget gerealiseerd. Hetzelfde geldt voor de ICT-migratie en de aanschaf van kantoorautomatisering.

Totaal investeringsniveau specifieke projecten

RWZI Utrecht

De nieuwbouw van de Waterlijn heeft door tragere biologische groei in de Nereda-reactoren achterstand opgelopen zodat realisatie, kweek en opstart nu langer doorlopen.

De bouw van het Poortgebouw is aan het einde van de zomer gestart en verloopt voorspoedig.

De herinrichting van het rwzi-terrein is pas eind 2018 gestart.

Gekanaliseerde Hollandsche IJssel

GHIJ-oeveren en -baggeren laten achterlopende planningen en uitgaven zien. Bij GHIJ baggeren zijn als gevolg van het staken van het baggerwerk de uitgaven vrijwel nihil. De scope voor de nieuwe aanbesteding van het baggerwerk is op enkele punten aangepast zonder gevolgen voor KWA+. De nieuwe aanbesteding van het baggerwerk loopt en moet uitwijzen of het project binnen het huidige krediet kan worden gerealiseerd.

Sterke Lekdijk

Over de hele lijn verloopt het project volgens verwachting, hoewel het halen van de planningen soms extra aandacht vraagt. Salmsteke heeft als eerste deelproject de verkenningsfase vrijwel afgerond. De uitgaven voor 2018 zijn wat aan de lage kant, o.a. door het - later dan verwacht - op sterkte krijgen van projectteams.

Klimaatbestendige Water Aanvoorzieningen

Uitgaven 2018 vielen lager uit vanwege het feit dat de kosten van de nu afgeronde Verlengde verkenning Lopikerwaard lager uitvielen dan begroot. Daarnaast heeft de inwerkingstelling van de KWA door de droogte van de afgelopen zomer de nodige personele inzet gevraagd waardoor voorgenomen werkzaamheden werden vertraagd.

» Bijlage 2: Investerings – rapportage grote projecten

Belastingen

Tabel: Netto bijdrage per belastingcategorie				
Belastingopbrengsten	Begroting 2018	Begroting 2018 na BW	Realisatie t/m dec. 2018	Resultaat 2018
Watersysteemheffing ingezetenen	21.905	22.247	22.532	285 V
Watersysteemheffing overig ongebouwd	4.824	4.940	4.875	(64) N
Watersysteemheffing natuur	54	59	63	4 V
Watersysteemheffing gebouwd	27.764	30.005	30.609	603 V
Subtotaal Watersysteemheffing	54.547	57.250	58.079	829 V
Subtotaal Zuiveringsheffing	62.590	63.890	64.527	637 V
Totaal netto bijdrage	117.136	121.140	122.606	1.466 V

Bedragen zijn in duizenden euro's (V = voordelig, N = nadelig). De opgenomen realisatiegegevens hebben zowel betrekking op belastingjaar 2018 als op de belastingopbrengsten van voorgaande jaren.

Toelichting

Watersysteemheffing (€ 0,829 miljoen voordeel t.o.v. de gewijzigde begroting)

De totale netto-belastingopbrengsten voor de watersysteemheffing zijn € 3,532 miljoen hoger dan initieel begroot. Het vaststellen van de tarieven voor 2018 in december 2017 voor de categorieën Ingezetenen, Natuur en Gebouwd leidde tot de 1^e begrotingswijziging met € 1,678 miljoen hogere belastingopbrengsten. Op basis van de rapportages door BghU zijn de belastingopbrengsten bij begrotingswijzigingen 2 en 3 met in totaal € 1,025 miljoen verhoogd. De oorzaken van de hogere opbrengsten zijn: minder kwijtscheldingen, grotere stijging van de WOZ-waarden, een groter bruto draagvlak voor ingezetenen en een hogere opbrengst op oude jaren voor de categorie Ongebouwd. Nu bij de jaarrekening blijkt de belastingopbrengst € 0,829 miljoen hoger dan volgens de laatste inschatting van BghU. De grootste meevallers t.o.v. de laatste prognose liggen bij de categorieën Ingezetenen en Gebouwd. Voor Gebouwd is de post nog op te leggen voor 2018 ongeveer € 0,200 hoger dan de laatste jaren en is er nog voor ongeveer € 0,300 meer op oude jaren opgelegd. Ook voor Ingezetenen ziet het voordeel van het laatste kwartaal deels op oude jaren en zijn de bedragen die voor 2018 nog zijn opgelegd hoger dan ingeschat. Voor de categorie Ongebouwd wordt het voordeel op oude jaren, waardoor een € 0,125 miljoen hogere opbrengst werd verwacht, deels teniet gedaan door daling van het areaal die leidt tot een lagere opbrengst voor het belastingjaar 2018.

Omdat bij de vaststelling van de belastingtarieven voor 2019 het draagvlak voor zowel de categorie Ingezetenen als Gebouwd op basis van actuele inschattingen van BghU naar boven zijn bijgesteld zijn op basis van de voordelen op de belastingopbrengsten van 2018 geen voordelen in 2019 te verwachten. Zo is het netto-draagvlak voor Ingezetenen voor 2019 met 3,7% verhoogd en het netto-draagvlak voor Gebouwd met 13,9%.

Zuiveringsheffing woningen en bedrijven (€ 0,637 miljoen voordeel t.o.v. de gewijzigde begroting)

De belastingopbrengsten van de zuiveringsheffing is bij de 2^e en 3^e begrotingswijziging te voorzichtig ingeschat. Op basis van de rapportage van BghU over het derde kwartaal is er van uitgegaan dat de totale belastingopbrengsten € 1,3 miljoen hoger zouden uitvallen. Aan deze bijstelling lagen m.n. lagere kwijtscheldingen, lagere oninbaarheid en minder vernietigingen ten grondslag. Bij de jaarrekening bedraagt het verschil ten opzichte van de initiële begroting € 1,937 miljoen en daardoor wordt er nu een extra voordeel op de belastingopbrengsten voor de zuiveringsheffing gemeld van € 0,637 miljoen. Dit is grotendeels toe te schrijven aan oude jaren waarbij bij de jaarrekening van 2018 minder is gereserveerd voor oninbaarheid en een voordeel is ingeboekt voor de gunstige afloop van de beroepsprocedure van Vrumona. Lagere reserveringen met oninbaar hangt vooral samen met het gunstige economische klimaat.

Belangrijk om vast te stellen is dat het voordeel op de belastingopbrengsten voor de zuiveringsheffing vooral voortkomt uit lagere kwijtschelding en lagere oninbaarheid en niet zozeer uit hogere op te leggen belastingen. Bij de inschatting van het netto-belastingdraagvlak ten behoeve van de berekening van de tarieven voor 2019 is hiermee ook rekening gehouden. Daardoor worden op basis van de cijfers van 2018 geen voordelen verwacht voor de belastingopbrengsten van 2019.

De paragrafen

Conform de Bepalingen Beleidsvoorschriften en Verantwoording Waterschappen (BBVW) artikel 4.11 bestaat het bestuursverslag buiten de programmaverantwoording uit de verantwoording over de in de begroting in afzonderlijke paragrafen vastgelegde uitgangspunten en hoofdlijnen van het beleid met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten. In deze paragrafen zijn de financiële gevolgen van het gevoerde beleid weergegeven.

De paragrafen zijn:

1. Moties en amendementen 2018
2. Incidentele baten en lasten
3. Reserves en voorzieningen
4. Weerstandsvermogen
5. Financiering
6. Verbonden Partijen
7. Bedrijfsvoering
8. EMU saldo
9. Top Inkomens 2018

1. Moties en amendementen 2018

Nr	Datum		M / A	Onderwerp	Strekking motie/amendement	Ingediend door	Aktie
2018-01	16/05/18		A	Jaarlijkse informatievoorziening Verbonden Partijen	Besluit: De besluittekst aan te vullen door aan het tweede beslispunt, tweede punt, tweede bullet betreffende heldere interne afspraken, toe te voegen: “en hiertoe tevens een voortschrijdende jaarkalender aan het AB voor te leggen”	A. Travaille (PvdD)	Aangenomen
2018-02	16/05/18		A	Krediet grondverwerving Sterke Lekdijk	Besluit : de besluittekst te wijzigen door de volgende beslispunten toe te voegen: 4. Het dagelijks bestuur op te dragen om halfjaarlijks aan het algemeen bestuur een voortgangsrapportage (inclusief prognoses) t.a.v. de grondaankopen op te leveren. 5. Het dagelijks bestuur op te dragen om uiterlijk in 2021 of na besteding van € 15 miljoen een evaluatie aan het algemeen bestuur voor te leggen. 6. De uitgave van de tweede helft van het onder punt 1 genoemde krediet voorwaardelijk ter beschikking te stellen. Hierover zal het algemeen bestuur op basis van de genoemde evaluatie een definitief besluit nemen.	J. Verweij (CU) R. Wottiez (VVD)	Vervangen door 2018-03
2018-03	16/05/18		A	Krediet grondverwerving Sterke Lekdijk	Besluit : de besluittekst te wijzigen door de volgende beslispunten toe te voegen: 4. Het dagelijks bestuur op te dragen om halfjaarlijks aan het algemeen bestuur een voortgangsrapportage (inclusief prognoses) t.a.v. de grondaankopen op te leveren. 5. Het dagelijks bestuur op te dragen om uiterlijk in 2021 of na besteding van € 15 miljoen een evaluatie aan het algemeen bestuur voor te leggen.	J. Verweij (CU) R. Wottiez (VVD)	Verworpen

2018-04	27/06/18		M	Bodemdaling	Verzoekt het college: - Om bij de herziening van de nota peilbeheer vast te leggen dat toekomstige peilbesluiten en andere ingrepen die invloed hebben op waterpeilen in het veengebied standaard de effecten van voorgestelde varianten op de bodemdaling en de uitstoot van broeikasgassen en CO2 in beeld brengen. - Om bij de herziening van de nota peilbeheer een toetsingskader te ontwikkelen om op basis hiervan varianten van peilbesluiten te kunnen beoordelen en bestuurlijke besluitvorming te faciliteren.	J. Jansen (WN) F. van Bork (PvdA) J. Verwij (CU) K. Droogers (CDA) W. van der Steeg (PvdD)	Aangenomen
2018-05	27/06/18		M	Communicatie HDSR in huis-aan-huisbladen	Verzoekt het college: Aan het algemeen bestuur voor te leggen direct na de zomer 2018 - Voorstel voor een periodieke publicatie in de huis-aan-huisbladen, of een (beter) alternatief hiervoor - De kosten die daarmee gepaard gaan - Bijvoorbeeld voor een proefperiode van sept 2018 t/m sept 2019 De financiële gevolgen verwerken in de 2^e Burap 2018	T. de Roos (CDA) J. Reerink (PvdA)	Aangehouden
2018-06	27/06/18		M	Kaderstelling Verbonden Partijen	Verzoekt het college: Om als beleidslijn van HDSR vast te stellen dat de bijdragen aan c.q. kosten voor de organisaties van de verbonden partijen niet hoger mogen zijn dan de geïndexeerde nullijn, tenzij er sprake is van kostenverhogingen ten gevolge van door de verbonden	T. de Roos (CDA) J. Reerink (PvdA)	Aangehouden

					partijen goedgekeurd nieuw beleid, zulks ter beoordeling van het college. Om te bevorderen dat de andere verbonden partijen dit beleid ondersteunen en overnemen en de resultaten hiervan naar het AB terug te koppelen.		
2018-07	27/06/18		M	Budget innovatie-activiteiten	Verzoekt het college: Hiervoor een begrotingspost ad 100.000 euro in het leven roepen zal worden met de naam: Budget innovatie-activiteiten	J. Reerink (PvdA)	Aangehouden
2018-08	27/06/18		M	Belastingoverschot gebouwd	Verzoekt het college: - Om bij de opstelling van de komende begrotingen een scherpere raming te maken van de belastinginkomsten voor de categorie Gebouwd. - De extra belastinginkomsten 2017 voor de categorie Gebouwd (t.o.v. de oorspronkelijke begroting), in mindering te brengen op de (voorgenomen) belastingaanslag voor Gebouwd in de komende periode, waarbij gekeken wordt naar een spreiding zodat er in de jaren 2019-2022 sprake is van een geleidelijke tariefontwikkeling.	A. Jansen (AWP) E. Verkaik (W@I) B. Groenendijk (VVD) H. de Beaufort (LNE) J. Verwij (CU)	Overgenomen door het college
2018-09	27/06/18		M	Uitbreiding budget waterkwaliteitsdeel impulsregeling klimaatadaptatie in de stad	Verzoekt het college: - De beschikbare 300.000 euro vanuit de impulsregeling klimaatadaptatie in de Stad die beschikbaar is voor waterkwaliteitsmaatregelen, structureel te verhogen met 200.000 euro vanaf 1-1-2019 en hiertoe de regeling en de begroting 2019 aan te passen. - Gemeenten actief te informeren over de toename van het beschikbare bedrag en uit te nodigen tot effectieve waterkwaliteitsprojecten in het stedelijk gebied.	A. Travaille (PvdD) J. Reerink (PvdA) J. Verweij (CU)	Aangenomen

						A. Jansen (AWP)	
2018-010A	03/10/18		A	Aanpassing belastingstelsel waterschappen	Verzoekt het college: Het 'voorgestelde besluit' als volgt te lezen en in de ledenvergadering van de Unie namens het HDSR helder en onomwonden uit te spreken dat: - In beginsel de voorstellen op het gebied van de zuiveringsheffing en de verontreinigingsheffing positieve elementen bevatten. Diverse elementen krijgen steun, maar er is nog verdere uitwerking nodig - Geen steun uit te spreken voor de in het unievoorstel opgenomen uitwerking op het gebied van de watersysteemheffing - De aan waterschapsbesturen gegunde tijd om verbeteringsvoorstellen in te dienen ten enenmale ontoereikend is om tot goede doordachte voorstellen te komen die leiden tot vereenvoudiging, transparantie, uitlegbaarheid en draagvlak, en die stimuleren tot gewenst gedrag - Er geen reden is om nog dit jaar een besluit te nemen. - Voor het draagvlak bovendien van belang is om besluitvorming te laten plaatsvinden na komende waterschapsverkiezingen - Een belangrijk deel van het volgende jaar gebruikt moet worden om de aangepaste voorstellen door de unie te laten ontwikkelen en gestreefd moet worden naar besluitvorming in Unieverband in het laatste kwartaal 2019	Fractie WN Fractie LNE Fractie CDA Fractie PvdA	Ingetrokken
2018-010B	03/10/18		A	Aanpassen belastingstelsel waterschappen	Verzoekt het college:	Fractie WN Fractie LNE Fractie CDA	Aangenomen

					Het 'voorgesteld besluit' als volgt te lezen en in de ledenvergadering van de Unie namens het HDSR helder en onomwonden uit te spreken dat - In beginsel de voorstellen op het gebied van de zuiveringsheffing en de verontreinigingsheffing positieve elementen bevatten. Diverse elementen krijgen steun, maar er is nog verdere uitwerking nodig - Geen steun uit te spreken voor de in het unievoorstel opgenomen uitwerking op het gebied van de watersysteemheffing - De aan waterschapsbesturen gegunde tijd om verbeteringsvoorstellen in te dienen ten enenmale ontoereikend is om tot goed doordachte voorstellen te komen die leiden tot vereenvoudiging, transparantie uitlegbaarheid en draagvlak, en die stimuleren tot gewenst gedrag. - Er geen reden is om nog dit jaar een besluit te nemen. - Gestreefd moet worden naar besluitvorming in Unieverband in het laatste kwartaal	Fractie PvdA	
2018-011	03/10/18		A	Aanpassing belastingstelsel waterschappen	Verzoekt het college: Ter aanvulling op het amendement 2018-010 Als eerste punt van het besluit toe te voegen: Het AB HDSR onderschrijft het doel van deze belastingherziening: een eenvoudiger, duurzamer, transparanter en ook rechtvaardiger belastingstelsel dat goed is uit te leggen en recht doet aan principes als de vervuiler betaalt en de belanghebbende draagt de kosten. Tevens dient het belastingstelsel toekomstbestendig te zijn er is een geleidelijkheid in de aanpassing van het belastingstelsel gewenst.	Fractie CU Fractie VVD Fractie PvdD Fractie AWP	Verworpen
2018-012	14/11/18		M	Versneld uitfasen vislood	Verzoekt het college: Te onderzoeken hoe voor ons beheergebied een versnelling plaats kan vinden op de genoemde termijn in de Green deal sportvisserij loodvrij, waarbij een minder vrijblijvende aanpak	Fractie PvdD Fractie PvdA	Aangehouden

					wordt gehanteerd, en hierover terugkoppeling te geven aan het Algemeen Bestuur		
2018-013	14/11/18		M	Plan van aanpak biodiversiteit	Verzoekt het college: In 2019 een plan van aanpak biodiversiteit op te stellen, gericht op het versterken van de biodiversiteit in ons beheersgebied	Fractie PvdD Fractie PvdA Fractie AWP	Verworpen
2018-014	14/11/18		A	Vaststelling tarieven 2019 overeenkomstig vastgestelde kaders	Verzoekt het college: Het tweede punt van het besluitvoorstel als volgt te wijzigen; 2. De tarieven, die worden opgenomen in de op 19 december 2018 vast te stellen wijziging belastingverordening 2019, worden gebaseerd op de in juni 2018 bepaalde kaders voor de tariefsontwikkeling.	Fractie CU Fractie AWP	Verworpen
2018-015	14/11/18		A	Begroting 2019 in overeenstemming met vastgestelde meerjarenkader	Verzoekt het college: Besluit de ontwerp begroting 2019 als volgt te wijzigen: De belastinginkomsten in de begroting 2019 worden in overeenstemming gebracht met de vastgestelde voorjaarsnota 2018	Fractie CU Fractie AWP	Verworpen
2018-016	19/12/18		A	Uitvoering motie AWP, betreffende tarief Gebouwd	Verzoekt het college: Het percentage, zoals opgenomen onder i.d. in het beslispunt 1 van het voorgestelde besluit vermelde ontwerp-besluit "wijziging belastingverordeningen 2019"(DM1455872), te wijzigen in 0,02323%; *Te bepalen dat de financiële consequenties hiervan: – een € 1.501.253 lagere voorgestelde belastingopbrengst voor gebouwd; –een onttrekking van €1.501.253 aan de egalisatiereserve gebouwd worden verwerkt in de hiervoor opgenomen bedragen in de voorgestelde 1 ^e begrotingswijziging 2019; –De beslispunten 2 en 3 van het bestuursvoorstel wordt overeenkomst het bovenstaande cijfermatig aangepast.	Fractie AWP Fractie W@I Fractie CU	Verworpen

2018-017	19/12/18		A	Zuiverings-en verontreinigingsheffing 2019	Verzoekt het college: • De bedragen, zoals opgenomen onder II.A en III.A in het bij beslispoint 1 van het voorgestelde besluit vermelde ontwerp-besluit 'wijziging belastingverordeningen 2019' DM 1455872, te wijzigen in € 61,35 • Te bepalen dat de financiële consequenties hiervan: – Een €4.371.500 lagere belastingopbrengst voor de zuiveringsheffing; – Een € 4.371.500 lagere dotatie aan de egaliseringsreserve zuiveringsheffing worden verwerkt in de hiervoor opgenomen bedragen in de voorgestelde 1^e begrotingswijziging 2019; • De beslispointen 2 en 3 van het bestuursvoorstel wordt overeenkomstig het bovenstaande cijfermatig aangepast.	Fractie AWP Fractie W@I Fractie CU	Verworpen
2018-018	19/12/18		M	Evaluatie Keur	Verzoekt het college van Dijkgraaf en hoogheemraden om het Algemeen Bestuur in het najaar van 2019 een evaluatiekader voor te leggen voor een evaluatie uiterlijk 2 jaar na de inwerkingtreding van de nieuwe Keur, maar voor de inwerkingtreding van de waterschapsverordening; verzoekt het college voorts om het Algemeen Bestuur een half jaar na inwerkingtreding en daarna jaarlijks of zo nodig vaker een voortgangsbrief te sturen over de werking van de nieuwe Keur;	Fractie WN Fractie PvdA Fractie CDA	Unaniem aangenomen

2018-019	19/12/18		A	Bestuursrapporteurs voor de handhaving	Verzoekt het college: Beslispunt 2 te wijzigen als volgt: in te stemmen met aanbeveling 1 van het rapport; 2. het college te verzoeken uiterlijk in de commissievergadering van september de discussie over de wenselijkheid en mogelijkheid van het werken met bestuurlijke rapporteurs in het bestuur te entameren middels een door het college op te stellen stuk, waarin beschreven wordt op welke wijze en onder welke voorwaarden het bestuur deze werkwijze kan hanteren.	Fractie PvdA Fractie CDA Fractie WN	Unaniem aangenomen
----------	----------	--	---	--	---	--	----------------------------------

2. Incidentele baten en lasten

Incidentele baten

In Burap 2 van 2018 is reeds gemeld dat HDSR een overeenkomst heeft gesloten met het Havenbedrijf Rotterdam N.V. inzake compensatie van de vermindering van beschikbaarheid van zoetwater (KWA). In 2016 heeft het Havenbedrijf Rotterdam N.V. met HDSR een overeenkomst afgesloten in relatie tot het project verdieping Nieuwe Waterweg en Botlek. Ter compensatie van de verminderde beschikbaarheid van zoet water (langer durende inzet KWA met daarbij behorende beheer en onderhoud) biedt het Havenbedrijf een financiële compensatie aan HDSR en het Hoogheemraadschap van Rijnland. In maart van 2018 heeft het Havenbedrijf gezamenlijk met Rijkswaterstaat opdracht gegeven om de baggerwerkzaamheden uit te gaan voeren. Conform de overeenkomst is in september de financiële compensatie van € 2,75 mln. overgemaakt aan HDSR. Een separate overeenkomst tussen HDSR en het Hoogheemraadschap van Rijnland is nog in de maak over de verdeling en inzet van deze financiële compensatie. De financiële compensatie zal volledig en uitsluitend worden aangewend voor het door middel van de KWA bestrijden van verzilting. Voorgesteld wordt om hiervoor een bestemmingsreserve in te stellen bij de jaarrekening 2018.

3. Reserves en voorzieningen

Voor een toelichting op de reserves en de voorzieningen, zie de jaarrekening.

4. Weerstandsvermogen

Inleiding

Onder weerstandsvermogen wordt verstaan:

Het weerstandsvermogen is de mate waarin een waterschap in staat is om financiële tegenvallers op te kunnen vangen zonder dat de normale bedrijfsvoering wordt aangetast.

Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een ratio.

Aandacht voor het weerstandsvermogen kan voorkomen dat elke grote financiële tegenvaller die niet opgevangen kan worden, zich direct vertaalt in een extra tariefstijging.

Risicomanagementbeleid

Het beleid dat het waterschap voert ten aanzien van risicomanagement is vastgelegd in de “Beleidsnota Weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen 2017-2023”. In deze nota is de werkwijze vastgelegd en zijn de uitgangspunten bepaald ten aanzien van weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen. Op basis van dit beleidsstuk is de paragraaf weerstandsvermogen opgesteld.

HDSR acht het noodzakelijk om risico's inzichtelijk te hebben. Door inzicht in de risico's wordt de organisatie in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat de risico's van nu en gerelateerd aan toekomstige investeringen, in verhouding staan tot de vermogenspositie van de organisatie. Om inzicht in de risico's van HDSR te verkrijgen, wordt twee keer per jaar een risico-inventarisatie uitgevoerd. Dit resulteert in een actueel risicoprofiel.

Dit risicoprofiel is tot stand gekomen met behulp van interviews waarbij gebruik is gemaakt van het softwareprogramma NARIS® (Nederlands Adviesbureau Risicomanagement-Informatie Systeem) waarmee risico's systematisch in kaart worden gebracht en beoordeeld. Op hoofdlijnen zijn de risico's op drie manieren te clusteren. Deze clustering is als volgt:

1) Strategische/ tactische risico's

Dit betreffen de risico's die het bestuur raken, oftewel de risico's die met de lange termijn doelstellingen van het waterschap te maken hebben. Dit zijn zowel interne als externe risico's. Grote proces- en projectrisico's vallen hier ook onder.

2) Compliance- en verslaggevings-
risico's

Dit betreffen de risico's die samenhangen met het voldoen aan de wet- en regelgeving en de risico's die samenhangen met het tijdig en juist rapporteren aan interne en externe belanghebbenden.

3) Operationele risico's

Deze zijn onder te verdelen in

- Projectrisico's: alleen de grote risico's die mogelijk niet binnen het project opgevangen kunnen worden zijn bestuurlijk relevant.
- Procesrisico's: deze risico's vloeien voort uit de reguliere bedrijfsvoering. Alleen de grote risico's zijn bestuurlijk relevant.
- Veiligheidsrisico's: het waterschap bestaat om veiligheidsrisico's die te maken hebben met de missie weg te nemen. Hiervoor is een aparte calamiteitenplan.

In totaal zijn 76 risico's in beeld gebracht en gekwantificeerd door de afdelingen. Aan de hand van de gegevens hierover is een risicosimulatie uitgevoerd. De grootste risico's van HDSR liggen in de projectensfeer bij de projecten Gekanaliseerde Hollandsche IJssel, de RWZI Utrecht en het GOP Regionale Keringen. De grootste operationele risico's liggen bij ICT, prijsstijgingen en aansprakelijkheidsstellingen.

Benodigde weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit wordt gevormd door de omvang van de middelen en mogelijkheden waarover het waterschap beschikt of kan beschikken waarmee tegenvallers eventueel bekostigd kunnen worden. De benodigde weerstandscapaciteit is het bedrag dat nodig is om alle risico's financieel af te dekken. Het gaat dan om de (rest)risico's waarvoor binnen de projecten of programma's geen (kostenefficiënte) maatregelen zijn of kunnen worden getroffen. De laatste actualisatie van het risicoprofiel is uitgevoerd in januari-februari 2019. Daaruit volgt dat het voor 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 8,7 mln.

De benodigde weerstandscapaciteit is ten opzichte van de jaarrekening met €1,7mln afgenomen (was €10,4 mln). Sinds de begroting 2018 zijn veruit de meeste risico's gelijk gebleven of in meer of mindere mate kleiner geworden. Voorbeelden hiervan zijn het project WGP Kamerik & Kockengen dat voor een belangrijk deel is afgerond, aanpassing van de baggerprofielen waardoor het risico van instabiele overs afneemt. Nieuwe risico's zijn onder meer de consequenties van de nog vast te stellen PFAS-normering (PFAS is de groepsnaam voor diverse toxische geperfluoreerde verbindingen) die bepaalt of baggerslib als vervuild moet worden behandeld. Een ander risico betreft de aanhoudende geurproblemen bij de RWZI-Utrecht.

	2018	2017
Benodigde weerstandscapaciteit	€8,7 mln	€ 10,4 mln

Beschikbare weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit wordt gevormd door de omvang van de middelen (en de mogelijkheden om deze te genereren) waarover het waterschap beschikt of kan beschikken, waarmee tegenvallers eventueel bekostigd kunnen worden. De algemene reserves (watersysteem- en zuiveringsheffing) vormen het beschikbare weerstandsvermogen. De algemene reserve wordt gevoed uit het resultaat van het voorafgaande jaar; een besluit hierover wordt genomen bij behandeling van deze jaarrekening door het algemene bestuur. Voor de een onderbouwing van de mutaties wordt verwezen naar paragraaf 2.2.2, onderdeel F op bladzijde 15 e.v. van de jaarrekening 2018.

Algemene reserves Beschikbare weerstandscapaciteit	Stand ultimo 2018 na mutatie algemene reserve	Stand ultimo 2018 voor mutatie algemene reserve	Stand ultimo 2017
Watersysteemheffing	8.376.541	9.873.000	9.873.000
Zuiveringsheffing	8.994.659	9.873.000	9.873.000
Totale algemene reserves	17.371.200	19.746.000	19.746.000

Bedragen in euro's

Ratio weerstandsvermogen: relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Het weerstandsvermogen is de mate waarin de organisatie in staat is middelen vrij te maken (weerstandscapaciteit) om onverwachte financiële tegenvallers (risico's) op te vangen. De ratio weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de benodigde en de beschikbare weerstandscapaciteit.

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, leggen wij de relatie tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van de berekening vormt het weerstandsvermogen. De relatie tussen beide componenten wordt in onderstaande figuur weergegeven:

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

Omvang en beoordeling van de weerstandscapaciteit per begin 2018

Onderstaande tabel geeft de beschikbare weerstandscapaciteit weer, vóór eventuele bestemming van het resultaat en de reserves door het algemeen bestuur (zie ook paragraaf 2.2.2 onderdeel F op bladzijde 15 e.v. van de jaarrekening 2018).

Conform de Beleidsnota "Weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen 2017 -2023" wordt bij het bestemmen van het resultaat het weerstandsvermogen op peil gebracht, indien het weerstandsratio groter is dan 2,0 of kleiner dan 1,4. Dit gebeurt via een toevoeging (als de weerstandsratio groter is dan 2,0) of onttrekking (als de weerstandsratio kleiner is dan 1,4) aan de tariefsegalisatiereserves.

De ratio weerstandsvermogen blijkt hoger dan 2,0. De *beschikbare* weerstandscapaciteit van €19,7 mln blijkt door de daling van de *benodigde* weerstandscapaciteit naar €8,7 mln hoger dan noodzakelijk.

Bij de jaarrekening worden de volgende stappen gevolgd met betrekking tot de toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves:

1. Goedgekeurde onttrekkingen en dotaties aan de bestemmingsreserves worden uitgevoerd;
2. Vormen van eventueel nieuwe bestemmingsreserves en doteren aan bestaande bestemmingsreserves;
3. Belastingopbrengsten worden per categorie verrekend met de tariefsegalisatiereserves;
4. Saldo vanuit de kostenkant van de jaarrekening wordt verrekend met de algemene reserve;
5. Weerstandsvermogen wordt (indien nodig, bij een weerstandsratio >2,0 of <1,4) op peil gebracht, via een toevoeging of een onttrekking aan de tariefsegalisatiereserves;

Na uitvoering van stap 1 t/m 4 resulteert een beschikbare weerstandscapaciteit van €25,2 mln (saldo algemene reserves). Afgezet tegen de benodigde weerstandscapaciteit van €8,7 mln. levert dit een ratio weerstandsvermogen op van 2,9. Dit betekent dat de beschikbare weerstandscapaciteit kan worden verlaagd door een onttrekking aan de algemene reserves en een toevoeging aan de tariefsegalisatiereserves. Na verlaging resulteert een beschikbare weerstandscapaciteit van €17,4 mln. en een ratio weerstandsvermogen van 2,0 (zie onderstaande tabel):

	Ratio weerstandsvermogen na Mutatie Algemene Reserves	Ratio weerstandsvermogen voor Mutatie Alg. Reserves
Benodigde weerstandscapaciteit	€8,7 mln	€8,7 mln
Beschikbare weerstandscapaciteit	€17,4 mln	€25,2 mln
Ratio weerstandsvermogen	2,0	2,9

In de "Beleidsnota Weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen 2017-2023" is vastgesteld dat de uitkomst van de berekening wordt gewaardeerd conform onderstaande normtabel. Deze is ontwikkeld door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement in samenwerking met de Universiteit Twente. Het waterschap streeft naar een ruim voldoende weerstandsvermogen, zo dicht mogelijk bij 2,0.

Normtabel

Weerstand velden		
Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	> 2.0	Uitstekend
B	1.4 – 2.0	Ruim voldoende
C	1.0 – 1.4	Voldoende
D	0.8 – 1.0	Matig
E	0.6 – 0.8	Onvoldoende
F	< 0.6	Ruim onvoldoende

Op basis van de vastgestelde norm blijkt dat de Ratio Weerstandsvormogen van HDSR op dit moment voldoet.

5. Financiering

Wet- en regelgeving

Het wettelijk kader wordt gevormd door de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) en de Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (regeling Ruddo). De Wet Fido verplicht de waterschappen tot het vaststellen van een treasurystatuut en het opnemen van een financieringsparagraaf in de begroting en jaarverslag.

De wijze waarop binnen De Stichtse Rijnlanden de financieringsactiviteiten plaatsvinden, is vastgelegd in het treasurystatuut. Het statuut beoogt hiermee het financieringsbeleid transparant te maken, waarbij de risico's zo goed mogelijk worden beheerst binnen de vastgestelde kaders. Daarnaast is het financieringsbeleid erop gericht binnen de financiële mogelijkheden van De Stichtse Rijnlanden de aan te trekken middelen tegen de laagste lasten te realiseren en een zo hoog rendement te verkrijgen op eventuele tijdelijke overtollige middelen.

Liquiditeitsprognose

Met behulp van de liquiditeitsprognose, die een aantal keer per jaar wordt herijkt, is bekeken of in de loop van het jaar sprake zal zijn van een financieringsbehoefte. Afhankelijk van de situatie op de kapitaalmarkt en met inachtneming van de renterisiconorm en de kasgeldlimiet wordt de hoogte en de looptijd van een lening bepaald.

Ontwikkelingen

De Nederlandse economie is in 2018 verder gegroeid. Daarnaast is de inflatie laag gebleven. De lage inflatie op Europees niveau heeft er toe geleid dat de Europese Centrale Bank (ECB) verder is gegaan met stimuleringsmaatregelen. Dit had als effect dat de rente op de geld- en kapitaalmarkten op een historisch laag niveau is gebleven.

In 2017, 2018 en 2019 is, voornamelijk door de nieuwbouw van de RWZI Utrecht, een substantieel investeringsniveau geprognosticeerd. Een dergelijke investering leidt tot een extra financieringsbehoefte, aangezien deze bedragen niet vanuit de operationele kasstroom kunnen worden opgebracht. Om tijdig te anticiperen, en deze relatief omvangrijke renterisico's te beheersen, is begin 2017 een plan van aanpak door het college vastgesteld waarin de wijze van financiering en de reductie van het renterisico zijn uitgewerkt.

In dit plan zijn financieringsvormen en zogenoemde voorfinancieringsfaciliteiten opgenomen die De Stichtse Rijnlanden zowel flexibiliteit als acceptabele renterisico's geven en waarmee de financieringsbehoefte voor 2017, 2018 en 2019 wordt ingevuld en het renterisico is afgedekt.

In totaal is in 2017 € 120 mln. aan langlopende geldleningen aangetrokken (drie tranches van € 40 mln). De eerste tranche van € 40 mln. is gestort in 2017. In 2018 is de tweede tranche gestort van € 40,0 mln (zie onderdeel langlopende leningen). De derde en laatste tranche (€ 40 mln.) wordt in 2019 gestort. Net als bij de eerste en tweede tranche, bestaat ook bij de derde tranche de mogelijkheid om lang geld eerder op te nemen middels een voorfinancieringsfaciliteit, mocht dit wenselijk zijn op basis van de liquiditeitsplanning.

Rentevisie

De basis van onze rentevisie vormt de visie van enkele financiële instellingen, waaronder onze huisbankier. In de begroting 2018 is uitgegaan van een kapitaalmarktrente (rente met een lange looptijd > 20 jaar) van 2,40 % voor nieuw aan te trekken langlopende geldleningen.

Per 31 december 2018 bedraagt de rente op de kapitaalmarkt (langlopend) voor een geldlening met een rentevaste periode van 30 jaar ongeveer 1,90 %, terwijl voor een geldlening met een rentevaste periode van 10 jaar ongeveer 1,00% wordt berekend. Begin 2018 bedroeg de rente op de kapitaalmarkt voor een lening met een rentevaste periode van 30 jaar 2,10% en 10 jaar ongeveer 1,10%.

De debetrente op de rekening-courant (roodstand op bankrekening) bij de Nederlandse Waterschapsbank (NWB Bank) bedroeg geheel 2018: 0,10%. Deze debetrente is gebaseerd op de geldmarktrente (rente met een looptijd tot 2 jaar).

Kortlopende financiering

Doordat de geldmarktrente op dit moment nog steeds relatief laag ligt, blijft het voorlopig aantrekkelijk voor een deel in de financieringsbehoefte te voorzien door middel van onze rekening-courant faciliteit (geldmarktrente) bij de NWB Bank ofwel middels zogenoemde kasgeldleningen die veelal een gunstiger renteniveau kennen. Hierbij wordt rekening gehouden met de vanuit de regelgeving (Wet Fido) maximaal toegestane kasgeldlimiet. Bij overschrijding van de kasgeldlimiet vindt consolidatie – omzetten van rekening-courantsaldo naar een langlopende geldlening – plaats.

In 2018 heeft De Stichtse Rijnlanden voor de financieringsbehoefte op korte termijn gebruik gemaakt van kasgeldleningen met een maximale looptijd van 30 dagen. In totaal is 11 keer een kasgeldlening aangetrokken. Het gemiddelde bedrag per kasgeldlening bedroeg afgerond € 15,000 miljoen. Het rentepercentage van deze kortlopende leningen varieerde tussen minimaal -/- 0,35 % (De Stichtse Rijnlanden ontvangt hiermee dus rente op zijn korte financiering) en maximaal -/- 0,39 % op jaarbasis. In totaal werd in 2018 voor alle opgenomen kasgeldleningen een bedrag van

€ 52.000,-- aan rente ontvangen. Het aantrekken van kasgeldleningen was op dat moment (*negatieve rente*) gunstiger dan negatief (rood) staan op de rekening-courant bij de NWB Bank.

Langlopende financiering

In de begroting 2018 is gerekend met een totaal van € 70,000 miljoen (2,40%) nieuw aan te trekken kapitaal. In werkelijkheid is in 2018 € 40,000 miljoen (tranche 2) aan nieuwe langlopende leningen gestort. Het gaat om de volgende 2 leningen:

- In juni 2018 is een langlopende lening van € 20,000 miljoen gestort, met een looptijd van 15 jaar en een rente van 1,279% (aflossing in de laatste 12 jaar van de looptijd met jaarlijkse termijnen van € 1,5 miljoen (van 2021 tot en met 2032) en een laatste termijn van € 2,0 miljoen).
- In juni 2018 is een langlopende lening van € 20,000 miljoen gestort, met een looptijd van 28 jaar en een rente van 1,861% (aflossing in 10 jaar, in de jaren 2034 t/m 2038 en 2042 t/m 2046, met jaarlijkse termijnen van 2,0 mln).

Door genoemde transacties is de stand van de langlopende leningen per 31 december 2018 gestegen van € 229,300 tot € 265,000 miljoen (zie tabel).

Tabel – stand van de langlopende leningen

Stand 1 januari 2018		€ 229,300
Reguliere aflossingen		€ 4,300 -/-
Storting leningen 2018		" 40,000
Stand 31 december 2018		€ 265,000

Bedragen in miljoenen euro's

Rentelasten

Het neerwaarts bijgestelde volume aan investeringsuitgaven van de projecten en een hogere exploitatiekasstroom hebben gezorgd voor een lagere dan begrote financieringsbehoefte in 2018.

De lagere financieringsbehoefte heeft in combinatie met het aantrekken van kasgeldleningen en het lagere rentepercentage voor de aangetrokken langlopende leningen een totaal voordeel van circa

€ 0,300 miljoen opgeleverd ten opzichte van de primaire begroting.

Interne en externe toetsing

De administratieve organisatie en de gevoerde treasury activiteiten zijn in 2018 onderwerp van onderzoek geweest bij de interne rechtmatigheidscontrole. Er zijn geen onrechtmatigheden geconstateerd.

De provincie Utrecht is ingevolge de Wet Fido aangewezen als toezichhouder. Zij toetst of het waterschap voldoet aan de normen zoals vastgesteld in deze wet. Hierbij zijn twee wettelijke normen te onderscheiden, de renterisiconorm en de kasgeldlimiet. Het doel van deze twee normen is de renterisico's van lagere overheden binnen de perken te houden en te beheersen. Beide normen worden hierna toegelicht.

Toetsing renterisiconorm

Uitgangspunt van de renterisiconorm is het streven naar een spreiding van looptijden van geldleningen met het oog op een beperking van renterisico's.

De renterisiconorm is een percentage van het begrotingstotaal. Voor waterschappen is het percentage bepaald op maximaal 30% van het begrotingstotaal per 1 januari van het betreffende begrotingsjaar. Dit betekent dat in 2018 niet meer dan € 34,700 miljoen aan leningvolume rentegevoelig mag zijn. Het werkelijke renterisico van De Stichtse Rijnlanden bedraagt in 2017 € 4,300 miljoen (3,7%) en voldoet daarmee ruim aan de norm.

Ook de komende jaren wordt op basis van de vervalkalender van de leningenportefeuille voldaan aan deze wettelijke norm.

Tabel – renterisiconorm

	Bedrag	%	Toelichting
Begrotingstotaal	115,500		Primaire begroting
1. renterisiconorm	34,700	30,0	% van het begrotingstotaal
2. renterisico werkelijk	4,300	3,7	% van het begrotingstotaal
3. ruimte renterisiconorm (1-2)	30,400	26,3	% van het begrotingstotaal

Bedragen in miljoenen euro's

Toetsing kasgeldlimiet

De wettelijke kasgeldlimiet bepaalt hoeveel maximaal met kort geld (rekening-courantkrediet/kasgeldleningen) mag worden gefinancierd. De kasgeldlimiet wordt berekend als een percentage van het begrotingstotaal per 1 januari van het betreffende begrotingsjaar. Voor waterschappen is de kasgeldlimiet vastgesteld op 23%.

In 2017 heeft de provincie Utrecht ingestemd met het financieringsplan en het verzoek de kasgeldlimiet tijdelijk op te hogen naar € 80,0 miljoen voor begrotingsjaar 2017 tot en met 1^e kwartaal 2019. Het verzoek is in overeenstemming met de voorwaarden uit de wet Fido (artikel 4). Deze tijdelijke ophoging van de kasgeldlimiet zorgt ervoor dat de noodzakelijke flexibiliteit ten behoeve van de invulling van de omvangrijke financieringsbehoefte wordt gewaarborgd.

In 2018 heeft zich geen overschrijding van de gemiddelde kasgeldlimiet voorgedaan.

6. Verbonden Partijen

HDSR heeft met veel participanten een relatie, het is dan ook niet de bedoeling om over elk van hen te rapporteren. We beperken ons tot de bestaande verbonden partijen. Dat zijn in het geval van het waterschap: 1 vennootschap, 1 regeling voor gemene rekening, 4 gemeenschappelijke regelingen, 1 samenwerkingsovereenkomst en 1 vereniging.

Het betreft:

1. Nederlandse Waterschapsbank (NWB).
2. Muskusrattenbeheer West- en Midden Nederland
3. Belastingssamenwerking gemeenten en hoogheemraadschap Utrecht (BghU)
4. Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard
5. Winnet
6. AQUON
7. Het Waterschapshuis.
8. Unie van Waterschappen

1. Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB)

Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Ingangsdatum	1954		
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB Bank) is een financiële dienstverlener die zich met haar diensten exclusief richt op de Nederlandse publieke sector. De klanten van de NWB Bank zijn decentrale overheden (waterschappen, gemeenten en provincies) en instellingen onder garantie van (decentrale) overheden. Dit betreft voornamelijk instellingen voor sociale volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en activiteiten op het gebied van water en milieu.		
Financieel belang HDSR	De deelneming van HDSR in deze AAA- bank bedraagt € 31.165,- opgebouwd uit 224 (van de 50.478) aandelen A van nominaal € 115 en 47 (van de 8.511) aandelen B van nominaal €460 (waarvan 25% volgestort) van de NWB. De afgelopen 8 jaren heeft de NWB geen dividend uitgekeerd, vanwege toezichthoudregels van de ECB. Waarschijnlijk veranderen binnenkort de kapitaalvereisten voor ‘promotinal banks’, zoals de NWB, zodat in de nabije toekomst dividend uitkering hervat kan worden.		
Bestuurlijk belang HDSR	Het recht bestaat de algemene vergadering van aandeelhouders te bezoeken.		
Financiële kerncijfers (x € 1 mln):	31/12/2017	31/12/2018	
-Eigen vermogen	1.628	1.726	
-Vreemd vermogen	85.304	81.777	
-Jaarresultaat	123	100	
Relatie met programma	Algemene dekkingsmiddelen		
Risico's	Gering.		
Overige informatie	Geen.		

2. Muskusrattenbeheer West- en Midden Nederland (MRB)

Vestigingsplaats	Houten		
Rechtsvorm	Overeenkomst van kosten voor gemene rekening		
Ingangsdatum	1 januari 2012		
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het beschermen van de waterstaatswerken tegen schade veroorzaakt door woel- en graafwerk van muskus- en beverratten. Deze taak is vastgelegd in de gewijzigde Waterwet die op 1 juli 2011 is ingegaan. Muskusrattenbeheer West- en Midden Nederland voert deze taak uit voor de waterschappen: Hollands Noorderkwartier, Amstel, Gooi en Vecht, Rijnland, Delfland, Schieland en de Krimpenerwaard, De Stichtse Rijnlanden.		
Financieel belang HDSR	De bijdrage aan de dienstverlening door MRB (aandeel 24,6%) is voor het waterschap in 2018 begroot op €2,38 mln (2017: € 2,34 mln).		
Bestuurlijk belang HDSR	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting in het Bestuurlijk Overleg van MRB met twee deelnemers uit het college van dijkgraaf en heemraden. De dijkgraaf van HDSR is voorzitter van het Bestuurlijk Overleg en één van de heemraden vertegenwoordigt HDSR als lid van het Bestuurlijk Overleg.		
Financiële kerncijfers (€ x € 1.000):	31-12-2017	31-12-2018	
-Eigen vermogen	0	0	
-Vreemd vermogen	0	0	
-Jaarresultaat	V €269.000	V €414.000	
Relatie met programma	Veiligheid		
Risico's	Uittreden van één of meer deelnemers is van invloed op de kostenverdeling.		
Overige informatie	-		

3. Belasting samenwerking gemeenten en hoogheemraadschap Utrecht (BghU)

Vestigingsplaats	Utrecht		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling		
Ingangsdatum	1 januari 2014		
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Samenwerken bij de beleidsvoorbereiding, heffing en invordering van waterschapsbelastingen en gemeentelijke belastingen, alsmede bij de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken en het beheer en de uitvoering van vastgoedinformatie. Doel is verbeteren van kwaliteit, continuïteit en efficiency.		
Financieel belang HDSR	De bijdrage aan de dienstverlening door BghU is voor het waterschap in 2018 begroot op € 2,46 mln (2017: € 2,5 mln).		
Bestuurlijk belang HDSR	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting in het Algemeen Bestuur van BghU met twee deelnemers uit het college van dijkgraaf en heemraden		
Financiële kerncijfers (€ x € 1.000):	31-12-2017	31-12-2018	
-Eigen vermogen	€ 566.001	€346.411 (na aftrek verlies)	
-Vreemd vermogen	€ 3.989.519	€1.691.630	
-Jaarresultaat	€184.752	€-219.590*)	
Relatie met programma	Lastendruk		
Risico's	Uittreden van een deelnemer kan invloed hebben op het produktievolume, het kostenniveau en de kostenverdeling.		
Overige informatie	Deelnemers op dit moment naast het waterschap zijn de gemeenten Bunnik, De Bilt, Houten, Lopik, Nieuwegein, Utrecht, Zeist en Utrechtse Heuvelrug. *)Het verlies wordt deels gedekt door de bestemmingsreserve die in 2017 is gevormd met een omvang van €184.752		

4. Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard (RHC)

Vestigingsplaats	Woerden
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Ingangsdatum	1 april 2008
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het gezamenlijk beheren van de archiefbewaarplaats door een bevoegd archivaris. Deelnemende gemeenten naast HDSR zijn: Bodegraven-Reeuwijk, Lopik, Montfoort, Oudewater, Woerden, IJsselstein.
Financieel belang HDSR	De bijdrage aan de dienstverlening door RHC Begrote bijdrage 2018: €175.953 (incl. BTW) Werkelijke bijdrage 2018: €157.112 (incl. BTW) Begrote bijdrage 2019: €180.650 (incl. BTW) Begrotingstotaal 2019 RHC: €904.434 (incl. BTW)
Bestuurlijk belang HDSR	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting met één vertegenwoordiger uit het college in de Archiefcommissie (incl. plaatsvervanger). De vertegenwoordigers leggen verantwoording af over het door de Archiefcommissie gevoerde beleid aan het college dat hen heeft aangewezen.
Relatie met programma	Bestuur en organisatie
Risico's	Beperkt

5. Winnet

Vestigingsplaats	Houten	
Rechtsvorm	Bestuurlijke samenwerkingsovereenkomst	
Ingangsdatum	20 december 2012	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	In het Bestuursakkoord Water is afgesproken de doelmatigheid van de afvalwaterketen te verhogen door een betere samenwerking tussen de ketenpartners. Om dit te bereiken is het regionale platform Winnet opgericht. Met het ondertekenen van de samenwerkingsovereenkomst hebben 14 Utrechtse gemeenten samen met HDSR zich verbonden aan het beheersen van de kosten, het verbeteren van de kwaliteit (dienstverlening) en het verminderen van (personele) kwetsbaarheid. De partijen zijn de volgende gemeenten en ons waterschap: Bunnik, De Bilt, Stichtse Vecht, Houten, Lopik; Montfoort, Nieuwegein, Oudewater, Utrecht, Utrechtse Heuvelrug, Wijk bij Duurstede, Woerden, IJsselstein en Zeist.	
Financieel belang HDSR	De bijdrage aan de dienstverlening door Winnet is voor het waterschap in 2019 begroot op € 43.800 (2018: €43.800)	
Bestuurlijk belang HDSR	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting in de stuurgroep Winnet met één deelnemer uit het college van dijkgraaf en heemraden.	
Financiële kerncijfers (€ x € 1.000):	31-12-2017	31-12-2018
-Eigen vermogen*)	€ 46.384	€ 131.236
-Vreemd vermogen	Nvt	Nvt
-Jaarresultaat	€36.402	N €84.852
Relatie met programma	Zuiveringsbeheer	
Risico's	Beperkt	
Overige informatie	nvt	

*) Betreft saldo reservering op de balans van HDSR (vooruit ontvangen bedragen) voor Winnet.

6. AQUON

Vestigingsplaats	Tiel	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Ingangsdatum	1 juli 2011	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	AQUON is het instituut voor wateronderzoek voor negen waterschappen. AQUON levert monsterneming, analyse en rapportage van chemisch, fysisch en biologisch onderzoek naar de eigenschappen van het natte milieu. AQUON verzorgt voor negen deelnemers het waterkwaliteitsonderzoek, dat uitgevoerd moet worden als gevolg van wettelijke verplichtingen (zoals zwemwateronderzoek en KRW monitoring). Tevens is het, ten behoeve van de uitvoering en evaluatie van het eigen beleid, noodzakelijk kwaliteit- en kwantiteitsmetingen uit te voeren en daarover te rapporteren.	
Financieel belang HDSR	Voor 2018 bedroeg de bijdrage €1.453.000 Voor 2019 is een bijdrage begroot van €1.666.000	
Bestuurlijk belang HDSR	HDSR is met een lid van het college zowel in het Dagelijks Bestuur als in het Algemeen Bestuur vertegenwoordigd in de GR.	
Financiële kerncijfers (€):	31-12-2017	31-12-2018 (concept)
-Eigen Vermogen	€293.592	€0
-Vreemd vermogen	€16.284.803	€16.625.059
-Jaarresultaat	€5.363	N €293.593
Relatie met programma	Kwaliteit van het oppervlaktewater, zuiveringsbeheer	
Risico's	Uittreden van een deelnemer kan invloed hebben op het productievolume, het kostenniveau en de kostenverdeling.	

7. Het Waterschapshuis

Vestigingsplaats	Amersfoort
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Ingangsdatum	1 juli 2010
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het Waterschapshuis bevordert samenwerking op ICT-gebied tussen waterschappen en andere overheden die actief zijn in de watersector. Er worden ICT - programma's uitgevoerd voor de waterschappen en er worden applicaties beheerd die door meerdere waterschappen gebruikt worden.
Financieel belang HDSR	Jaarkosten HDSR bedragen voor 2018 € 632.779 *) Verwachte bijdrage 2019: € 875.697 **)
Bestuurlijk belang HDSR	Eén lid en een plaatsvervangend lid in het Algemeen Bestuur.
Financiële kerncijfers (€) (Stichting):	31-12-201731-12-2018 (concept)
-Eigen vermogen	€00
-Vreemd vermogen(totaal vlottende passiva)	€10.657.90210.331.241
-Jaarresultaat	N €37.255€0
Relatie met programma	Bestuur en organisatie
Risico's	Herziening van het werkpakket door de Koers HWH 3.0 kan tot financiële en inhoudelijke risico's leiden.
Overige informatie	geen

*) Jaarkosten 2018 is inclusief afrekening 2017 á €103.736 (voordeel) maar nog exclusief afrekening 2018.

**) Verwachte bijdrage 2019 is op basis van de geactualiseerde begroting die op 17 april 2019 wordt vastgesteld.

8. Unie van Waterschappen

Vestigingsplaats	Den Haag													
Rechtsvorm	Verenging													
Ingangsdatum	1927													
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De Unie van Waterschappen behartigt de belangen van de waterschappen en zorgt voor kennisuitwisseling en samenwerking tussen de waterschappen. De Unie vertegenwoordigt de waterschappen in het nationale en internationale speelveld. De Unie van Waterschappen is de werkgeversorganisatie van ongeveer 11.000 medewerkers bij 23 waterschappen in Nederland. In totaal zijn er 22 waterschappen in Nederland. Waterschap Blija Buitendijks, een onbewoond buitendijks gebied aan de Friese Waddenkust, is geen lid van de Unie van Waterschappen. Door de leden van de Unie is een garantiestelling afgegeven voor totaal €2 mln.													
Financieel belang HDSR	Jaarkosten HDSR bedragen voor 2018 € 443.739 Verwachte bijdrage 2019: €467.000													
Bestuurlijk belang HDSR	HDSR is lid van de Unie van Waterschappen													
Financiële kerncijfers (€) (Stichting):	<table><tr><td></td><td>31-12-2017</td><td>31-12-2018 (concept)</td></tr><tr><td>-Eigen vermogen</td><td>€827.232</td><td>€924.709</td></tr><tr><td>-Vreemd vermogen</td><td>€11.273.843</td><td>€12.936.479</td></tr><tr><td>-Jaarresultaat</td><td>€109.104</td><td>€97.477</td></tr></table>			31-12-2017	31-12-2018 (concept)	-Eigen vermogen	€827.232	€924.709	-Vreemd vermogen	€11.273.843	€12.936.479	-Jaarresultaat	€109.104	€97.477
	31-12-2017	31-12-2018 (concept)												
-Eigen vermogen	€827.232	€924.709												
-Vreemd vermogen	€11.273.843	€12.936.479												
-Jaarresultaat	€109.104	€97.477												
Relatie met programma	Bestuur en organisatie													
Risico's	Beperkt													
Overige informatie	nvt													

7. Bedrijfsvoering

Aanbestedingen 2018

Overzicht van aanbestedingen waarbij inkoop betrokken is geweest.

Werken (met afd. inkoop en/of zelfstandig door afdeling Ingenieursbureau (IB) begeleidt)

Type procedure	Aantal
Europese aanbesteding	2
Nationale aanbesteding	1
Meervoudig onderhands	20
Enkelvoudig onderhands	19
TOTAAL	42

Leveringen (door afd. inkoop)

Type procedure	totaal
Europese aanbesteding	2
Nationale aanbesteding	0
Meervoudig onderhands	1
Enkelvoudig onderhands	0
TOTAAL	3

Diensten (door afd. inkoop)

Type procedure	Aantal
Europese aanbesteding	8
Nationale aanbesteding	0
Meervoudig onderhands (excl. onder ROVK)	15
Enkelvoudig onderhands	9
TOTAAL	32

Subsidies 2018

Tabel: Overzicht beschikte subsidie aanvragen 2018 (aantal 8 stuks)		
Naam project	Regeling	Bedrag
Extra subsidie meerkosten project Bedrijvenproef Sturen met grondwater Spengen	AVP provincie Utrecht	€ 50.000
Restauratie Waaiersluis Gouda	Restauratie rijksmonumenten provincie Zuid Holland	€ 229.299
Verbeteren waterkwaliteit Driebergse Meer	POP3, npiw 2017 pijler 2 provincie Utrecht	€ 330.362
Aanleg 6 kilometer natuurvriendelijke oevers	POP3, npiw 2017 pijler 2 provincie Utrecht	€ 901.546
Instandhouding Polderhuis Jaarsveld	BRIM 2018	€ 48.039
Capaciteitstoename KWA stap 1 onderdeel Planuitwerking Voorkeursvariant Lopikerwaardtraject	Deltaprogramma Zoetwater	€ 1.780.000
Waterkwaliteit Grechtgade West Natuurlijk	POP3, npiw 2017 pijler 1 provincie Utrecht	€ 1.373.005
Integrale erfgoedwaardering dijkversterking Wijk bij Duurstede - Amerongen	Kaderregeling subsidies OCW, SZW en VWS (RCE)	€ 30.250
	Totaal	€ 4.742.701

Tabel: Overzicht NIET beschikte subsidie aanvragen 2018 (aantal 0 stuks)		
Naam project	Regeling	Bedrag

Tabel: Overzicht ingediende subsidie aanvragen 2018 (nog niet beschikt per 31-12-2018; aantal 2 stuks)		
Naam project	Regeling	Bedrag
Bezem door de middenkast	AVP provincie Utrecht	€ 20.000
Aanvullende bijdrage verdrogingsbestrijding Landgoed Kolland	AVP provincie Utrecht	€ 102.600
	Totaal	€ 122.600

Tabel: afgewikkelde subsidies in 2018 (aantal 5 stuks)			
Naam project	Regeling	Beschikking	Vaststelling
Bestuursovereenkomst Zegveld - Portengen (2010)	Nota Ruimte Middenen	€ 5.255.000	€ 5.255.000
Capaciteitstoename Kleinschalige Water Aanvoorzieningen, stap 1 2015-2016	Deltaprogramma Zoetwater	€ 2.048.692	€ 1.294.239
Zonnepanelen kantoor Poldermolen 2 te Houten (2016)	SDE+	€ 134.962	€ 0
Instandhouding Dijkmagazijn/Stenen Wachthuis te Jaarsveld	BRIM 2011	€ 22.715	€ 22.715
Instandhouding Polderhuis te Jaarsveld	BRIM 2011	€ 30.000	€ 30.000
	Totaal	€ 7.491.369	€ 6.601.954

Toelichting afgewikkelde subsidies bij relevante afwijkingen

Zegveld Portengen.

In de periode 2006 -2012 is in gestaag tempo een groot aantal projecten binnen de watergebiedsplannen 'Zegveld en Oud-Kamerik' en 'Kamerik en Kockengen' tot uitvoering gebracht. Dit was mede mogelijk dankzij de versnellingsgelden van de FES/Nota Ruimte Westelijke Veenweiden.

Vanaf 2012 is echter een sterke vertraging opgetreden in de realisatie van de maatregelen. Een belangrijke reden is de ontwikkeling rond hoogwatervoorzieningen. Zowel in Oud-Kamerik als Kamerik ontstond de nodige weerstand tegen deze maatregel. Daarnaast heeft het bestuur van het waterschap op grond van een studie besloten om geen nieuwe hoogwatervoorzieningen meer aan te leggen omdat deze op de lange termijn tot zeer hoge onderhoudskosten zullen leiden. Het gevolg is dat diverse hoogwatervoorzieningen uit de watergebiedsplannen niet meer worden aangelegd en een aanzienlijk deel van de projecten uit de watergebiedsplannen niet meer of op alternatieve wijze worden uitgevoerd. Daarnaast bleek de verwerving van grond op een aantal plekken zo moeizaam te verlopen dat projecten voor een aantal jaren zijn uitgesteld.

Een deel van de projecten die niet meer of met vertraging zijn uitgevoerd waren opgenomen in de overeenkomst tussen de Provincie en het waterschap. In de loop van de tijd zijn – in overleg met de provincie Utrecht (en via de voortgangsrapportages) - in de plaats daarvan alternatieve projecten uit de watergebiedsplannen voorgesteld die op eenzelfde wijze bijdragen aan de doelstelling van de overeenkomst. Deze alternatieve projecten zijn 'Gemaal Oud-Kamerik' (€ 3,2 mln.) en 'Maalvlietsysteem Oud-Kamerik' (€ 1,2 mln.; waterberging, aanleg 2.8 km maalvliet, aanleg aqua-aquaduct, 1,3 km NVO). Mede door de grote financiële bijdrage van de provincie Utrecht is het watersysteem in het gebied tussen Zegveld en Portengen aanzienlijk verbeterd. Gedeputeerde Staten van Utrecht hebben op 19 december 2017 de bijdrage voor het waterschap definitief vastgesteld op € 5,255 mln. Met dit besluit is de Bestuursovereenkomst echter nog niet formeel afgerond. Hiervoor is het wachten op de subsidievaststellingsbeschikking. Ultimo 2018 is deze nog niet ontvangen.

Capaciteitstoename Kleinschalige Water Aanvoervoorzieningen, stap 1 2015-2016.

Het bedrag van de oorspronkelijke subsidiebeschikking van juni 2015 (€ 2.830.000) werd medio 2016 naar beneden bijgesteld (€ 2.048.692). Dit werd ingegeven vanuit het feit dat voor het project Baggeren Gekanaliseerde Hollandse IJssel een aparte beschikking is aangevraagd. Daarnaast stemde de Belastingdienst er mee in dat bij de facturering van uren door Hoogheemraadschap van Rijnland geen BTW in rekening gebracht hoeft te worden. Bovendien werd de risicoreservering niet aangesproken.

Uiteindelijk blijken de subsidiabele kosten over de periode 2015-2016 daarmee aanmerkelijk lager uit te komen dan het bedrag van de bijgestelde subsidiebeschikking.

Zonnepanelen kantoor Poldermolen 2 te Houten

Het is niet gelukt voor de realisatiefase, ondanks twee verlengingstermijnen en een uitvraag onder vijf partijen, tot een tijdige opdrachtverlening te komen. Daarom heeft het waterschap aan de subsidieverstrekker (RVO) verzocht te subsidieverlening in te trekken. Op een overspannen markt voor aanbestedingen met zonnepanelen vinden partijen het risico te groot om de verantwoordelijkheid te nemen voor de werkzaamheden aan een leiendak (onbekendheid) en de daarbij horende garanties (waterdichtheid). Er zijn derhalve geen aanbiedingen ontvangen.

8. EMU saldo

Om zicht te hebben op het Economische en Monetaire Unie (EMU) -saldo van de lokale overheid, zijn alle decentrale overheden verplicht de berekening van het EMU-saldo in de begroting en het jaarverslag op te nemen (Wet HOF). Daarnaast is de verplichting de financiële informatie op kwartaalbasis aan het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) te verstrekken.

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven in een jaar van de totale overheid (Rijk en decentrale overheden). De Stichtse Rijnlanden is als decentrale overheid medeverantwoordelijk voor het Nederlandse EMU-saldo. Bij het bepalen van het EMU tekort wordt een andere boekhoudmethode toegepast. Hierdoor is het goed mogelijk dat bij een sluitende begroting wel een overheidstekort kan bestaan.

Bepaald is dat decentrale overheden in 2018 een ruimte van maximaal 0,3% van het EMU-tekort mogen invullen. Het Rijk stuurt alleen op het EMU-tekort van alle decentrale overheden gezamenlijk. De minister heeft er mee ingestemd dat hogere EMU-tekorten van de ene groep decentrale overheden in een bepaald jaar gecompenseerd kunnen worden door lagere tekorten of overschotten van andere groepen. Op dit moment zijn er geen sancties op een eventuele overschrijding van het toegestane EMU-tekort van de decentrale overheden. De IPO, VNG en Unie hebben in 2018 met het kabinet afspraken gemaakt over de ruimte in het Nederlandse EMU-tekort voor de decentrale overheden in de periode 2019 tot en met 2022. Deze ruimte gaat van 0,3% naar 0,4% van het Bruto Binnenlands Product.

In de primaire begroting 2018 is een EMU-saldo tekort voorzien van € 79,3 miljoen. Het werkelijke EMU-saldo in 2018 is € 32,7 miljoen negatief (zie tabel onder). Het verschil met het begrote EMU-saldo wordt vooral veroorzaakt door lagere investeringsuitgaven, hogere investeringssubsidies en een positief exploitatiesaldo.

Tabel – opbouw EMU-saldo

Opbouw EMU-saldo	Rekening 2018	Begroting 2018
1. EMU - exploitatiesaldo voor toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	18,1	1,4
2. invloed investeringen		
- bruto investeringen	-/- 81,2	-/- 102,7
- Investeringsubsidies en doorbelastingen aan derden	7,9	0,3
- afschrijvingen	24,1	23,7
3. invloed voorzieningen		
- toevoeging aan voorzieningen	3,8	2,5
- onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	-/- 0,1	0,0
- onttrekkingen rechtstreeks uit voorzieningen	-/- 5,4	-/- 4,5
4. invloed reserves		
- betalingen uit reserves	0,0	0,0
Berekend negatief EMU-saldo	-/- 32,7	-/- 79,3

Bedragen zijn in miljoenen euro's

9. Top Inkomens 2018

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (= WNT) is per 1 januari 2013 in werking getreden. De WNT regelt naast de openbaarmaking van topinkomens in de publieke en semipublieke sector ook een maximering van de hoogte van de bezoldiging van topfunctionarissen en tevens aan ontslagvergoedingen. Vanuit de WNT dient verantwoording via de jaarrekening plaats te vinden. Hierbij dient de bezoldiging van alle topfunctionarissen verantwoord te worden ook als de norm niet is overschreden.

Inkomensgegevens

De bezoldiging van waterschapsbestuurders ligt vast in het Waterschapsbesluit (ministerie van Binnenlandse Zaken).

Leden van het dagelijks bestuur van De Stichtse Rijnlanden

De beloning van alle leden van het dagelijks bestuur vindt plaats binnen de ambtelijke schalen (schaal 18, BBRA) en blijft geheel binnen de WNT-norm. De dijkgraaf ontvangt, in overeenstemming met wettelijke bepalingen, naast het salaris gebaseerd op trede 10 van schaal 18, een bruto ambtstoelage van 6,25% (geen recht voor pensioen, vakantietoelage, en dergelijke). De vier hoogheemraden hebben elk een aanstelling voor 0,75 fte en worden betaald conform trede 3 van schaal 18 van het BBRA. Naast het salaris ontvangen alle leden van het dagelijks bestuur een vakantietoelage van 8% en een eindejaarsuitkering van 8,3%, zoals die geldt voor rijksambtenaren. De leden van het dagelijks bestuur zijn overigens geen topfunctionaris zoals verwoord in het kader van de WNT.

Werknemers van De Stichtse Rijnlanden

Werknemers van De Stichtse Rijnlanden zijn aangesteld als ambtenaar en vallen in beginsel onder de werking van de CAO voor de waterschappen, de Sectorale Arbeidsvoorwaardenregelingen Waterschapspersoneel (SAW). Voor een groep medewerkers die vanuit de provincie Noord- en Zuid Holland naar ons waterschap zijn overgekomen geldt bij wijze van overgangsrecht de CAO voor provinciepersoneel, de Collectieve Arbeidsvoorwaardenregeling Provincies (CAP). De beloningen vanuit de SAW blijven geheel binnen de WNT-norm. Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden heeft geen managers in dienst die buiten de CAO-schalen worden betaald.

Aanstelling secretaris-directeur

In het kader van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) legt ons waterschap jaarlijks in zijn jaarstukken verantwoording af over de beloning van (interim-) topfunctionarissen. Binnen ons waterschap betreft dat de functie van secretaris directeur. Binnen het geldend functiewaarderingssysteem FuWater is die functie gewaardeerd met salarisschaal 17 van de SAW en daarmee onder de WNT-norm.

Bijlage 1: Kosten en opbrengsten per programma

Voordat de kosten en opbrengsten per programma worden toegelicht, wordt eerst een korte toelichting gegeven op de verschillen in begroting en realisatie van de rentekosten en -opbrengsten. Hiervoor is namelijk een algemene oorzaak aan te wijzen. Door dit onderwerp hier toe te lichten, hoeft dit niet bij de verschillende programma's herhaald te worden.

Zoals uit onderstaande tabel blijkt zijn de verschillen tussen de programma's groot, maar wijkt de realisatie per saldo nauwelijks af van de begroting. De verschillen worden veroorzaakt doordat de realisatie anders geboekt is dan begroot. Dit heeft een administratief technische oorzaak.

	a	b	c = a+b	d	e = c-d
Rentekosten en -opbrengsten	Begroting	Begrotings-	Begroting	Realisatie	Vershil
	2018	wijzigingen	2018	2018	
	Primair	2018	na BW		
Kosten					
Rentekosten Zuiveringsbeheer	3.948	98-	3.850	4.898	1.048-
Rentekosten Watersysteembeheer	2.954	73-	2.881	2.160	721
Rentekosten Waterkeringenbeheer	1.159	29-	1.130	659	470
Rentekosten Bestuur en Organisatie	165	-	165	225	60-
Rentekosten overige programma's	40	-	40	33	7
Rentekosten totaal	8.266	200-	8.066	7.975	91
Overige opbrengsten					
Geactiveerde rente Zuiveringsbeheer	1.350	700	2.050	2.442	392-
Geactiveerde rente Watersysteembeheer	300	210-	90	206	116-
Geactiveerde rente Waterkeringenbeheer	310	240-	70	182	112-
Geactiveerde rente Bestuur en Organisatie	500	-	500	21	479
Geactiveerde rente overige programma's	-	-	-	11	11-
Geactiveerde rente totaal	2.460	250	2.710	2.862	152-

Bedragen in duizenden euro's

De rentekosten en geactiveerde bouwrente worden maandelijks geboekt op basis van de bestaande vaste activa en het onderhanden werk. In de originele begroting zijn de rentekosten verdeeld op basis van de vaste activa *exclusief* het onderhanden werk, terwijl de realisatie wordt verdeeld over het totaal van vaste activa *inclusief* onderhanden werk. Omdat het omvangrijke project RWZI Utrecht zich nu in de eindfase bevindt, brengt het onderhanden werk hoge rentekosten met zich mee. Hierdoor werd duidelijk dat de totale raming van de rente kosten, niet goed verdeeld was over de programma's in de begroting.

In de 3e begrotingswijziging is voor de opbrengsten uit geactiveerde bouwrente gedeeltelijk gecorrigeerd. Hierbij is echter een verkeerd uitgangspunt gebruikt. Abusievelijk is er in het programma Bestuur en Organisatie €500.000 aan opbrengsten voor geactiveerde bouwrente begroot, terwijl in dit programma slechts beperkte opbrengsten worden gerealiseerd. Deze €500.000 had verdeel moeten worden over de programma's Waterkeringbeheer, Watersysteembeheer en Zuiveringsbeheer. Per saldo resteert een positief verschil van €152.000. Het overgrote deel van dit voordeel is nagenoeg geheel gerealiseerd bij zuiveringsbeheer. De oorzaak is een hoger saldo onderhanden werk dan begroot. Voor verdere analyse van de rentekosten in totaal verwijzen we naar de paragraaf financiering in de jaarrekening.

Kosten en opbrengsten Waterkeringbeheer

(» terug naar

	a	b	c = a+b	d	e = c-d
	Begroting 2018 Primair	Begrotings- wijzigingen 2018	Begroting 2018 na BW	Realisatie 2018	Vershil
Waterkeringbeheer					
Kosten					
Rentekosten	1.159	29-	1.130	659	470
Afschrijvingskosten	1.929	65	1.994	1.949	45
Personeelskosten	2.897		2.897	2.826	71
Overige kosten	1.029		1.029	913	116
Bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma	8.250	200	8.450	8.526	76-
Totaal kosten	15.264	236	15.500	14.873	627
Overige opbrengsten					
Overige opbrengsten	1.842	240-	1.602	2.635	1.034-
Totaal overige opbrengsten	1.842	240-	1.602	2.635	1.034-
Saldo kosten en overige opbrengsten	13.422	476	13.898	12.238	1.660

Waterveiligheid)

Bedragen in duizenden euro's

Toelichting op de verschillen.

De verschillen met een omvang groter dan €100.000 en verschillen met een bijzondere aanleiding worden toegelicht.

Rentekosten €470.000 voordeel

Hiervoor wordt verwezen naar de toelichting aan het begin van deze bijlage.

Bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma €76.000 nadeel

De door HDSR te betalen bijdrage aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) is in de begroting opgenomen op basis van de meest recente opgave van de Unie van Waterschappen. In het najaar is deze opgave bijgesteld (indexering).

Overige kosten €116.000 voordeel

Er is heel veel capaciteit ingezet op droogtebestrijding. Een deel van deze capaciteit kon daarmee niet worden ingezet voor reguliere werkzaamheden binnen dit programma. Daardoor zijn voor deze werkzaamheden minder kosten gemaakt. Deze uren zijn niet vervangen door inhuur, waardoor de personeelskosten geen overschrijding laten zien.

Overige Opbrengsten €1.034.000 voordeel

In de begroting is een andere verdeling van de personeelsopbrengsten voor inzet op projecten opgenomen dan gerealiseerd. Dit komt omdat bij de verdeling naar de programma's in de begroting onvoldoende rekening was gehouden met het toegenomen aandeel van Waterkeringenbeheer. Dit heeft vooral te maken met de start van het project Sterke Lekdijk en meer inzet op projecten voor Regionale Waterkeringen. Bij andere programma's is een lagere personeelsopbrengst gerealiseerd. Op totaal niveau van HDSR zijn de personeelsopbrengsten conform begroting gerealiseerd. Voor het programma Waterkeringbeheer specifiek heeft dat tot €950.000 meer personeelsopbrengst geleid.

Verder is € 112.000 meer geactiveerde bouwrente ontvangen dan begroot vanwege een andere verhouding tussen vaste activa en onderhanden werk dan oorspronkelijk begroot, zie verder de toelichting aan het begin van deze bijlage.

Kosten en opbrengsten Calamiteiten zorg

(» terug naar

Waterveiligheid)

	a	b	c = a+b	d	e = c-d
	Begroting 2018 Primair	Begrotings- wijzigingen 2018	Begroting 2018 na BW	Realisatie 2018	Verschil
Calamiteitenzorg					
Kosten					
Rentekosten	0		0	0	0
Afschrijvingskosten	-		-	0	0-
Personeelskosten	490		490	511	21-
Overige kosten	158		158	98	60
Totaal kosten	648		648	609	39
Overige opbrengsten					
Overige opbrengsten	52		52	20	32
Totaal overige opbrengsten	52		52	20	32
Saldo kosten en overige opbrengsten	596		596	589	7

Bedragen in duizenden euro's

Toelichting op de verschillen.

Er zijn geen verschillen met een omvang groter dan €100.000 om toe te lichten.

Kosten en opbrengsten Muskusrattenbeheer

(» terug naar [muskusrattenbeheer](#))

	a	b	c = a+b	d	e = c-d
	Begroting 2018 Primair	Begrotings- wijzigingen 2018	Begroting 2018 na BW	Realisatie 2018	Vershil
Muskusrattenbeheer eigen gebied					
Kosten					
Rentekosten	11		11	7	4
Afschrijvingskosten	9	9-	0	9	9-
Personeelskosten	-		-	-	-
Overige kosten	2.572		2.572	2.499	73
Totaal kosten	2.592	9-	2.583	2.515	68
Overige opbrengsten					
Overige opbrengsten	-		-	-	-
Totaal overige opbrengsten	-	-	-	-	-
Saldo kosten en overige opbrengsten	2.592	9-	2.583	2.515	68

Bedragen in duizenden euro's

Toelichting op de verschillen.

Er zijn geen verschillen met een omvang groter dan €100.000 om toe te lichten.

Kosten en opbrengsten Watersysteembeheer

(» terug naar [Voldoende water](#))

	a	b	c = a+b	d	e = c-d
	Begroting 2018 Primair	Begrotings- wijzigingen 2018	Begroting 2018 na BW	Realisatie 2018	Verschil
Watersysteembeheer					
Kosten					
Rentekosten	2.954	73-	2.881	2.160	721
Afschrijvingskosten	6.878	135	7.013	7.152	139-
Personeelskosten	8.683		8.683	8.558	125
Overige kosten	13.766	22-	13.744	9.919	3.825
Totaal kosten	32.281	40	32.321	27.788	4.532
Overige opbrengsten					
Overige opbrengsten	4.324	210-	4.114	3.921	193
Totaal overige opbrengsten	4.324	210-	4.114	3.921	193
Saldo kosten en overige opbrengsten	27.957	250	28.207	23.868	4.339

Bedragen in duizenden euro's

Toelichting op de verschillen.

De verschillen met een omvang groter dan €100.000 en verschillen met een bijzondere aanleiding worden toegelicht.

Rentekosten €721.000 voordeel

Hiervoor wordt verwezen naar de toelichting aan het begin van deze bijlage.

Afschrijvingskosten €139.000 nadeel

De hogere afschrijvingen zijn voor € 69.000 het gevolg van niet begrote inhaalafschrijvingen voor gemaal Zegveld. Aan het gemaal is in 2018 een grootschalige renovatie afgerond. Bij het herberekenen van de afschrijvingen is het restant van de nieuwbouw uit 1995 vervroegd afgeschreven.

Verder is de afschrijvingstermijn van een activum verhoogd als gevolg van nagekomen kosten, nadat de begroting is opgesteld. Dit leverde een € 71.000 hogere afschrijving op.

Personeelskosten €125.000 voordeel

Door de toenemende krapte op de arbeidsmarkt zijn vacatures moeilijk in te vullen, hierdoor is circa 1% van de personele kosten niet uitgegeven.

Overige kosten €3.825.000 voordeel

Door het faillissement van de aannemer konden de geplande baggerwerkzaamheden niet worden uitgevoerd. Van het totaal begrote bedrag van €4.749.000 is werkelijk €900.000 uitgegeven. Dit verklaart het verschil van €3.849.000.

In totaal is voor ruim €500.000 extra uitgegeven aan de droogtebestrijding in de zomer 2018. Hiervan is €260.000 in dit programma opgenomen, voor inhuur aannemers (baggeren, maaien, pompen plaatsen, beregenen keringen), onderhoud en energie. Overige uitgaven worden besproken in het programma "Beperking gevolgen klimaatverandering".

Er is heel veel capaciteit ingezet op droogtebestrijding. Een deel van deze capaciteit kon daarmee niet worden ingezet voor reguliere werkzaamheden binnen dit programma. Daardoor zijn voor deze

werkzaamheden minder kosten gemaakt. Deze uren zijn niet vervangen door inhuur, waardoor de personeelskosten geen overschrijding laten zien.

Overige opbrengsten €193.000 nadeel

Het betreft een nadeel van €315.434 als gevolg van een herrekening van de verdeling kosten baggeren van de GHJ tussen RWS, KWA en HDSR. Op basis van voortschrijdend inzicht is de eerste raming van de verdeling tussen de drie partijen bijgesteld, waarbij het aandeel van HDSR hoger is geworden. Daarnaast is er een voordeel van €232.000 vanwege het ontvangen aan schadevergoeding voor niet uitgevoerde werkzaamheden door het faillissement van de betreffende aannemer.

Een nadeel van circa € 160.000 betreft minder opbrengsten van interne medewerkers die aan de projecten werken dan begroot. De begrote inzet van de medewerkers heeft plaatsgevonden op projecten van waterkeringenbeheer. Op dat programma is dan ook een voordeel op overige opbrengsten zichtbaar. (zie toelichting bij dat programma). Op totaal niveau van HDSR zijn de personeelsopbrengsten conform begroting. Verder is € 116.000 meer geactiveerde bouwrente ontvangen dan begroot vanwege een andere verhouding tussen vaste activa en onderhanden werk dan oorspronkelijk begroot, zie verder de toelichting aan het begin van deze bijlage.

Kosten en opbrengsten Beperken gevolgen klimaatverandering

(» terug naar [Voldoende water](#))

	a	b	c = a+b	d	e = c-d
	Begroting 2018 Primair	Begrotings- wijzigingen 2018	Begroting 2018 na BW	Realisatie 2018	Verschil
Beperking gevolgen klimaatverandering					
Kosten					
Rentekosten	7		7	10	3-
Afschrijvingskosten	28	8-	20	10	9
Personeelskosten	2.255		2.255	2.074	181
Overige kosten	1.516		1.516	1.319	197
Totaal kosten	3.807	8-	3.799	3.414	385
Overige opbrengsten					
Overige opbrengsten	221		221	3.026	2.805-
Totaal overige opbrengsten	221	-	221	3.026	2.805-
Saldo kosten en overige opbrengsten	3.586	8-	3.578	388	3.190

Bedragen in duizenden euro's

Toelichting op de verschillen.

De verschillen met een omvang groter dan €100.000 en verschillen met een bijzondere aanleiding worden toegelicht.

Personeelskosten €181.000 voordeel

Door de toenemende krapte op de arbeidsmarkt zijn vacatures moeilijk in te vullen, hierdoor is de groei van benodigde capaciteit niet volledig voor het hele jaar gerealiseerd.

Overige kosten €197.000 voordeel

Voor de werkzaamheden aan 'Omgaan met wateroverlast' (€85.000) en 'Veenweide '(€370.000) zijn minder uitgaven gedaan dan begroot. Het grootste deel van deze uitgaven schuift door naar 2019.

In totaal is voor ruim €500.000 extra uitgegeven aan de droogtebestrijding in de zomer 2018. Hiervan is €240.000 in dit programma opgenomen, voor extra aanzetten van de KWA. Overige uitgaven worden besproken in het programma "Watersysteembeheer".

Er is heel veel capaciteit ingezet op droogtebestrijding. Een deel van deze capaciteit kon daarmee niet worden ingezet voor reguliere werkzaamheden binnen dit programma. Daardoor zijn voor deze werkzaamheden minder kosten gemaakt. Deze uren zijn niet vervangen door inhuur, waardoor de personeelskosten geen overschrijding laten zien.

Overige opbrengsten €2.805.000 voordeel

Een voordeel van €2.750.000 betreft een eenmalige bijdrage van Havenbedrijf Rotterdam als bijdrage in de kosten voor KWA. Het bedrag is bedoeld voor de verdieping van Nieuwe Waterweg die nodig is om dat de invloed van zout water landinwaarts toeneemt. Hierdoor zullen de kosten van KWA toenemen. In de begroting 2019 wordt de vorming van de bestemmingsreserve reeds aangekondigd.

Verder is er een voordeel van € 150.000 voor een niet begrote ontvangst van waterschap Rijnland in verband met de kosten voor de extra inzet van de KWA gemaakt in verband met de droogtebestrijding in de zomer van 2018.

Verder is er een klein nadeel vanwege minder opbrengsten dan begroot van interne medewerkers die aan de projecten werken.

Kosten en opbrengsten Gezond water

(» terug naar [Gezond water](#))

	a	b	c = a+b	d	e = c-d
	Begroting 2018 Primair	Begrotings- wijzigingen 2018	Begroting 2018 na BW	Realisatie 2018	Verschil
Gezond water					
Kosten					
Rentekosten	22		22	16	6
Afschrijvingskosten	61		61	61	0-
Personeelskosten	1.393		1.393	1.331	62
Overige kosten	2.533		2.533	2.472	62
Totaal kosten	4.009	-	4.009	3.881	129
Overige opbrengsten					
Overige opbrengsten	546		546	532	14
Totaal overige opbrengsten	546	-	546	532	14
Saldo kosten en overige opbrengsten	3.463	-	3.463	3.349	115

Bedragen in duizenden euro's

Toelichting op de verschillen.

Er zijn geen verschillen met een omvang groter dan €100.000 om toe te lichten.

Kosten en opbrengsten Gezuiverd afvalwater

(» terug naar [Gezuiverd afvalwater](#))

	a	b	c = a+b	d	e = c-d
	Begroting 2018 Primair	Begrotings- wijzigingen 2018	Begroting 2018 na BW	Realisatie 2018	Verschil
Zuiveringsbeheer					
Kosten					
Rentekosten	3.948	98-	3.850	4.898	1.048-
Afschrijvingskosten	13.973	438-	13.535	14.054	518-
Personeelskosten	4.672		4.672	4.503	169
Overige kosten	20.492	1.344	21.836	17.424	4.412
Totaal kosten	43.086	808	43.894	40.878	3.015
Overige opbrengsten					
Overige opbrengsten	3.598	700	4.298	4.688	390-
Totaal overige opbrengsten	3.598	700	4.298	4.688	390-
Saldo kosten en overige opbrengsten	39.488	108	39.596	36.191	3.405

Bedragen in duizenden euro's

Toelichting op de verschillen.

De verschillen met een omvang groter dan €100.000 en verschillen met een bijzondere aanleiding worden toegelicht.

Rentekosten €1.048.000 nadeel

Hiervoor wordt verwezen naar de toelichting aan het begin van deze bijlage.

Afschrijvingskosten €518.000 nadeel

In de begroting is een vast actief van RWZI Woerden niet mee begroot. De afschrijving voor dit activum is €380.000. Verder is voor een tweetal activa het laatste jaar van afschrijving bereikt, waarbij een extra slotafschrijving van € 370.000 heeft plaatsgevonden. Tegenover deze nadelen staat een voordeel van € 240.000 lagere afschrijvingen doordat een tweetal projecten later technisch gereed zijn gemeld, waardoor deze afschrijving pas in 2019 start.

Personeelskosten €169.000 voordeel

Door pensionering en het anders invullen van de werkzaamheden is een voordeel in de personeelskosten ontstaan. Het voordeel is niet structureel omdat verwacht wordt dat door toekomstige ontwikkelingen de vrijgevallen capaciteit komend jaar wel nodig is.

Overige kosten €4.412.000 voordeel

Een groot deel van het voordeel heeft betrekking op de instandhouding van de RWZI Utrecht voor de overgang naar de nieuwe installatie in 2019. De uitgaven voor de slibverwerking en chemicaliën bij de RWZI Utrecht zijn conservatief begroot om zo het risico van tegenvallende prestaties van de oude RWZI op te kunnen vangen. In de praktijk bleek de bestaande zuivering op eigenkracht de bestaande normen te hebben gehaald en zijn enkele andere kostensoorten lager uitgevallen. Deze voordelen zijn niet direct als structureel aan te merken omdat bij ingebruikname van de nieuwe installatie gewerkt gaat worden met een ander model voor beheer en onderhoud (het Total Cost of Ownership-model) en de nieuwe RWZI een ander kostenplaatje kent. Hieronder een overzicht van de voordelen per kostensoort:

- Voordelen van € 512.000 afzet slib en € 266.000 chemicaliën op de RWZI Utrecht. Voor de overgang naar de nieuwe RWZI Utrecht is hiervoor tijdelijk extra budget begroot, dit is niet geheel nodig gebleken.
- Voordeel van € 478.000 op energiekosten. Dit voordeel is geheel gerealiseerd op de RWZI Utrecht.

- Voordeel van € 326.000 op schoonmaak- en onderhoudskosten RWZI's. Het voordeel heeft betrekking op de RWZI Utrecht. Hier is zoveel mogelijk de keuze gemaakt om onderdelen niet te vervangen, maar met schoonmaken de installatie werkend te houden omdat de installatie nog maar kort in bedrijf blijft.

Verder zijn de volgende voordelen behaald ten opzichte van de begroting voor sloopkosten RWZI Utrecht:

- Voordeel van € 1.685.000 op de sloop RWZI Utrecht. Betreft feitelijk geen voordeel maar een verschuiving van de kosten in de tijd. De sloop van de vier nabezinktanks en slibindikers is als meerwerk aan DSK in opdracht gegeven. Door de vertraging in de opstart van de nieuwe zuivering zijn de sloop werkzaamheden naar achteren verschoven en worden de kosten grotendeels in 2019 gemaakt. Daarnaast zijn ook nog niet alle werkzaamheden door de adviseur t.b.v. de planuitwerking van de grote slooppoging in rekening gebracht.
- Voordeel van € 267.000 op externe advieskosten en overige diensten derden. Het betreft voornamelijk externe advieskosten t.b.v. de verkenningsfase van de sloop RWZI Utrecht die niet zijn gefactureerd. Dit betreft bijvoorbeeld de kosten van het explosievenonderzoek en het bodem- en asbestonderzoek.

De hierboven genoemde overgelopen kosten worden met een voorstel tot begrotingswijziging in de begroting 2019 opgevoerd.

Tot slot zijn er nog de volgende voordelen te noemen:

- Voordeel van € 139.000 op effluentheffing. Dit voordeel is voor bijna € 130.000 op de RWZI Utrecht gerealiseerd door een lagere heffing dan met de oude eisen. Geen structureel voordeel. Vanaf 2020 bekijken hoeveel de heffing op de RWZI Utrecht gaat bedragen.
- Voordeel van € 134.000 op bijdrage aan overigen. Minder dan begroot aan de anti-afhaak subsidie uitgegeven. Dit is geen structureel voordeel, afrekeningen fluctueren over de jaren en zijn pas na 3 jaar definitief.
- Diverse kleine voordelen op posten zoals brandstof, dienstkleding, catering en overige aankopen.

Overige opbrengsten €390.000 voordeel

Het betreft hier een voordeel van €392.000 op geactiveerde bouwrente. Hiervoor wordt verwezen naar de toelichting aan het begin van deze bijlage.

Kosten en opbrengsten Lastendruk

	a	b	c = a+b	d	e = c-d
	Begroting 2018 Primair	Begrotings- wijzigingen 2018	Begroting 2018 na BW	Realisatie 2018	Vershil
Lastendruk					
Kosten					
Rentekosten	-		-	-	-
Afschrijvingskosten	-		-	-	-
Personeelskosten	-		-	-	-
Overige kosten	3.814		3.814	3.741	73
Totaal kosten	3.814	-	3.814	3.741	73
Overige opbrengsten					
Overige opbrengsten	-		-	-	-
Totaal overige opbrengsten	-	-	-	-	
Saldo kosten en overige opbrengsten	3.814	-	3.814	3.741	73

Bedragen in duizenden euro's

Toelichting op de verschillen.

Er zijn geen verschillen met een omvang groter dan €100.000 om toe te lichten.

Kosten en opbrengsten Bestuur & organisatie

(» terug naar [Vitale overheidsorganisatie](#))

	a	b	c = a+b	d	e = c-d
	Begroting 2018 Primair	Begrotings- wijzigingen 2018	Begroting 2018 na BW	Realisatie 2018	Vershil
Bestuur en organisatie					
Kosten					
Rentekosten	165		165	225	60-
Afschrijvingskosten	868	151-	717	850	133-
Personeelskosten	12.919	425	13.344	12.692	651
Overige kosten	9.133	538	9.671	9.750	79-
Totaal kosten	23.084	812	23.896	23.517	379
Overige opbrengsten					
Overige opbrengsten	2.503		2.503	1.906	596
Totaal overige opbrengsten	2.503	-	2.503	1.906	596
Saldo kosten en overige opbrengsten	20.582	812	21.394	21.611	217-

Bedragen in duizenden euro's

Toelichting op de verschillen.

De verschillen met een omvang groter dan €100.000 en verschillen met een bijzondere aanleiding worden toegelicht.

Afschrijvingskosten €133.000 nadeel

Het betreft een nadeel van € 71.000 inhaalafschrijving vanwege buitengebruikstelling van een loods die niet was begroot. Daarnaast is een afschrijving van € 67.000 op hardware niet begroot.

Personeelskosten €651.000 voordeel

In de begroting is een bedrag van €470.000 opgenomen voor de toevoeging aan de voorziening PBB (Persoonsgebonden Basis Budget) onder Personeelskosten. In de realisatie is de toevoeging gerealiseerd onder Overig kosten. Dit verklaart bij Overige kosten een nadeel van €424.000. Verder is er een voordeel van € 172.000 op opleidingskosten en vitaliteitsbudget.

Overige kosten €79.000 nadeel

Van dit nadeel kan €424.000 worden verklaard als een technisch administratieve verschuiving tussen begrote personeelskosten en gerealiseerde overige kosten en heeft betrekking op de toevoeging aan de voorziening PBB (zie hierboven). Tegenover dit nadeel staat een voordeel van € 200.000 op Omgevingswet. Oorzaak hiervan is vertraging van de inrichting van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Dit is een landelijk project onder verantwoordelijkheid van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Verder is voor € 90.000 minder beroep gedaan op externe deskundigheid. Tenslotte zijn er diverse kleinere kostenvoordelen.

Overig opbrengsten €596.000 nadeel

Een nadeel van €479.000 houdt verband met de eerder toegelichte verschuiving van geactiveerde bouwrente. Daarnaast is er € 250.000 minder opbrengst gegenereerd voor inzet medewerkers op projecten dan begroot. De begrote inzet van de medewerkers heeft plaatsgevonden op projecten van waterkeringenbeheer. Op dat programma is dan ook een voordeel op overige opbrengsten zichtbaar (zie toelichting bij dat programma). Verder zijn er kleine voordelen van € 36.000 ontvangst uitkeringen ziektewet en € 50.000 opbrengst uit grond en water die niet waren begroot.

Bijlage 2: Investerings – rapportage grote projecten

Overzicht investeringsprojecten (x € 1.000,-)		JJJJ	€	€	%	€	€	€	%	Indicatoren			
2018 gehele jaar (t/m dec.)		Jaar einde project	Totaal Krediet	Totale Realisatie	Realisatie t.o.v. krediet	Prognose einde project	Begroting jaarschijf 2018 (=A)	Gereal. Uitgaven 2018 (=B)	Realisatie vs. jrschf 2018(=B/A)	Planning	Uitgaven totale project	Uitgaven 2018	Scope (*)
Programma Waterkeringenbeheer						(na 3e bgw)							
M421100	GOP Regionale waterkeringen	2022	82.847	38.684	47%	82.200	6.500	7.138	110%				
M451200	GOP Primaire waterkeringen	2023	3.051	1.662	54%	3.051	275	298	108%				
M422000	C-kering & Waaiersluis	2025	100	24	24%	100	100	24	24%				
Programma Watersysteembeheer													
M411200	GOP Kunstwerken 2013-2016	2019	14.222	14.026	99%	14.222	860	1.051	122%				
M431400	GOP Oevers 2013-2017	2019	5.550	5.569	100%	5.569	800	1.360	170%				
M411700	GOP Watersystemen	doorlopend	24.200	7.142	30%	24.200	5.953	5.651	95%				
M40600	WGP Zegveld en Oud-Kamerik	2019	13.400	13.249	99%	13.400	180	400	222%				
M401200	WGP Kamerik en Kockengen	2020	17.200	13.888	81%	17.200	1.720	1.311	76%				
M5008100	WGP Tussen Kromme Rijn en Amsterdam-Rijnkanaal	2019	8.300	8.730	105%	9.000	50	69	138%				
M401000	WGP Langbroeker Wetering	2020	8.600	7.792	91%	9.400	639	1.088	170%				
M401100	WGP Groenraven-Oost en Maartensdijk	2019	6.400	6.351	99%	6.600	200	112	56%				
M401300	WGP Linschoterwaard	2021	10.800	5.791	54%	10.800	1.000	731	73%				
M401700	RWP Eiland van Schalkwijk	2025	9.000	1.902	21%	9.000	523	180	35%				
M402000	RWP Bodegraven-Noord	2024	7.550	52	1%	7.550	250	52	21%				
M402100	RWP De Tol	2025	130	8	6%	130	130	8	6%				
M405806	Bufferzone Achttienhoven-Nieuwkoop	2020	350	33	9%	350	100	33	33%				
Programma Beperking gevolgen klimaatverandering													
M401900	Wateropgave wateroverlast	nvt	514	340	66%	514	210	283	135%				
Programma Gezond Water													
M405000	Duurzame inrichting Kromme Rijn (synergie)	2020	6.761	6.260	93%	6.600	150	29	20%				
M140000	KRW resultaatverplichting 2010-2015	2021	3.726	2.517	68%	3.500	450	906	201%				
M161000	KRW Oevers 2016-2021	2021	1.400	147	10%	1.400	120	147	122%				
M162000	KRW Vispassages 2016-2021	2020	1.800	812	45%	1.800	410	463	113%				
M163000	KRW Synergie LG 2016-2021	2021	1.000	57	6%	1.000	70	57	81%				
Legenda													
Blauw	significant onder budget en volledige scope gerealiseerd												
Paars	significant onder budget, scope niet gerealiseerd												
Groen	binnen budget / planning / conform scope												
Oranje	niet geheel binnen budget / planning / scope maar afwijking is beperkt												
Rood	significant over budget / planning / afwijking scope												
Wit	(nog) niet bekend of vastgesteld / niet van toepassing												
*	Verkenningfase												

(*) Scope = de vastgestelde werkopdracht, m.a.w. het te bereiken eindresultaat

Overzicht investeringsprojecten (x € 1.000,-)		JJJJ	€	€	%	€	€	€	%	Indicatoren			
2018 gehele jaar (t/m dec.)		Jaar einde project	Totaal Krediet	Totale Realisatie	Realisatie t.o.v. krediet	Prognose einde project	Begroting jaarschijf 2018 (=A)	Gereal. Uitgaven 2018 (=B)	Realisatie vs. jrschf 2018(=B/A)	Planning	Uitgaven totale project	Uitgaven 2018	Scope (*)
Programma Zuiveringsbeheer						(na 3e bgw)							
M901400	GOP Zuiveringstechnische werken	2020	42.700	12.835	30%	20.000	3.400	2.823	83%				
M720100	Aansluiten rwzi's M'broek & Maarssen op rwzi L'Rijn	2020	16.800	7.826	47%	16.800	6.700	7.192	107%				
Programma Bestuur Middelen Maatschappij													
M581650	Aanschaf kantoorautomatisering 2016-2018	2018	200	200	100%	200	90	88	98%				
M5812500	ICT migratie	2018	1.775	1.775	100%	1.775	385	385	100%				
M582000	Modernisering hoofdkantoor	2018	5.380	4.967	92%	4.995	3.600	3.532	98%				
rwzi Utrecht													
M710200	rwzi Utrecht nieuwbouw waterlijn en poortgebouw	2019	145.630	130.578	90%	145.630	42.300	37.201	88%				
M713000	Herinrichting rwzi Utrecht	2022	696	0	0%	696	300	0	0%				
GHIJ													
M401400	GHIJ kunstwerken	2021	1.625	1.473	91%	1.625	600	574	96%				
M401500	GHIJ oevers	2021	3.200	729	23%	3.200	1.000	704	70%				
M401600	GHIJ baggeren	2021	10.300	1.258	12%	10.300	1.000	82	8%				
KWA+													
M21000	KWA+ planuitwerking	2023	4.160	1.498	36%	4.160	1.400	944	67%				
Sterke Lekdijk													
M120100	Sterke Lekdijk - Wijk bij Duurstede-Amerongen	2020*	5.886	2.164	37%	5.886	2.171	1.657	76%				
M120200	Sterke Lekdijk - Salmsteke	2019*	2.733	1.598	58%	2.733	1.175	1.007	86%				
M120300	Sterke Lekdijk - Culemborgseveer - Beatrixsluis	2021*	2.500	367	15%	2.500	550	367	67%				
M120400	Salmsteke - Schoonhoven		2.500	1	0%		0	1					
M120900	Sterke Lekdijk - Strategisch Team	nvt	5.089	2.620	51%	5.089	1.557	1.519	98%				
M130000	Grondverwerving Sterke Lekdijk	nvt	30.900	3.749	12%	30.900	n.v.t.	3.749	-				
Legenda										(*) Scope = de vastgestelde werkopdracht, m.a.w. het te bereiken eindresultaat			
Blauw	significant onder budget en volledige scope gerealiseerd												
Paars	significant onder budget, scope niet gerealiseerd												
Groen	binnen budget / planning / conform scope												
Oranje	niet geheel binnen budget / planning / scope maar afwijking is beperkt												
Rood	significant over budget / planning / afwijking scope												
Wit	(nog) niet bekend of vastgesteld / niet van toepassing												
*	Verkenningfase												

Bijlage 3: Muskusrattenbeheer

De begroting 2018 voor de uitvoering van Muskusrattenbeheer in het gehele bestrijdingsgebied is in het Bestuurlijk Overleg vastgesteld op een bedrag van € 8.520.305 (excl. overhead).

Het exploitatieresultaat 2018 is uitgekomen op € 414.708 positief. Het resultaat op de personele en materiële lasten is positief.

Tabel: begroting/realisatie jaar 2018				
omschrijving	begroting 2018	Realisatie 2018	Verschil	V/N
<u>Lasten</u>				
Salaris lasten	6.358.570	5.945.026	413.544	V
Overige personele lasten	262.387	308.232	-45.845	N
Materiele lasten	603.194	607.293	-4.099	N
Leasekosten	1.296.154	1.294.372	1.782	V
Totale lasten	8.520.305	8.154.923	365.382	V
Bijdrage in kosten overhead	1.150.241	1.100.915	49.326	V
Totaal kosten MRB	9.670.546	9.255.838	414.708	V
<u>Bijdragen</u>				
Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier	1.808.392	1.730.842	77.550	V
Waterschap Amstel, Gooi en Vecht	1.643.993	1.573.492	70.500	V
Hoogheemraadschap van Delfland	512.539	490.559	21.980	V
Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard	1.228.159	1.175.491	52.668	V
Hoogheemraadschap van Rijnland	2.098.508	2.008.517	89.992	V
HDSR	2.378.954	2.276.936	102.018	V
Overige baten				
Totaal bijdragen	9.670.546	9.255.838	414.708	V
Totaal	0	-	0	V

Bedragen in euro's

In de weergave hierboven zijn de verplichtingen buiten beschouwing gelaten.

De verdeling van de totale kosten over de partners is vastgelegd in de overeenkomst van december 2011 (laatste versie mei 2017). De bijdragen van de partners, gelijk aan het bedrag van de uitgaven minus evt. inkomsten, worden op basis van de jaarrapportage vastgesteld. De verdeling van bijdrage per deelnemers is te vinden in bijlage 2.

Toelichting per kostensoort

Salaris lasten

De salaris lasten zijn in 2018 uit gekomen op een positief resultaat van € 309.637.

Er was in 2018 minder personeel in dienst dan begroot. Gemiddeld was er in 2018 een bezetting van 112,6 fte, in de begroting was uitgegaan van 115 fte. Daarnaast wordt er door een aantal werknemers gebruik gemaakt van seniorenverlof en ouderschapsverlof. Dit zorgt voor lagere salaris lasten, waarmee in de begroting geen rekening was gehouden. Tevens was een bedrag gereserveerd voor een eenmalige betaling in het kader van de nieuwe CAO. Het uiteindelijk te betalen bedrag is lager uitgevallen, waardoor een deel van de reservering, €60.000, is vrijgevallen. In dit resultaat is een voorziening meegenomen voor de vakantie uren, IKB uren en de te verwachten uitkering uit hoofde van de nog af te sluiten SAW cao.

De uitgaven voor inhuurkrachten zijn hoger dan begroot.

Specificatie voorziening:

Vakantie-uren: totale voorziening bedraagt € 93.732. *IKB-uren:* totale voorziening bedraagt € 134.156.

Materiële lasten

De materiële lasten zijn in 2018 uitgekomen op een licht negatief resultaat van € 4.099,-. Dit is een resultante van alle uitgaven voor materiaal, vangmiddelen, onderhoud ed. Opvallend is dat er in 2018 € 61.452,- meer uitgegeven is aan werkkleding en veiligheidsmateriaal dan begroot.

Daarnaast is er ook € 20.585,- meer uitgegeven aan vangmiddelen dan begroot. Hier staat echter wel een besparing van € 64.728,- aan overig onderhoud en telefoonkosten tegenover.

Overhead

Deze post laat een positief saldo van €49.327 zien ten opzichte van de begrote bijdrage aan overheadkosten, doordat de bijdrage is berekend op basis van de gerealiseerde totale lasten (13,5% van €8.154.923)

Opbrengsten

De bijdrage van deelnemers Gemene rekening zijn gefactureerd conform begroting.

Reserve

De stand van de reserve per 31/12/2018 bedraagt €200.000. Deze reserve blijft gehandhaafd voor duurzame inzetbaarheid.

Resultaat

Het resultaat 2018 is vastgesteld op € 414.708. Een voorstel tot verdeling van het resultaat ligt voor bij het Bestuurlijk Overleg van de GR MRB (juni 2019); dit voorstel behelst het toevoegen van het overschot 2018 aan de reserve voor verdere inzet van duurzame inzetbaarheid en innovaties.

Bijlage 1: exploitatieresultaat 2018

Exploitatieresultaat t/m 31 december 2018		MRB		
Begrotingsjaar		2018		
Kostendrager		11220		
Kostenplaats		78		
b	c	d	h	i
Product	Omschrijving	Begroot	Uitgaven	saldo +/-
				d-h
	Lasten			
410	Salarissen	€ 4.916.570,00	€ 4.606.932,57	€ 309.637,43
411	Uitkeringen	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00
412	Sociale lasten	€ 1.308.000,00	€ 1.291.254,04	€ 16.745,96
413	Overige personeelslasten (vast)	€ 62.400,00	€ 697,52	€ 61.702,48
414	Personeel van derden	€ 164.835,00	€ 225.237,71	€ 60.402,71
415	Overige personeelslasten (variabel)	€ 157.893,00	€ 129.090,91	€ 28.802,09
416	Werkkostenregeling	€ 11.259,00	€ 31.611,83	€ 20.352,83
820	Uitkering ziekte wett.	€ 0,00	€ 31.566,78	€ 31.566,78
	Totaal personele lasten	€ 6.620.957,00	€ 6.253.257,80	€ 367.699,20
420	Gebruiksgoederen	€ 310.371,00	€ 388.337,38	€ 77.966,38
421	Verbruiksgoederen	€ 7.181,00	€ 3.461,66	€ 3.719,34
422	Brandstof materieel	€ 25.756,00	€ 34.310,03	€ 8.554,03
424	Verzekeringen	€ 18.544,00	€ 21.920,50	€ 3.376,50
425	Belastingen	€ 0,00	€ 707,00	€ 707,00
426	Onderhoud door derden	€ 78.267,00	€ 48.745,34	€ 29.521,66
427	Overige diensten door derden	€ 163.075,00	€ 109.811,27	€ 53.263,73
429	leaseauto's	€ 1.296.154,00	€ 1.294.372,31	€ 1.781,69
431	Bijdrage aan derden	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00
	Totaal materiele lasten	€ 1.899.348,00	€ 1.901.665,49	€ 2.317,49
	Totale lasten	€ 8.520.305,00	€ 8.154.923,29	€ 365.381,71
430	Bijdrage aan het Rijk (Overhead)	1.150.241,00	1.100.914,64	€ 49.326,36
	Totaal overhead	€ 1.150.241,00	€ 1.100.914,64	€ 49.326,36
	Totale lasten incl overhead	€ 9.670.546,00	€ 9.255.837,93	€ 414.708,07

Bijlage 2: overzicht bijdrage deelnemers 2018

<u>Bijdragen</u>			
Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier	1.808.392	1.730.842	77.550
Waterschap Amstel, Gooi en Vecht	1.643.993	1.573.492	70.500
Hoogheemraadschap van Delfland	512.539	490.559	21.980
Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard	1.228.159	1.175.491	52.668
Hoogheemraadschap van Rijnland	2.098.508	2.008.517	89.992
Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden	2.378.954	2.276.936	102.018
Totaal bijdragen	9.670.546	9.255.838	414.708

De totale begroting (incl. overhead) is vastgesteld op € 9.670.546. De bedrag wordt volgens een vaste verdeelsleutel verdeeld over alle deelnemende waterschappen. In het 1^e halfjaar 2018 is 90% van deze bijdrage gefactureerd minus de verrekening van het resultaat 2017. Aan het eind van 2018 is de overige 10% gefactureerd.

Titel

Bestuursverslag 2018 (DM 1477501)

Datum

26 juni 2019

Foto omslag: gemaal Moldaudeeef, Utrecht